

Luke Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Luke saadanii. Wuru'u Luke, uruu Gentile na'iki daakataa kapam. Aitapa'o pidan uruu, dobata'o utominpan, na'iki uparada Greek paradan kaimanaiman. Uchilikapauzonii da'i apostle Paul tuma ukakuwaatinnan dono.

Luke saadan kaarita Theophilus ati'o, na'iki ba'oran Gentilenao ati'o mishidainaouznaa Jesus. Luke aipan mishidainao aitapan mishi'o wuru'u itominapakida-kaoz. Tominkaru aipan kawana'ati'o wuru'u Jesus kaawanuz imi'i baara ati kazannaata'o nii ipai pidannao oia'o ai, Jewnao na'iki Gentilenao kapam.

Kaina'a iriba Luke kowaadan aimaakan kida dau'an. Soo Luke kaaritan ida'a karikaonan usaadinpan: angelnao kunuupan dau'u, na'iki taapainao kaznizonao tukanpankan dau'u Jesus, ushakatan dauna'an; Jesus makon dau'u Tominkaru Dapu iti Upa'innan dono zii; Samaria san kamunanun daua'o; na'iki daonaiora padantan daua'o padaru ida'ati.

Tuukii Luke paradan toriinapa-karu dau'an; Kaimana'o Kuwai konaukii-kida-kaao dau'an; zunnao kakuda-kaao dau'an, Jesus na'iki apostlenao kaminka'uapa-kaao dau'an; mapuraataniinao dau'an; oiainao pidannao dau'an, na'iki Kaimana'o Doronaa dau'an.

Paul saadanii kapam masakauda'u Luke dau'an pakaaritan ida'a, 2 Timothy 4:11 na'iki Philemon 24 ida'a.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadinan 1:1-4

Jesus na'iki John Chikaawunuupauzo shakatan atii itu-ubarun 1:5—2:52

John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi daua'o 3:1-20
 Jesus chikaawunu-kao na'iki utiwaa-kidapa-kao 3:21—
 4:13
 Jesus kaudinan Galilee Baara ii aka 4:14—9:50
 Jesus kaudinaan pamakopan dono Jerusalem iti 9:51
 —19:27
 Jesus sha'apatanii kida pazowii-kao ua'ii 19:28—22:46
 Jesus zaamata-kao, na'iki uzowii-kao 22:47—23:56
 Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan
 pidannao ati 24:1-49
 Jesus na'aka-kao aokazi iti 24:50-53

¹ Naobanai Theophilus,

Kaina'a iriba pidannao, saadainao ipai Jesus sha'ap-
 atanii kida aimaakan dau'u, na'iki ipai Jesus sha'apata-
 kao dau'an. ² Īsaada ipai aimaakan, na'apa pakawan
 waabatan kawan ukowaada-kao utukapikinao di'iki, ĩnao
 tukapainao kidaz ipai aimaakan sha'apan usakadin-kizi
 iki, na'iki ba'orainao di'iki, kowaadainao kidaz ipai
 kaiman kida'o usha'apatanii dau'u. ³ Ukau'an naobanai
 Theophilus, ōdi'itapa kaiman-daun aimaakan wuru'u
 sha'apata-kariwai kidaz usakadin-kizi iki, na'iki ōa-
 bata kaiman-daun ipai wuru dau'ana'a aimaakan kida
 sha'apata-kariwaiz. Uruu idi ōaipan ōsaadan pu'a-
 tizu kaiman-daun usha'apan kawana'ati manawun. Ipai
 usakadin-kizi iki, atii utokon iti. ⁴ Ōsaadan pu'atizu
 kaimanaiman, usha'apanum kau'an ōaipan idi puaita-
 pan kaimanaiman, ipai wuru dau'ana'a puabatanii kidaz
 aimaakan sha'apan.

Angel aidinan Zechariah ati

⁵ Aizii Herod king-tinpan dono na'iki ukazowautapan
 dono, ipai amazada Judea Baara ii aka. Kaina'a faadaa
 na'ia'o umashaapan, Zechariah kia'o u'uu. Aizii Zechariah
 doku-daunnao, na'apa kapam faadaa-tinpaazonao

pa'idiwaru. Kaina'a faadaa, Abijah kia'o u'uu, uruu tuma'o Zechariah dokoza-daunnao kaudinauzon kotua'a naa. Aizii Zechariah daiaro Elizabeth, faadaa-tinpauzonao kapam oiribanna. ⁶ Kaiman Zechariah na'iki Elizabeth mashaapan Tominkaru awun za'a. Ipai iizo'atin Tominkaru dyuuzza na'iki ukakinaori kida. ⁷ Mazan aonaa Elizabeth kaudanin, usha'apanum kau'an maudanich oroo. Aizii na'apain maskonnaou'u naa oroo, na'iki uruu tunarunaou'u naa kapam.

⁸ Bauda'apa kamoo Zechariah na'iki umin-kaudinanna, wuru'u faadaa-tinpainao kidaz zaamata-kao kaudina'o nii Tominkaru Dapu nazo ii. Usha'apanum kau'an Abijah ida'atanpuinao pa'idiwaru faadaanao wuru'u kaudina'oraz uruu dono. * Uruu idi Zechariah na'iki umin-kaudinanna sha'apata'o nii ipai aimakaan, wuru'u faadaanao sha'apatauzonii kidaz Tominkaru ati. ⁹ Aizii faadaanao, kaina'a i'isha'apatauzonii aimakaan, patukapa-kinaa nii kanoma'o nii aizii kaudin, kawaoda'o nii kaduunu'o Tominkaru ati. Uruu dono Zechariah zaamata-kao. Uruu idi Zechariah morotan naa Tominkaru Dapu iti ukawaoda'anan kaduunu'o shanaribai altar paawa iti, Tominkaru ati. ¹⁰ Aizii kaduunuribai kawaodapa-kao pu'u, pidanna kasaba'ukinan paniba itinapu, na'iki itoriinpan naa kapam.

¹¹ Upu'a'a naa angel, Tominkaru di'iki'o kaawa'akan Zechariah di'ii. Angel kadishitan altar wuru'u kaduunu'o kawaodapa-kizinaoaz diwa'ora antanapu. ¹² Tuukii Zechariah taria'akan patukapan idi angel. ¹³ Mazan angel kian u'ati, "Zechariah, mana'a putaria'ana'a, Tominkaru abata putoriinpan. Kaudani'o nii pudaiaro, okaudanipan dono daonaiaora'o nii odani nii. Pudukota pa'i u'uu John

---

* **1:8** Kaina'a iriba faadaanao kaudinauzonao Tominkaru Dapu ii. Ikaudinani nii batonapa kida. Na'iki ikaudinani nii bauda'apa sondii. Uruu dauna'an ba'orainaou'u ni'i naa kaudin.

kii. ¹⁴ Aizii ushakatan dono tuukia'o nii pukonaukii-kidanuz na'iki ipai ba'orainao pidannao tuukia'o nii kapam ikonaukii-kidanuz. ¹⁵ Na'iki umanawunu'o nii pidan uruu, Tominkaru awun za'a. Aonaa kizi pa'i utuzan wine na'iki ma'ozaka'o riwunii. Sariaapa'o nii Kaimana'o Doronaa zaamatan uruu ushakatan dono. ¹⁶ Na'iki uru'o nii padanata-kida iriba Israelitenaof powaa ati, Naobanai Tominkaru ida'ati. ¹⁷ Na'iki uru'o nii kiwiita Naobanai ua'ati, ma'ozaka'o nii uruu, na'apa'o nii manawun uma'ozakan Elijah kawan, Tominkaru prophetiniz. Na'iki ukaimanadan nii daruinao nyukunuu idainao tuma kida. Na'iki pidannao wuru'u dikintapainao kidaz, utanawatan nii inyukunuu, kaiman kizi'i naa itaitapan padi'itinpan, na'apa izo'atiinao kawan Tominkaru. Na'iki uminziywa-kidan ni'i naa Tominkaru pidanannao nyukunuu, iizo'ati kizi uparadan.”

¹⁸ Sariapa Zechariah kian angel ati, “Kandii ida'ana'o nii mooko oaitapan umishiin wuru'u pukowaadaniaz aimakaan o'ati? Usha'apanum kau'an ogaru tunarunaou'u naa na'iki odaiaro na'apa maskonnaou'u naa kapam.”

¹⁹ Sariapa angel kian u'ati, “Ogaru Gabriel, Tominkaru di'iki'o owa'ati'ikan. Uduudanii ogaru kowaada'o nii paparadan pu'ati, wuru'u kaimana'oraz kuwai. ²⁰ Mazan aonaa pumishidan okuwaa, wuru'u mishi'oraz nii usha'apan paainaa kawana'ati. Pumamishidakan idi okuwaa, pumaparadanun nii aizii. Ukau'an aona'o nii pukaparadanun, atii okuwaa mishiinan dau'ana'o nii zii pukaparadanun koshan.”

²¹ Upu'a'a naa pidannao zaudapan Zechariah koditan. Itaitapa'azon usha'apanum naa wuru'u umakoditakanuz kadiman. ²² Udauna'an zii ukoditan i'ida'ati.

† 1:16 Israelitenaof: inao dakota-kariwaiz kapam Jewnao nii.

Mazan aona'a naa uparadan nii. Īaitapa'aka sariapa, Tominkaru tukapa-kidan aimaakan u'ati. Pamaparadanun idi Zechariah tiwaan naa pakakuwaapan ĩ'ati paka'u ida'ana'a naa karikaonan.

²³ Uipaian dauna'an ipai pakaudinkiz, ukiwan naa padapu iti. ²⁴ Aonaa ukotua'ikin uruu dauna'an Elizabeth kaudanin naa mishi. Mazan aonaa okoditan padapu iki, atii baka'iauda'u kauzu dauna'an zii okoditan. ²⁵ Uruu idi okian, “Aizii Tominkaru kamunan-kida mishi õgaru. Uruu idi aona'o nii powa'a pidannao dakoopanun.”

Jesus shakatan kowaada-kida-kao

²⁶ Aizii 6 kauzu Elizabeth kaudanin dauna'an, uru'u naa Tominkaru dyuudan angel, Gabriel kia'oraz u'uu, wiizai Nazareth iti, Galilee Baara ia'oraz. ²⁷ Uduyudanuzu na'aka'o nii parada-karu pa'inaiba zun di'iti, Mary kia'o o'uu. Joseph, King David takaan-daunuz, aiapanii oroo na'iki upishaani'i naa oroo padaronao ati pamin-mazidan nii.

²⁸ Aizii angel kaawan o'ida'ati, sariapa ukian o'ati, “Kaiman pugaru? Kaina'a Tominkaru putuma, na'iki tuukii ukamunanun pu'ati,” ukian o'ati. ²⁹ Tuukii Mary tarian, na'iki tuukii odi'itinpan ukuwaa dau'u, na'iki tuukii oaitapa'azon na'apa'oram manawun wuru'u ukianuz pa'ati. ³⁰ Mazan angel kian o'ati, “Mary, man-a'a putaria'ana'a, aizii Tominkaru kamunanu'uzon pu'ati. ³¹ Ukau'an pukaudanin nii daonaiora idi. Aizii pukaudanipan dono, pudakota pa'i u'uu Jesus kii. ³² Uruu tuubaruo nii, na'iki umanawunu'o nii pidan, na'iki udakota-kao nii Tominkaru umanawunu'oraz Dani nii. Na'iki Naobanai Tominkaru zaamatan nii uruu king nii, na'apa kotu-a'o udokozu-daun King David kawan. ³³ Karikaonanuo

nii uking-tinpan Israelitena'o ati, wuru'u Jacob takaandaunnaouz, na'iki unaobanai-tinapanuz, aonaa na'apainim nii ukatokon-tinan.”

³⁴ Udauna'an Mary kian angel ati, “Ōgaru pa'ina'o zii zun, aona'o zii daonaiora kiitauzon. Na'apam nii mooko ōkaudanin?”

³⁵ Angel kian o'ati, “Kaimana'o Dorona'o nii wuru'u kaawa'oraz pu'ida'ati, na'iki Tominkaru taan ida'ana'o nii karikaonan pama'ozakan pu'ida'ati, wuru'u pukaudaninuz. Ukau'an pudani, wuru'u kaimana'oraz manawun koraidaonaa, aona'oraz oia'o nii u'ida'a, udakotakao nii Tominkaru Dani. ³⁶ Puaitapa puriban taoro'o Elizabeth. Pidannao kian aonaa na'apainim nii okaudaniizon. Mazan kai oroo kaudani'i naa, 6 kauzu'u naa. Omaskonnaoun pu'a'a naa padamata, mazan upu'u zii okaudanin. ³⁷ Usha'apanum kau'an Tominkaru ati, aonaa aimakaan kasha'apannan, turuu usha'apatan sha'apa'oram aimakaan, aona'oraz turuu puabatan usha'apatakao.”

³⁸ Sariapa Mary kian, “Ōgaru Tominkaru poitoruaba. Marii mooko aimakaan sha'apan ō'ati, puparadan kawana'ati,” okian. Udauna'an angel mako'okan naa o'ai.

Mary makon Elizabeth di'iti

³⁹⁻⁴⁰ Kadiman aka udauna'an, uru'u naa Mary makon munapo, midukuo-ta'o wiizai di'iti, Judea Baara ia'oraz. Omakon atii Zechariah dapu iti. Aizii okaawan sariapa onaubaan Elizabeth. ⁴¹ Mary naubaan pu'u oroo, sariapa Elizabeth abatan paudani dakazatinan patoba nazo ii. Upu'a'a naa Kaimana'o Doronaa kaawan Elizabeth ida'ati. ⁴² Uruu idi Kaimana'o Doronaa aipan ati okian Mary ati diiwa'o ida'an. “Tuukii manawun Tominkaru kaimanan pu'ati, ipai ba'oran zunnao ai. Na'iki kaiman manawun Tominkaru pudani ati, putoba nazo ia'oraz.”

⁴³ Okian koshan, “Kandii ni'o pa'an wuru'u kaimana'o manawun aimakaan sha'apanuz ò'ati, wuru'u ònaobanaa daro morowautapanuz ò'ida'ati? ⁴⁴ Punaubaan pu'u ògaru, sariapa òabatan òdani dakazatinan òtoba nazo ii, ukonaukian idi. ⁴⁵ Konaukia'o nii manawun pugaru, usha'apanum kau'an pumishidan idi wuru'u parada-karuz, na'iki pumishidan idi mishi'o nii umishii-kaio wuru'u wanaobanaa kowaada-kidaniaz pu'ati,” okian Mary ati.

Mary konaukii-kidan Tominkaru

⁴⁶ Uruu idi Mary kian.

“Tuukii manawun òkonaukii-kidan wanaobanaa.

⁴⁷⁻⁴⁸ Tuukii manawun ònyukunuu konaukian,

Tominkaru òkazannaatapiki nyukunuitapan idi ògaru,
na'iki ukamunan-kidan idi kowas ògaru, papoitoru-aba.

Aizii ipai'o nii pidannao diina'iti'i, ìdakotan ògaru konaukiaiba nii.

⁴⁹ Usha'apanum kau'an, Tominkaru ma'ozaka'oraz sha'apatan idi kaimana'oraz manawun aimakaan ò'ati.

Mishi uruu umanawunu'o ukaimanan.

⁵⁰ Ipai pidannao taapainaoz Tominkaru umanawunu'o nii,
ìdokoza-daunnao di'iki atii ìwadaunnao di'iti,
utukapa-kida pakamunanun ì'ati.

⁵¹ Mishi uruu ma'ozaka'o manawun,
pama'ozakan ida'an ipai uwaataabi'ian pidannao,
wuru'u tuukia'oraz ìatadinpauzon.

⁵² Tuubaru kidainao naobanainao, na'iki umanawun-tinpainao kidaz,
ipai uwaota-kidan ìdyaun panaobanai-tinpan ai.

Aizii pidannao waranuitapa-kariwainao,

uzaamata pa'an ĭdyaun tuubaru kidainao nii.

⁵³ Aizii zamazi-tinainao utaa ipai aimaakan ĭ'ati,
abaapa utaapan ĭdyaun.

Mazan kapuraataniinao, aonaa kanom utaan ĭ'ati.

⁵⁴ Mishi pakiauzon kawan wadokozu-daunnao ati kotua'a
naa,
aizii ukawana'ati mishi ukaminka'utan
papoitorunao Israelitenaouz.

⁵⁵ Aonaa mishi umanyukunuutan kotua'o paparadan, uki-
auzonuz,
karikaonanu'o nii ukamunan-kidan Abraham na'iki
udainao diina'iti'i,"
kia'o Mary kian.

⁵⁶ Mary na'ian idikinauda'u kauzu Elizabeth tuma.
Udauna'an okiwan naa padapu iti.

John Chikaawunuupauzo

shakatan daua'o

⁵⁷ Aizii Elizabeth kaudanipan dono'o naa, uru'u
naa okaudanipan, daonaiora mishi odani nii. ⁵⁸ Aizii
omin-dazabazainao, na'iki oiribannao abatan na'apam
Tominkaru kamunanun na'iki utukapa-kidan tuukii
pakaimanan o'ati. Tuukii ĭkonaukian paabatan idi
okaudanipan, uruu idi baokopa ĭkonaukian otuma.

⁵⁹ Aizii bauda'apa sondii Elizabeth kaudanipan dau-
na'an, uru'u naa pidannao kaawan ĭtukapa'anan naa ĭdani
choota-kao[‡] Jewnao kaduz kawana'ati.[§] Aizii wuru'u pi-
dannaouz aipan naa padakotan u'uu Zechariah kii, padaru
uu kawan. ⁶⁰ Mazan udaro kian ĭ'ati, "Aonaa, aonaa
na'apa'o nii mani u'uu, John kia'o nii pa'an u'uu."

⁶¹ Sariapa ĭkian o'ati, "Mazan aonaa bauda'apa uirib-
annao na'apa'o nii ĭ'uu." ⁶² Udauna'an ĭpishaan udaru

[‡] 1:59 choota-kao: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii,
Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. [§] 1:59 Leviticus 12:3

paka'u ida'an, ãaipan ukowaadan na'apam uaipan paudani uu dakota-kae.

⁶³ Sariapa Zechariah pishaan ï'ati kaarita, udauna'an usaadan kaarita ida'a kaikapa'a: "John kia'o nii u'uu." Tuukii pidannao di'itinpan, aonaa ïzauda-kidan udakotan u'uu na'apa. ⁶⁴ Upu'a'a naa mazan Zechariah kaparadanu'ukan. Uruu idi tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru.

⁶⁵ Ipai ïmin-dazabazinao, tuukii ïdi'itinpan. Udauna'an ïkowaadaabi'ia'akan naa ba'orainao ati, ipai wuru dau'an kida'a patukapanii kidaz usha'apan. Uruu idi kuwai makon na'iki una'aka-kae ipai wiizai kawana'ati, wuru'u midukuo baawu an kida'oraz wiizainao, Judea Baara ii aka kida'oraz. ⁶⁶ Uruu idi ipai pidannao wuru'u abatainao kidaz kuwai, tuukii manawun ïdi'itinpan, na'iki ïkian, "Ei, kanom kaduzu'o nii wuru'u koraidaonaaz diina'iti'?" Usha'apanum kau'an ïaitapan idi Tominkaru kaina'an utuma.

Zechariah konaukii-kidan

Tominkaru

⁶⁷ Uruu dono Kaimana'o Doronaa kaawan Zechariah ida'ati. Kaimana'o Doronaa aipan ati ukowaadan naa Tominkaru paradan pidannao ati. Kaikapa'o wuru'u ukianuz ï'ati:

⁶⁸ "Wakonaukii-kida wanaobanaa, Israelitenao Tominkarunuz,
ukaawan idi na'iki ukaminka'uta'anan idi papi-danannao,
na'iki uso'ota'anan idi ïdyaun ïpataka'uta-kae ai.

⁶⁹ Utaa zii mishi ipai waunao ati, ma'ozaka'o kazannaatin-kinai nii,
papoitoru David takaan-daun idi.

⁷⁰ Na'apa pakiauzon kawana'ati kotua'a naa,
kaimana'o paprophetinnao ida'an.

⁷¹ ïkowaadan ukazannaatan nii waunao,

na'iki uso'otan nii waunao watarubanao ai,
wunao aia'a tuukia'oraz manawun ïto'ora-kizaitapan
waunao.

⁷² Mishi Tominkaru kowaadanii kotua'a naa wadokozu-
daunnao ati,
ukamunan-kidan nii ïdyaun.

Na'iki aona'o nii umanyukunuutan
wuru'u ukowaadauzoniaz pasha'apatan nii ï'ati.*

⁷³ Kaimanaiman uwa'akan mishi'oraz paparadan
wadokozu-daun Abraham ati kotua'a naa,
aona'oraz turuu upana'ada-kao.

⁷⁴ Ukowaadauzon u'ati diina'iti'i, ukazannaatan nii wau-
nao watarubanao ai.

Kaiman kizi wamashaapan u'ati aonaa wataritan bii'i
mani.

⁷⁵ Na'iki kaiman kizi manawun wamashaapan soo uruu ati
bauda'apa
na'iki waizo'ati kizi uparadan karikaonan.”

⁷⁶ Udauna'an ukian.
“Pugaru òdani, pudakota-kao nii
umanawunu'o manawun Tominkaru prophetin nii.

Pukiwiitan nii Naobanai ua'ati,
pusaaba'anan naa dunapo umako kizi nii.

⁷⁷ Na'iki pukowaada kizi'i naa upidanannao ati,
ïaitapa kizi ukazannaatan nii ïdyaun,
umainaabatan ni'i naa ipai ï'oian.

⁷⁸ Mishi kaimana'o na'iki kamunanu'o manawun wuru'u
waTominkarunuz.

Uruu aipan ati'o nii wuru'u kazannaatin-kinai wa'atinuz
kaina'iki.

Uwa'atin nii kaina'iki kamoo koditan kawanu'o nii.

---

* ^{1:72} ukowaadauzoniaz pasha'apatan nii ï'ati: uruu dakota-kao covenant.
Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

79 Na'iki ukanadapan nii ipai waunao mashaapainouz maruta'o-karu'u, na'iki kichana'ikitinainouz pamawakan ai.

Na'iki kaimana'o nii una'akapan waunao, utukapa-kidan nii wa'ati kaimana'o mashaapaku," Zechariah kian.

80 Uruu idi John dyaupain naa, atii utuubarun. Aizii unyukunuu ma'ozaka kapam udyaupain Tominkaru dau'ati. Aizii umashaapan mapidantaka'o amazada ii aka. Atii bouda'apa kamoo, ukaudinan kamoon kaawan naa. Uruu dono ukakuwaapatinan naa pidannao ati, wuru'u Israelitenao kidaz.

2

Na'apam Jesus shakatan (Matthew 1:18-25)

1-3 Uruu dono kaina'a tuubaruo king, Caesar Augustus kia'o udakotapa-kao. Ukazowautapan idi ipai amazada atii amazada tokon iti, udyuuda-kidan paparadan ipai pidannao ati, ipai amazada kawana'ati. Uaipan ipai daunuuda'u pidannao saada-kidan pa'uu padokozu-daunnao shakata-kizi ii pa'idiwaru. Uruu zi'o pidannao uu saadapauzo-kao na'apa. Uruu dono, Quirinius kazowautapa'o ipai wiizainao Syria ii. Uruu dono ipai pidannao makon padokozu-daunnao shakata-kizi iti kida, king paradan kawana'ati.

4-5 Aizii Joseph, mashaapan idi Nazareth ii, sariapa umakon Bethlehem iti, Judea Baara ia'oraz. Na'ia'o King David shakatauzon kotua'a naa. Aizii wuru'u King Davidiz, uruu kotua'o Joseph dokozu-daunu'u naa manawun. Uruu shakata-kizi iti'o wuru'u Joseph na'iki

Mary saada-kida'ananuz pa'uu, oroo upishaaniaz pamin-mazidan nii. Na'apain pidannao uu saadapa'azoo-kao dono, kaudani'ora'a naa Mary patoba ii.

⁶⁻⁷ Aizii Joseph na'iki Mary kaawan dono Bethlehem iti, ipai kabaun nazoo sookapa-kizai paidan. Uruu idi isookapa-kida-kao tapi'izanao dapu nazo ii. Uruu dauna'an Mary kaziwapan naa, atii okaudanipan na'ii, tapi'izanao dapu nazo ii. Uruu baukapan zii Mary kaudanipan, daonaiora odani nii. Okaudanipan dauna'an osaabaan naa paudani sodi na'iki obazobatanuzu kamicha idi. Udauna'an opaidanuzu tapi'izanao wanyukunuu kinnaa zo'iti.

Angel kakuwaapan taapauzonao kaznizonao ati

⁸ Kaina'a pidannao taapauzonao kaznizonao. Uruu dono ina'ian baara ii aiwaka'an, iawunuutapan pa'uzanao isha'apata-kao ai. ⁹ Iawunuutapan pu'u pa'uzanao, masha'apakiaka angel Tominkaru di'iki'o kaawan i'ida'ati. Ipai Tominkaru umanawunun kanada'akan amazada idazaba an kida'o, kanada, kanada kamoo ai. Uruu idi tuukii itarian. ¹⁰ Mazan angel kian i'ati, "Mana'a utari-a'ana'a. Ōwa'atin da'ati'i, ōkakuwaapa'anan idi u'ati. Aizii ōkowaadan nii u'ati kaimana'o kuwai, na'iki ipai pidannao konaukii-kinnaa ni'o. ¹¹ Aizii kai, kaina'a koraidaonaa shakatan Bethlehem ii, kotua'oraz King, David kia'oraz u'uu shakatauzo-kizi ii. Wuru'u koraidaonaa shakata'oraz, uru'u naa Christ, tuubaruo manawun Naobanai, Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon kazannaata'o nii ipai pidannao. ¹² Kaikapa'o nii uaitapan wuru'u koraidaonaaz. Aizii umakon dono na'iti, utukapan nii koraidaonaa bazobatapa-kao kamicha idi, na'iki uwashatapa-kao nii tapi'izanao wanyukunuu kinnaa zo'ii. Uruu ida'ana'o nii uaitapanuzu," ukian i'ati.

¹³ Upu'a'a naa mazan itukapa'akan ba'oran angelnao, aonaa masakauda'u mani, ikaawa'akan pairiban ida'ati. İabatan angelnao konaukii-kidan Tominkaru pakunuipan ida'an. Kaikapa'o wuru'u İabatanuz İkunuipan:

¹⁴ “Oo Tominkaru aokazi ia'o,
umanawunu'o manawun.
Kaimana'o nii manawun mashaapa-karu da'a'a imi'i
baara'a,
ipai pidannao ati,
Tominkaru naudapaniinaouz.”

¹⁵ Udauna'an angelnao mako'okan naa powaa iti, aokazi iti. Aizii İmakon dauna'an, uru'u naa wuru'u uzai taapikinao kian pa'atiaaka kida, “Aushaa wamako Bethlehem iti, watukapanaka kizi kaiwuru'u Tominkaru kowaada-kidaniaz wa'ati.”

¹⁶ Uruu dauna'an İmako'okan naa na'iti kadimana'o ida'an. İkaawan na'iti, itukapa Mary, Joseph, na'iki wuru'u koraidaonaaz, uwashatapa-kao tapi'izanao wanyukunuu kinnaa zo'ii. ¹⁷ Patukapan idi koraidaonaa, uru'u naa İkakuwaapan pidannao ati, na'iki ipai İkowaadan wuru'u angel kowaadaniı kidaz pa'ati koraidaonaa dau'an. ¹⁸ İpai pidannao wuru'u abatainaouz İkakuwaapan, tuukii İdi'itinpan İkuwaa dau'u. ¹⁹ Aizii Mary tuukii odi'itapan, na'iki ipai otaan panyukunuu iti wuru'u parada-karu kidaz. ²⁰ Udauna'an uzai taapikinao kiwan naa koshan pataapa-kizi iti pa'uzanao. Mazan İkiwan konaukii, tuukii manawun İkonaukii-kidan Tominkaru, paabatan idi kaimana'o manawun kuwai angel di'iki, na'iki patukapan idi wuru'u koraidaonaaz paawun idi manawun. Uruu idi pamakopa-kizi an İkunuian aonaa masakauda'u mani, İkonaukii-kidan Tominkaru patukapan idi ipai aimaakan, na'apa angel kowaadan kawana'ati manawun pa'ati.

Jesus uu dakota-kao

²¹ Aizii bauda'apa sondii Mary kaudanipan dauna'an, uru'u naa odani choota-kao* Jewnao kaduz kawana'ati.† Na'iki u'uu dakota-kaoa'a naa Jesus kii, na'apa angel kiauazon kawana'ati o'ati okaudanin ua'ia'oraz zii.

Jesus taa-kaoo daua'o

Tominkaru ati

²²⁻²⁴ Aizii bauda'apa kauzu na'iki bauda'apa sondii powa'a Mary kaudanipan dauna'an, uru'u naa omakon Joseph tuma Jerusalem iti Moses kakinaori kawana'ati. Īna'aka dya'utam wakokoonao pataan nii na'iki zowii-karu nii Tominkaru ati, pasaabainan pakaudanipan dauna'an tannaa nii, na'apa kakinaorii kawana'ati. Na'apaini'i naa kapam ĩna'akan Jesus na'iti, uruu ĩtaa'anan naaz Tominkaru ati, kakinaorii kawana'ati. Kaikapa'a sha'atii tawuru'u kakinaorii kiauazonuz: “Marii ipai daonaioranao, kiwiin kidainaouz ĩshakatan taa-kaoo Tominkaru ati.”‡

²⁵ Uruu dono kaina'a tunarunao, Simeon kia'o u'uu, Jerusalem ia'o umashaapan. Uruu kaimana'o pidan, izo'ati'o na'iki mashaapa'o Tominkaru ati. Na'iki kotua'iki'ora'a naa uzauapan na'iki tuukia'ora'a naa utukapa'azon Tominkaru kazannaatan Israelitenaoo ĩpataka'uta-kaoo ai. Karikaonan kapam Tominkaru Doronaa mashaapan utuma. ²⁶ Uruu idi Kaimana'o Doronaa ida'an Tominkaru kowaada-kidan u'ati, uaitapa patukapan nii zii Christ pamawakan ua'ii, wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon.

²⁷ Kaimana'o Doronaa aipan ati Simeon morotan Tominkaru Dapu iti. Na'apain kapam Joseph na'iki Mary na'akan Jesus na'iti, uruu ĩtaa'anan naaz Tominkaru ati,

---

* **2:21** choota-kao: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. † **2:21** Leviticus 12:3

‡ **2:22-24** Leviticus 12:6-8

kakinaorii dyuudan kawana'ati. ²⁸ Uruu idi na'ia'a naa Simeon dokobatan Jesus, na'iki tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru. ²⁹ Ukian.

“Ōnaobanaa, aizii ōgaru pupoitoru mawakan nii konaukii, usha'apanum kau'an aizii puparadan mishiinan,

³⁰ ōtukapa mishi aizii ōawun idi wuru'u kazannaatin-kinai ni'oraz,

³¹ pudyuudaniaz na'iki puaipaniaz ipai pidannao aitapan.

³² Uruu ida'ana'o nii pupidanannao Israelitenaο konaukii-kida-kaο.

Na'iki uruu kanada'o, tukapa-kida'o nii mishi'o parada-karu

ipai ba'oran kaduz pidannao ati,

wuru'u Gentilenaο kii-kizaiz.”[§]

³³ Tuukii Mary na'iki Joseph di'itinpan Simeon paradan idi na'apa, Jesus dau'an. ³⁴ Na'ia'a naa Simeon toriinapa-kidan naa īdyaun, udauna'an ukian Mary ati, “Di'oraz ko-raidaonaa Tominkaru di'iki'o, udyuuda-kaο waota-kida'o nii Israelitenaο īmamishidakan idi, mazan ba'oran Israelitenaο ukadishita-kidan nii pa'an pa'ida'ati īmishidan idi uruu. Uruu kainaaribai ni'o Tominkaru dyuudan, iriba'o nii pidannao kashadanuz na'iki dakoopanuz.

³⁵ Padakoopan ida'ana'o nii uruu, īkainaabainan na'iki īaidan pa'oian, wuru'u īdizapauzonii kidaz panyukunuu ii. Uruu idi tuukia'o nii pubaiaapan kasha'ora'o na'iki kaziwa'o nii punyukunuu iti, na'apa'o nii punyukunuu dakata-kaο kawan marii idi.”

Prophetiaba daua'o

³⁶ Uruu dono kaina'a maskonnaο, Anna kia'o o'uu. Aizii odaru uu Phanuel, Asher takaa-daun. Na'iki oroo

§ 2:32 Isaiah 42:6; 49:6; 52:10

Tominkaru prophetiniaba. 7 wunu zii ïmazidan dau-na'an odaiaru mawakan. ³⁷ Aizii uruu dono, 84 owunun. Na'iki aonaa na'apainim oaonauzon Tominkaru Dapu ai. Ipai kamoo na'iki ipai maruta'o otoriinpauzion Tominkaru ati, na'iki osanadinpan patoriinpan dono Tominkaru ati. ³⁸ Aizii omorotan naa koshan Tominkaru Dapu iti, okaawan na'iti Jesus kaawa-kida-kaowana'ati manawun. Uruu idi tuukii okonaukii-kidan Tominkaru. Udauna'an okowaadan naa koraidaonaa dau'an ipai pidannao ati, wuru'u Jerusalem sannaouz, zaudapainaouznnaa pakazannaata-kaowana'ati.

Joseph, Mary na'iki Jesus kiwan naa Nazareth iti

³⁹ Aizii Joseph na'iki Mary ipaian naa pasha'apaapan ipai wuru'u Tominkaru kakinaori kawana'ati'oraz usha'apata-kaowana'ati. Uruu dauna'an ïkiwan naa Nazareth iti, Galilee Baara ia'oraz. ⁴⁰ Na'ia'a naa Jesus dyaupain, utominan ma'ozaka na'iki aitapina'o manawun pidan nii. Na'iki powa'a zii Tominkaru kaimanan u'ati.

Jesus wa'akinan Jerusalem ii

⁴¹ Ipai wunu Joseph na'iki Mary makouzon Jerusalem iti, Passover Kamoon dau'ati. ⁴² Aizii Jesus ikodan dono'o naa 12 wunu, ïmakon naa koshan Jesus tuma Jerusalem iti, Passover Kamoon dau'ati. ⁴³ Ìna'ian atii ïipaian wuru'u pasha'apaapaniaz. Aizii paipaiian dauna'an pasha'apainpan, pidannao kiwan naa ipai daunuuda'u pawiiizi iti kida. Aizii Joseph na'iki Mary ïkiwan naa kapam. Aizii Jesus, una'ian naa uwa'akinan Jerusalem ii. Mazan aonaa Joseph na'iki Mary aitapan wuru'u uwa'akinanuz na'ii. ⁴⁴ Ì'itiiman kaina'a'a naa uwa'atin pairibannao bii'i. Uruu idi ïmakon naa atii wachuupun, uruu zii ïsookapan. Aizii pasookapa-kizi ii, uru'u naa ïdorotan Jesus pidannao bii an, ⁴⁵ mazan aonaa ïikodanuzu. Sariapa ïpadantan powaa iti Jerusalem iti. Uruu idi ïdorotinan

naa udau'u na'ii'aka. ⁴⁶ Atii idikinauda'u kamoo dau-na'an zii ñikodanuzu. Ñikodan uruu Tominkaru Dapu nazo ii, usakanatapan Jewnao tiichaanao bii'i, uabatapan ñikadotinan Tominkaru Paradan dau'u na'iki upishautan ñdyaun. ⁴⁷ Tuukii ñdi'itinpan Jesus dau'u, aonaa na'iam zii ñikodauzon koraidaonaa aitapa'o manawun uruu kawan na'iki aitapa'o padako'atin parada-karu.

⁴⁸ Aizii Joseph na'iki Mary tukapan idi Jesus na'ii tuukii ñdi'itinpan. Sariapa Mary kian u'ati, “Õdani, kandii nii pusha'apatan aimaakan wa'ati kaikapa'a? Tuukii wadopian, na'iki tuukii pudorotin-kidan waunao ipai di'i'aka'a.”

⁴⁹ Sariapa Jesus kian padaro ati, “Kandii nii mooko wuru'u udorotapanuz õgaru di'ii'aka'a? Aonaa mooko uaitapan da'a õgaru'u, õdaru dapu'u?” ⁵⁰ Mazan aonaa ñaitapan na'apa'oram ati'o wuru'u una'apanuz.

⁵¹ Udauna'an Jesus makon naa ñtuma Nazareth iti. Na'ia'a naa ipai usha'apatan aimaakan padaronao dyu-udan kawana'ati, aonaa udikintapan ñdyaun. Mazan ipai Mary taapan panyukunuu ii wuru'u aimaakan kida sha'apanuz. ⁵² Aizii Jesus tominan ma'ozaka'o nii, na'iki aitapaaba'o nii. Uruu idi ipai pidannao marainapanuz na'iki Tominkaru tuukii kapam umarainapanuzu.

3

John chikaawunuupan pidannao

(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8; John 1:19-28)

¹ Aizii 15 wunu, Tiberius kazowautapan ipai daunuu-da'u amazada, atii utokon iti. Uruu dono Pontius Pilate tuubaruo naobanai nii Judea Baara ii. Na'iki Herod kazowautapa'o nii amazada Galilee Baara ii aka. Aizii u'inauwuz Philip kazowautapa'o nii kapam amazada Iturea

ii aka, na'iki Trachonitis ii aka. Na'iki uruu dono Lysanias kazowautapa'o nii amazada Abilene ii aka. ² Na'iki Annas na'iki Caiaphas Umanawunu'o Faadaanao uruu dono. Aizii na'apain wunao naobanai-tinpan dono kida'a, Tominkaru dyuudan paparadan John di'iti, Zechariah daniz. Udyuudan paparadan umashaapa-kizi iti, wuru'u mapidantaka'oraz amazada di'iti. ³ Uruu idi John makon na'iki ukakuwaatinan naa ipai amazada kawana'ati, wuru'u Jordan Wa'o itinapu kida'oraz. Na'ii ukakinaopan pidannao kaikapa'a: “Utanawatina'a naa u'oian ai, na'iki uchikaawunuina'a naa, Tominkaru mainaabata kizi u'oian.” ⁴ Kaikapa sha'atii tawuru'u kotua'o Tominkaru prophetin Isaiah kiauzonuz.

“Kaina'a pidan kadakoinpan diiwa
 mapidantaka'o amazada ii aka kaikapa'a:
 ‘Usaaba'a naa dunapo kaimanaiman Naobanai ati,
 ukaawan ua'ii,
 na'iki usakitapada'a naa dunapo u'ati,
 umako kizi nii.

⁵ Marii ipai kasakodaz-tinapa kida'oraz amazada,
 na'iki baawuz kida dida-kao,
 na'iki marii ipai naawazi na'iki midukuonao
 patumaakada-kao,
 na'iki marii ipai dunapo koraudapa kida'o sakitapada-kao,
 na'iki marii ipai dunapo dikauda kida'o na'iki kichadin
 kida'o
 patumaakada-kao kaimanaiman.

⁶ Ipai'o nii pidannao tukapan na'iki ĩaitapan
 wuru'u Tominkaru kazannaatanuz pidannao.’ ”*

⁷ Aizii John chikaawunuupan dono, iriba pidannao kaawan ĩchikaawunuukidina'anan u'ati. Sariapa John kian ĩ'ati, “Kowazazunao, kandii kowaadan u'ati turu ukazannaatinan Tominkaru pataka'uta'azon ai unao?

---

* 3:6 Isaiah 40:3-5

⁸ Usha'apata'a naa kaiman kida'o aimaakan, utukapa-kida kizi mishi utanawatinan u'oian ai. Na'iki aonaa ukia'ana'a u'atiaaka kida, 'Mazan waunao Abraham takaan-daunnao pa'an.' Ōkowaadan nii unao ati aizii, turuu Tominkaru toman Abraham takaan-daunnao nii di'oraz kuba kida idi'i. ⁹ Kaina'a baro, minziiwapa'ora'a naa barota'o nii atamun kida. Ipai atamun wuru'u aona'oraz ukaakan kaiman na'iki wuru'u dikauda kida'oraz u'aka kida, ipai'o nii ubarota-kao, udauna'an ukaboota-kao nii ipai tikazi wu'iti."

¹⁰ Sariapa pidannao pishaan John, ikian u'ati, "Aizii mani, na'apam nii washa'apatinan?"

¹¹ Ukian i'ati, "Kanom kaina'a dya'utama'o ushooton oo uchaakitan, marii utaan bauda'apa mashootonu'o pidan ati. Na'iki kanom kawanyukunu'o, marii uka'idiwatan mawanyukunu'o pidan."

¹² Kaina'a pidannao zaamaapauzonao tax puraatan-naa,[†] inao kapam kaawan, ichikaawunuu-kidina'anan John ati. Na'iki ikian u'ati, "Tiichaa, waunao mani, na'apam nii washa'apatinan?"

¹³ "Mana'a naa uzaamaapa'ana'a puraata pidannao ai dobata manawun udyuuda-kao ai."

¹⁴ Kaina'a kapam soldyaanao kaawan John ida'ati. "Waunao mani, na'apam nii washa'apatinan?" ikian u'ati.

"Mana'a naa ukazaapa'ana'a puraata pidannao ai, na'iki mana'a naa utoma'ana'a mariidin-karu idau'an, uaipan idi karikaonan ukazatan ipuraatan. Turua'o wuru'u ukawinipinaapa-kaoaz," ukian i'ati.

¹⁵ Tuukii pidannao di'itinpan John dau'u, na'iki tuukii itukapa'azon aimaakan umanawunu'o sha'apata-

---

[†] 3:12 zaamaapauzonao tax puraatanna: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

kao. Īkian panyukunuu ii, “Uru'u naa ðaitapan Christ, tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon.”

¹⁶ Aizii John kian ipai ĩnao ati, “Ōgaru, ðchikaawunuupan unao wunu idi karikaonan. Mazan kaini'iki'o nii pidan kaawan powa'a'o zii umanawun ð'ai. Ōgaru aonaa ðturuan ðbuzuutan udazkidi zunaa.† Uruu, uchikaawunuupan nii pa'an unao Kaimana'o Doronaa idi na'iki tikazi idi. ¹⁷ Kaina'a'a naa una'akapan pawidauapakinnaa papaoriba aka kida. Ipai'o nii uwidauan kaiman kida'o papaoriba aka, na'apa zaishi widau-kaos kawan pamada ai. Udauna'an usaabaa-kaos ni'i naa kaiman padapunaa iti. Mazan wuru'u dikauda kida'oraz, ipai'o nii pa'an ukaboota-kaos tikazi wu'iti, wuru'u aona'oraz umakadauzon.”

¹⁸ Iriba sodi kida John paradan, utiwaan pakowaadan kaimanaiman pidannao ati Kaimana'oraz Kuwai. Na'iki ukakinaowan ĩdyaun tuukii, uaipan idi ĩpana'adan pakaduz kida.

¹⁹ Aizii Herod naobanai-tinpa'oraz Galilee Baara ii, tuukii John kakinaowanuz, ukazatan idi pa'inawuzu dariaro Herodias, na'iki usha'apatan idi ba'oran dikauda kida'o aimaakan. ²⁰ Na'iki powa'a zii Herod toman aimaakan dikauda'o, ukaboota-kidan idi John taraa-kizai iti.

*Jesus chikaawunuu-kaos daua'o
(Matthew 3:13-17; Mark 1:9-11)*

²¹ Aizii John kaboota-kaos ua'ii taraa-kizai iti, uchikaawunuupan ipai pidannao, wuru'u kaawainao kidaz u'ida'ati. Uruu dauna'an uchikaawunuupan naa kapam Jesus. Jesus toriinpan pu'u, sariapa aokazi da'ata-kaos. ²² Na'iki Kaimana'o Doronaa kaawan u'ida'ati aokazi iki, ukaawan orid nii. Na'iki parada-karu kian Jesus

---

† 3:16 Poitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

ati aokazi iki, “Pugaru òdani òmarainapanii, kaiman manawun ònyukunuu pu'ati.”

Jesus dokoza-daunnao uu
(*Matthew 1:1-17*)

²³ Aizii Jesus sakadan dono pakaudinan, 30 uwunun na'apain.

Aizii pidannaò dakotan Jesus Joseph dani nii.
Joseph uruu Heli dani,

²⁴ aizii Heli uruu Matthat dani,
aizii Matthat uruu Levi dani,
aizii Levi uruu Melchi dani,
aizii Melchi uruu Jannai dani,
aizii Jannai uruu Joseph dani,

²⁵ aizii Joseph uruu Mattathias dani,
aizii Mattathias uruu Amos dani,
aizii Amos uruu Nahum dani,
aizii Nahum uruu Esli dani,

aizii Esli uruu Naggai dani, ²⁶ aizii Naggai uruu Maath dani, aizii Maath uruu Mattathias dani, aizii Mattathias uruu Semein dani, aizii Semein uruu Josech dani, aizii Josech uruu Joda dani, ²⁷ aizii Joda uruu Joanan dani, aizii Joanan uruu Rhesa dani, aizii Rhesa uruu Zerubbabel dani, aizii Zerubbabel uruu Shealtiel dani, aizii Shealtiel uruu Neri dani, ²⁸ aizii Neri uruu Melchi dani, aizii Melchi uruu Addi dani, aizii Addi uruu Cosam dani, aizii Cosam uruu Elmadam dani, aizii Elmadam uruu Er dani, ²⁹ aizii Er uruu Joshua dani, aizii Joshua uruu Eliezer dani, aizii Eliezer uruu Jorim dani, aizii Jorim uruu Matthat dani, aizii Matthat uruu Levi dani, ³⁰ aizii Levi uruu Simeon dani, aizii Simeon uruu Judah dani, aizii Judah uruu Joseph dani, aizii Joseph uruu Jonam dani, aizii Jonam uruu Eliakim dani, ³¹ aizii Eliakim uruu Melea dani, aizii Melea uruu Menna dani, aizii Menna uruu Mattatha dani, aizii Mattatha uruu Nathan dani, aizii Nathan uruu David dani, ³² aizii David uruu Jesse dani, aizii Jesse uruu Obed

dani, aizii Obed uruu Boaz dani, aizii Boaz uruu Salmon dani, aizii Salmon uruu Nahshon dani, ³³ aizii Nahshon uruu Amminadab dani, aizii Amminadab uruu Admin dani, aizii Admin uruu Arni dani, aizii Arni uruu Hezron dani, aizii Hezron uruu Perez dani, aizii Perez uruu Judah dani, ³⁴ aizii Judah uruu Jacob dani, aizii Jacob uruu Isaac dani, aizii Isaac uruu Abraham dani, aizii Abraham uruu Terah dani, aizii Terah uruu Nahor dani, ³⁵ aizii Nahor uruu Serug dani, aizii Serug uruu Reu dani, aizii Reu uruu Peleg dani, aizii Peleg uruu Eber dani, aizii Eber uruu Shelah dani, ³⁶ aizii Shelah uruu Cainan dani, aizii Cainan uruu Arphaxad dani, aizii Arphaxad uruu Shem dani, aizii Shem uruu Noah dani, aizii Noah uruu Lamech dani, ³⁷ aizii Lamech uruu Methuselah dani, aizii Methuselah uruu Enoch dani, aizii Enoch uruu Jared dani, aizii Jared uruu Mahalaleel dani, aizii Mahalaleel uruu Kenan dani, ³⁸ aizii Kenan uruu Enosh dani, aizii Enosh uruu Seth dani, aizii Seth uruu Adam dani, aizii Adam uruu Tominkaru dani.

4

Satan tiwaa-kidautan
Jesus nyukunuu
 (Matthew 4:1-11; Mark 1:12-13)

¹ Udauna'an Jesus kiwan naa Jordan Wa'o iki, pachikaawunuu-ka'o dauna'an, ma'ozaka Kaimana'o Doronaa taapan unyukunuu. Uruu dono Kaimana'o Doronaa na'akan naa Jesus atii mapidantaka'o amazada di'iti. ² Jesus na'ian 40 kamoo. Na'ia'a naa Satan tiwaa-kidapan Jesus nyukunuu ma'ozakan. Aizii wuru'u Jesus na'ianuz aonaa kanom unikan, atii 40 kamoo. Uruu idi tuukia'a naa manawun uzamazin.

³ Sariapa Satan kian Jesus ati, “Tominkaru danin an pugaru, pudyuuda di'oraz kuba'a tominan bread nii.”

⁴ Mazan Jesus kian u'ati, “Tominkaru Paradan tawuru'u kotua'oraz usaadauzo-kao kian: ‘Aonaa pidan mashaapan soo bread ida'an karikaonan.’ ”*

⁵ Udauna'an Satan zaida-kidan Jesus dokoa'o amazada di'iti, na'iki uaida-kida Jesus ati ipai daunuuda'u wuru'u umanawun kida'oraz donoinao, ipai amazada tokon iti. Mazan masakauda'u'o karikaonan wuru'u utukapa-kidankanuz u'ati amazada. ⁶ Ukian Jesus ati, “Ōzaamatan nii pugaru kazowautapa'o nii ipai wuru'u amazada putukapanii kidaz, na'iki ōtaan nii ipai wuru'u konaunam kida'oraz na'iki umanawun kida'oraz aimaakan utaaapan. Ipai daunu'o utaa-kao ō'ati wuru'u amazadaz na'iki ipai wuru'u utaaapaniinao kidaz aimaakan. Ukau'an turuu ōtaanuzu na'ia'oram pidan ati. ⁷ Aizii pukodoru'ukan an ō'ati, ōtaan nii pu'ati ipai daunuuda'u wuru'u amazadaz, na'iki ipai wuru'u aimaakan kidaz kaina'a'oraz na'a.”

⁸ Sariapa Jesus kian u'ati, “Tominkaru Paradan saadauzo-kariwaiz kian: ‘Pukodoru'uka soo bauda'apa Naobanai puTominkarun ati.

Pusha'apatin soo uruu aipan kawana'ati.’ ”†

⁹ Udauna'an Satan na'akan naa Jesus Jerusalem iti. Uruu idi ikaawa'akan naa Tominkaru Dapu zowau paawa iti, udokoodinpan di'iti manawun. Na'ia'a naa ukian Jesus ati, “Tominkaru danin an pugaru, puzaka'uta kai di'iki'i imi'i baara iti. ¹⁰ Tominkaru Paradan saadinpa'oraz kian: ‘Udyuudan nii pa'angelinnao kazannaatapan pugaru, na'iki itaapan nii pugaru kaiman.

¹¹ Ōzaamatapan nii pugaru na'iki aona'o nii pukaziwan pukidiba puwaotan an kuba kida di'iti.’ ”‡

---

* 4:4 Deuteronomy 8:3 † 4:8 Deuteronomy 6:13 ‡ 4:11 Psalm 91:11-12

¹² Mazan Jesus kian u'ati, “Tominkaru Paradan saadin-pauzo kian: ‘Mana'a putiwaa-kidapauzo'ona'a uNaobanaa Tominkaru paradan mishiin.’”§

¹³ Aizii ipai'i naa Satan tiwaan Jesus nyukunuu. Uipaian dauna'an patiwautanuz, umako'okan naa, atii ba'oran dono'o nii zii koshan utiwaan Jesus.

Jesus sakadan pakaudinan

Galilee Baara ii

(Matthew 4:12-17; Mark 1:14-15)

¹⁴ Uruu dauna'an Jesus kiwan naa Galilee Baara iti, na'iki ma'ozaka Kaimana'o Doronaa taapan unyukunuu. Kuwai Jesus dau'u kida'o abata-kaoa'a naa ipai wiizai kawana'ati wuru'u Galilee Baara ii aka kida'oraz. ¹⁵ Na'ii aka'a naa Jesus tominapa-kidan pidannao Tominkaru Paradan dau'u synagogue* kida kawana'ati. Tuukii pidannao konaukii-kidanuzu.

Jesus kashanau-kaopadyaupai-kizi Nazareth ii

(Matthew 13:53-58; Mark 6:1-6)

¹⁶ Udauna'an Jesus makon Nazareth iti, padyaupai-kizi iti. Aizii Sookapa-karu Kamoon dono, umakon na'iki umorotan naa synagogue iti. Ukaduz umorotauzonuz na'apa isookapan kamoon dono. Umorotan idi, na'ia'a naa pidannao dyuudan uaitan Tominkaru Paradan tawuru'u saada-kariwai kidaz kotua'a naa. ¹⁷ Uruu idi itaan naa u'ati kaarita,† tawuru'u Tominkaru prophetin, Isaiah saadanii kidaz kotua'a naa. Sariapa Jesus buzuutan wuru'u papidapa-kariwaiz kaarita, uda'atanuzu atii uikodan wuru'u paaita'azooniaz. Kaikapa'a usaadinapanu'u:

---

§ 4:12 Deuteronomy 6:16   * 4:15 synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apanaada-kinao di'ii.   † 4:17 kaarita: Di'oraz kaarita'a dakota-kaos scroll. Putukapa kaarita token ii 'scroll' waranu'u, Parada-karu Masha'apanaada-kinao di'ii.

18 “Kaina'a Kaimana'o Doronaa Tominkaru di'iki'o mashaapan òtuma.

Uzaamatanii ògaru usha'apanum kau'an uaipan idi òkowaadapan Kaimana'o Kuwai pataka'utinainao ati.

Udyuudan òkowaadan so'ota-kao nii ipai pidannao wuru'u pataruba zaamatapaniinao kidaz, na'iki udyuudan ògaru ishaawunnao ida'ati, òkowaada kizi ì'ati kaimana'o ni'i naa ìtukapan, ìawun saabaa-kao idi.

Na'iki udyuudan ògaru kaminka'uta'o nii, ipai wuru'u pataka'uta-kariwainaoz.

19 Na'iki kowaada'o nii Naobanai kamunanun ni'i naa pa'an aizii, papidanannao ati.”[‡]

20 Udauna'an Jesus papida'akan naa wuru'u kaaritam powaa iti, na'iki utaa'akan naa powaa itiz pidan ati, wuru'u taa'oraz u'ati kaarita. Udauna'an usakanata'akan naa. Ipai pidannao, wuru'u synagogue iainao kidaz, awunuupa'akan soo Jesus ati. 21 Na'iki ukian ì'ati, “Aizii wuru'u uabataniaz Tominkaru Paradan aita-kao, uruu umishiinan naa wuru'u.”

22 Ipai pidannao, abatapainao na'ii, tuukii ìdi'itinpan uparadan dau'u. Kaiman ìabatan ukakuwaapan, aitapa'o pidan kawan manawun. Mazan ìkian pa'atiaaka kida, “Kanom dii mooko uruu, aonaa Joseph dani mani karikaonan?”

23 Sariapa Jesus kian ì'ati, “Òaitapa na'apam ukia'azon ò'ati, uparada'azon ò'ati tawuru kawanu'u parada-karu kiauzonuz. ‘Daakataa, pukasarain puaipan ati pukakuda kizi,’ kii-karuz. Na'iki òaitapa ukia'azon ò'ati. ‘Pusha'apata kapam da'a'a puwiizi'i, tawuru'u kowaada-kariwaiz wa'ati pusha'apatan Capernaum ii.’ ”

[‡] 4:19 Isaiah 61:1-2

²⁴ Udauna'an Jesus kian koshan î'ati, "Mishi, aonaa na'apainim Tominkaru prophetin naubauzo-kao, ukaawan an pawii zi. ²⁵ Aizii uabata na'apam ôkian. Elijah, kowaadapauzoz Tominkaru Paradan, kakupan dono zii, kaina'a iriba zunnao mawaka'o îdaiarunao, mashaapan Israel ii. Uruu dono idikinauda'u wunu pazikon an powa'a aonaa wunu kaawan Israel ii, uruu idi aonaa wanyukunui nii, zamazi kaawan ipai wiizai kawana'ati. ²⁶ Mazan upu'u zii aonaa Elijah dyuuda-kao kaminka'uta'o nii zunnao Israelitenaouz, wuru'u mawakainaouznaa îdaiarunao. Mazan udyuuda-kao soo bauda'apa zun di'iti mawakaiba'a naa odaiaru, ba'oran wiizai ia'oraz omashaapan, Zarephath kia'oraz udakota-kao, Sidon ia'oraz. § ²⁷ Na'iki Elisha, Tominkaru prophetin kakupan dono zii, kaina'a iriba pidannao Israel ii, kabishopauzonao kichana'iki-kia'o bishoi idi. Mazan upu'u aonaa bauda'apa pidan Elisha kakudan Israel ia'o îmashaapan. Soo ukakuda bauda'apa pidan Naaman kia'o u'uu, mashaapa'o ba'oran wiizai ii, Syria kia'oraz udakota-kao."*

²⁸ Ipai pidannao wuru'u abatapanaouz Jesus paradan synagoge ii, tuukii îto'oran u'ati, uparadan idi na'apa î'ati. ²⁹ Uruu idi îkadishia'akan kida'a naa, udauna'an îzaamata'akan naa Jesus paanoba kadu'iki kida, na'iki îna'aka'akan naaz atii pawii zi tokon iti, doko'o ukatawudapuz-tinpan di'iti. Na'iki'o ni'i naa îaipan paki-da'ukan Jesus. ³⁰ Mazan upu'a'a naa Jesus mako'okan, upodowaana'akan pidannao bii an, atii na'apa umakon î'ai.

*Oia'o doronai zaamatapanii
daonaiora
(Mark 1:21-28)*

---

§ 4:26 1 Kings 17:1-16   * 4:27 2 Kings 5:1-14

³¹ Udauna'an Jesus mako'okan naa Capernaum iti, wiza Galilee Baara ia'oraz. Na'ii utominapa-kidan pidannao Tominkaru Paradan dau'u, Sookapa-karu Kamoon dono synagogue ii. ³² Tuukii pidannao di'itinpan pabatan idi Jesus paradan kaimanaiman manawun, usha'apanum kau'an ĩabatan ma'ozaka manawun ukakuwaapan pa'ati.

³³ Kaina'a daonaiora na'ii synagogue ii, oia'o doronai zaamatapanii. Sariapa ukadakon diiwa'o ida'an Jesus ati. ³⁴ Ukian, “Ei, Jesus Nazareth san. Kandii dau'ati puwa'atin wa'ida'ati, kanom puaipan wa'ai? Oo pumainaabata'anan waunao? Ōaitapa pugaru, kaimana'o manawun, Tominkaru di'iki'o puwa'atin.”

³⁵ Sariapa Jesus kian u'ati, “Pumashaadautapa, pukodita u'ai!” Sariapa oia'o doronai kaboota'akan wuru'u daonaioraz pidannao awun za'a, mazan umuuda'akan naa na'iki ukodita'akan naa u'ai wuru'u ukaboota'akanuz uruu. Mazan aonaa usha'apatan daonaiora kaziwa'o ida'an.

³⁶ Tuukii pidannao di'itinpan, na'iki ĩkian pairibannao ati, “Ei, na'apa dii pa'an uparadan ma'ozakan manawun? Uka'iita, na'iki ma'ozaka mishi uparadan oia'o doronainao ati, atii udyuuda zii mishi ĩkoditan pidan di'iki.”

³⁷ Uruu idi ipai kuwai makon Jesus sha'apatanii dau'u, uruu wiizai di'ii'aka.

Jesus kakudan iriba pidannao

(Matthew 8:14-17; Mark 1:29-34)

³⁸ Aizii Jesus koditan dauna'an synagogue iki, umakon sariapa Simon dapu iti. Na'apain tuukia'o Simon imauzo karinaan, omada wiichan wiicha, wiicha. Sariapa ĩkowaadan Jesus ati odau'an. ³⁹ Uruu idi umakon o'idi'iti. Ukaawan, ukadishitan maonapa owashatinapa-kizi bed ida'a. Sariapa udyuudan orinaa, wuru'u omada wiichanuz

koditan o'ai. Sariapa mishi omada wiichan shabata'akan, na'iki okakuda'akan naa. Udauna'an okadishitan naa, na'iki otaan naa ñwanyukunuu nii.

⁴⁰ Aizii kamoo tipitan dauna'an iriba pidannao kaawa-kidan karinainao pairibannao, pabi'inaaka kida'o írinaa, ipai ñna'akan ñdyaun Jesus ida'ati. Uruu idi ipai Jesus pishatan ñdyaun, na'iki ipai ukakudan ñdyaun. ⁴¹ Aizii oia'o doronainao, ipai ukodita-kidan pidannao ai kapam. Diiwa ñkadakon kida ñkoditan dono pidannao di'iki. “Pugaru Tominkaru Dani manawun,” ñkian Jesus ati. Mazan tuukii Jesus mashaatan ñdyaun, aonaa ukashaapan ñparadan. Usha'apanum kau'an ñaitapan idi uruu Christ.†

*Jesus tominapa-kidan pidannao synagoge kida kawana'ati
(Mark 1:35-39)*

⁴² Aizii ba'oran chaapi'iki ushaawaka zii Jesus makon naa dono iiki, na'iki umakon mapidantaka'o amazada iti. Uruu idi pidannao dorotapanuz atii ñikodanuzu. Aonaa padamata ñtaapadan umakon, tuukii ñtiwaan pamashaatanuz. ⁴³ Mazan Jesus kian ñ'ati, “Kaina'a zii ñkowaada'azon Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanaitinan dau'u, ba'oran wiizainao kida kawana'ati. Usha'apanum kau'an uruu wuru'u Tominkaru dyuudaniaz ñkowaada'anan,” ukian.

⁴⁴ Uruu idi Jesus makon, na'iki ukakuwaatinnan naa synagoge kida kawana'ati.

5

*Jesus zaamatan
pamin-kaudinannao nii
(Matthew 4:18-22; Mark 1:16-20)*

---

† **4:41** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

¹ Bauda'apa kamoo Jesus kadishitapan, Gennesaret Karishiiz* danoma'a. Uruu dono iriba, iriba pidannao kaawan u'ida'ati. Na'ia'a naa i'kasaba'uinan na'iki chakata'a naa i'kaawan u'ida'ati, i'abata'azon idi ukowaadan Tominkaru paradan. ² Upu'u Jesus tukapan dya'utam kanawanao muudapa-kaao karishii danoma ii. Kopautapauzonao muudapanii wuru'u pakanawan kidaz. Aizii wuru'u pidannaouz, i'chikaapan naa pasaironnao na'ii wunu danoma'a. ³ Sariapa Jesus makon na'iki upaidinan Simon kanawan zo'iti, na'iki udyuuda ukida'ukan wuru'u kanawaz masakauda'u karishii danoma ai. Uruu idi Jesus sakanatan naa kanawa zo'ii, na'iki'i naa utominapa-kidan pidannao Tominkaru paradan dau'u.

⁴ Aizii uipaian dauna'an pakakuwaatinan, sariapa ukian Simon ati, "Ukida'uka kanawa baukapa'a naa kaana'okaru iti, utunuuta kizi usaironnao na'ii, uzaamata kizi kopaunao."

⁵ Sariapa Simon kian Jesus ati, "Ōnaobanaa, bauda'apa maruta'o watiwautan wazaamatan kopau da'a'a, mazan aonaa kanom wazaamatan. Mazan aizii pudyuudan idi ōgaru, ōtunuutan nii wuru'u wasaironnaouz, puparadan kawana'ati," ukian. ⁶ Uruu idi na'ia'a naa i'tunuutan pasaironnao. Na'iki sariapa i'saironnao zaamatan diri'i, diri'i kopaunao, aonaa uka'iita-kaao kawana'ati. Atii i'sairon kida aonaa uka'iitan naa pawazoo, maonapa kida i'sairon dadotan, pawazoo kimishan idi manawun. ⁷ Sariapa i'awarian pairibannao, wuru'u ba'oran kanawa zo'iainaouz kaminka'uta'o nii paugaru. Uruu idi baokopa'a naa i'to'otan wuru'u sairo kidaz, i'zaamata kopau diri'i, diri'i, ipai i'paidadan pakanawannao, maonapa kida i'kanawan tipitan, uwazoo diri'in idi manawun.

---

* 5:1 Gennesaret Karishiiz: Galilee Karishiiz kia'o kapam udakota-kaao.

⁸ Aizii Simon tukapan idi aimaakan sha'apan kaika-pa'a, sariapa ukoduru'ukan Jesus kanaapu iti, na'iki ukian u'ati, “Marina'a shoman õgaru, õnaobanaa, usha'apanum kau'an oia'o pa'i manawun pidan wuru'u õgaruz.” ⁹ Tuukii Simon na'iki wuru'u ba'orainauz di'itinpan, patukapan idi pazaamatan diri'i manawun kopaunao. ¹⁰ James na'iki John wuru'u Zebedee dainaouz na'apa kapam, tuukii kapam ïdi'itinpan.

Sariapa Jesus kian Simon ati, “Mana'a putaria'ana'a, aizii puzaamaapan ni'i naa pa'an pidannao.” ¹¹ Udauna'an ïkozootan naa pakanawan kida karishii danoma ati, na'iki ïwa'aka'akan naa ipai pa'aimaakanutu kida, na'iki ïmako'okan naa Jesus dawu'ati.

*Jesus kakudan pidan kabishopa'o
(Matthew 8:1-4; Mark 1:40-45)*

¹² Aizii Jesus kaawan wiizai iti, na'ii kaina'a'o pidan baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi idi. Utukapan idi Jesus, sariapa ukoduru'ukan ukanaapu iti, uawun baara imi'i baara iti. Na'iki ukian Jesus ati, “Õnaobanaa, õpishaan pugaru tuukii manawun, punyukunuu na'apan an, pukakuda shoman õgaru, puso'ota wuru'u bishoizi õ'ai.”

¹³ Sariapa Jesus pishatanuz na'iki ukian u'ati, “Na'apa mishi õnyukunuu, aizii marii pumada saabainan.” Sariapa mishi pidan mada saabaina'akan. ¹⁴ Udauna'an Jesus kakinaowan uruu. Ukian u'ati, “Mana'a zii pa'i pukowaada'ana'a pidan ati, wuru dau'ana'a õsha'apata-niaz pu'ati. Mazan pumako pa'an kai, faadaa di'iti, marii kizi uawunuutan pumada, utukapa kizi mishi pumada saabainan. Uruu dauna'an putaa'a naa pa'i pu'uzza faadaa ati, utaa kiziz na'iki ukawaoda kiziz Tominkaru ati, Moses kakinaori kawana'ati. Uruu ida'ana'o nii pidannao mishidan kaimana'a naa pumada saabainan powaa iti.”

¹⁵ Mazan kii'an kuwai Jesus dau'ana'o iribaa'aka-kaoa'a naa manawun ipai di'ii'aka kida'a. Uruu idi pidannao kaawan aonaa masakauda'u mani Jesus ida'ati, ñabata'a-zon idi ukuwaa. Ba'orainao ñkaawan ñaipan idi kapam pakakuda-kaao, parinaa kida ai. Uruu idi ipai ukakudan ñdyaun. ¹⁶ Mazan panaadon Jesus makon nii da'i, utori-ñpa'anan mapidantaka'o amazada iti.

Jesus chi'ika-kidan machi'ikaka'o daonaiaora
(Matthew 9:1-8; Mark 2:1-12)

¹⁷ Aizii bauda'apa kamoo, Jesus tominapa-kidan dono pidannao, kaina'a pabi'i kida Phariseenao[†] sakanatapan na'ii, na'iki na'ii kapam tiichaapauzonao Moses kaki-naori dau'u. Ba'oran wiizai iki kida'o ñwa'atin wuru'u ñnaouz, tawuru'u Galilee Baara na'iki Judea Baara ii aka kida'oraz wiizainao, na'iki Jerusalem ikiinao kida na'ii kapam. Ñnao kida wuru'u sakanatapa'oraz na'ii. Mazan Tominkaru taani'i naa pama'ozakan Jesus ati, ukakuda-kinnaa nii karinainao pabi'inaaka kida'o rinai ai. ¹⁸ Na'apain pidannao kaawan Jesus ida'ati, ñna'akan pairiban machi'ikaka'o. Ñna'akanuzu pawashatinapa-kizi baara an. Ñaipan pamorota-kidanuz kabaun nazo iti, Jesus kanaapu iti. ¹⁹ Mazan pidannao iriban idi manawun, aonaa na'itim ñmorota-kidanuzu. Uruu idi sariapa ñzaida-kidanuz kabaun zowau iti. Udauna'an ñso'owan naa kabaun zowau, na'iki'i naa ñtoka-kidanuz pawashatinapa-kizi baara an, atii pidannao sakoda iti, na'iki ñmuudanuzu Jesus kanaapu'u. ²⁰ Aizii Jesus tukapan idi ñmishidan tuukii manawun, sariapa ukian machi'ikaka'oraz pidan ati, “Õpaonaruru, aizii ipai pu'oiian mainaabata-kaao pu'ai.”

²¹ Sariapa tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao kian pa'atiaaka kida, “Kandii mooko

[†] 5:17 Pharisee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apan-naada-kinnao di'ii.

arawu'u, uwazootapa'azon Tominkaru paparadan ida'an? Soo bauda'apa Tominkaru turua'o umainaabatan pidan oian.”

²² Mazan Jesus aitapa na'apam ïdi'itinpan. Uruu idi ukian ï'ati, “Kandii nii udi'itinpan òdau'u kaikapa'a?

²³ Na'ia'oram masha'apannaa: ‘ipai pu'oian mainaabata-ka'o' kii, oo ‘pukadishita na'iki puchi'ika' kii? ²⁴ Mazan òaidan nii u'ati wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o, kaina'a uma'ozakan umainaabata-kinnaa nii pidannao oian da'a'a imi'i baara'a.” Uru'u naa Jesus kia'akan naa machi'ikaka'o pidan ati, “Òkian pu'ati pukadishita, puzaamata wuru'u puwashatinapa-kiziz na'iki pumako'o naa pudapu iti.”

²⁵ Sariapa mishi pidan kadishita'akan ipai awunuutapainao awun za'a, uzaamata'akan naa pawashatinapa-kizi baara, na'iki umako'okan naa padapu iti konaukii. Tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru.

²⁶ Aizii wuru'u awunuutapainao kidaz, tuukii ïdi'itinpan, na'iki tuukii kapam ïtarian, na'iki tuukii ïkonaukii-kidan Tominkaru. “Ei, watukapa zii aizii konaunam kida'o na'iki umanawunu'o aimaakan sha'apata-ka'o, wuru'u aona'oraz watukapauzon usha'apata-ka'o kida,” ïkian.

Jesus dapadan Levi

(Matthew 9:9-13; Mark 2:13-17)

²⁷ Udauna'an Jesus koditan naa kabaun iki na'iki umako'okan naa. Pamakopa-kizi an utukapa pidan Levi kia'o u'uu, uruu zaamaapauzo tax puraatanannaa. Jesus ikodan usakanatapan pazaamaapa-kizi ii puraata. Sariapa ukian u'ati, “Puwa'ati òtuma, òtominapa-kida kizi pugaru.” ²⁸ Sariapa Levi wa'akan wuru'u pakaudinkiz na'iki umako'okan naa Jesus dawu'ati.

²⁹ Aizii padapu ii Levi toman naa udaru'o aroaparkaru Jesus ati. Kaina'a iriba ba'orainao zaamaapauzonao kapam tax puraatanannaa aroopa'azon ïtuma, na'iki kaina'a

iriba kapam ba'oran pidannao kida aroopa'azon ituma. ³⁰ Kaina'a na'ii pabi'i kida Phariseenao awunuutapan, na'iki na'ii kapam iiribannao tiichaapauzonao Moses kak-inaori dau'u awunuutapan. Sariapa ikian utominapa-kidaniinao ati, “Kandii nii arawu aroopa'azon na'iki utuza'azon wunao tuma'a oiainaouz, zaamaapauzonao kidaz tax puraatannaa, na'iki wuru'u oiainao kidaz pidannao?” Kia'o wuru'u iikiainapanuz.

³¹ Sariapa Jesus kian i'ati, “Pidannao ziwuinao, aonaa kanom nii iaipan daakataa, soo karinainao pa'an tuukii iaipan daakataa. ³² Ukau'an na'apa'o kapam wuru'u owa'atinuz da'ati'i, aonaa kaimanainao ida'ati'o mani, soo oiainao ida'ati'o pa'an wuru'u owa'atinuz itanawatin kizi pa'oiian ai.”

*Pidannao pishautan Jesus sanadinapa-karu dau'u
(Matthew 9:14-17; Mark 2:18-22)*

³³ Pabi'i kida pidannao, kaawainao kidaz Jesus ida'ati, kian u'ati, “John Chikaawunuupauzoz tominapa-kidaniinao mapuda pa'an isanadinpauzon, † na'iki itoriinpauzon Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki wuru'u tominpauzonao kidaz Phariseenao di'iki, na'apa kapam isanadinpan na'iki itoriinpan. Mazan aizii wuru'u putominapa-kidaniinaouz, aonaa isanadinpauzon, mazan iaroopan nii na'iki ituzan nii atii ishiitan.”

³⁴ Sariapa Jesus kian i'ati, “Turuu mani u'itiiman pidannao wa'atiinao mazida-karu dau'ati baiatan pazamazin mazida'o daonaiora na'an pu'u ituma? Aonaa turuu ibaiatan pazamazin. ³⁵ Mazan bauda'apa kamoo na'akakaru nii wuru'u mazida'oraz daonaiora i'ai, uruu dono'o ni'i naa pa'an isanadinpan na'iki ibaiatan pazamazin.”

---

† 5:33 sanadinpauzon: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

³⁶ Udauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapa-kinai kuwai. Ukian i'ati, "Aonaa na'iam zii pidan kuzuutauzon pa'ina'o chaakita pazimindota-kinaa nii uzaama'ora'a naa chaakita. Mazan aizii pidan kuzuuan an pa'ina'o chaakita pazimindoapa-kinaa nii, upataka'uan pa'ina'o chaakita, na'iki pana'a'o nii uaidinpan uzaama'o ai. ³⁷ Na'iki aonaa na'apainim pidan paidauzon, pa'ina'o zii wine toma-kao, uzaama'ora'a naa wine kinnaa[§] zo'iti. Usha'apanum kau'an pa'ina'o wine paida-kao an, upoodan nii uma'oza-kan ana'a naa, na'iki utada'okan nii wuru'u uzaama'o-raz naa riwunii kinnaaz. Uruu idi ipai'o nii riwunii wakudinan. Aizii wuru'u ukinnaaz ukaboota'aka-kao ni'i naa. ³⁸ Mishi'oraiman pa'ina'o wine paida-kao pa'ina'o ukinnaa zo'iti. ³⁹ Na'iki aonaa kanom tuza'azon pa'ina'o zii wine toma-kao, patuza'akan dauna'an ma'ozaka'ora'a naa wine. Aizii pidan tuzan an wuru'u ma'ozaka'oraz wine, 'Kaiman pa'an wuru'u ma'ozaka'oraz wine, pa'ina'o utoma'aka-kao ai,' ukian nii." Uruu kia'o wuru'u Jesus kowaadaniaz kuwai.

6

Sookapa-karu Kamoon daua'o (*Matthew 12:1-8; Mark 2:23-28*)

¹ Bauda'apa kamoo Sookapa-karu Kamoon dono, Jesus dobatapan zakapu an patominapa-kidaniinao tuma, paoribai wheat baawu an. Na'apain Jesus tominapa-kidaniinao karaowaanan wheat aka. Uruu idi i'zu'uan naa wuru'u wheat aka kidaz paka'u baara iti, i'aipan idi umada so'oinan, udauna'an i'nikan naaz. ² Pabi'i kida Phariseenao pishaan i'dyaun, "Kandii ni'o udikintapan

---

[§] 5:37 wine kinnaa: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apan-naada-kinao di'ii.

wuru'u aona'oraz wakakinaorinaa kashaapan usha'apata-
kao, Sookapa-karu Kamoon dono?"*

³ Jesus kian i'ati, "Aonaa mooko utukapauzon
kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David na'iki
uminauda'unao sha'apatauzonii izamazin dono'oraz?
⁴ Umorotan Tominkaru Dapu nazo iti, na'ii uzaamatan
bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Udauna'an unikan
naaz na'iki utaan naa paminauda'unao atiz. Aonaa
ukashaapa-kao padamata ba'oran pidan nikan wuru'u
bread kidaz, soo faadaanao." ⁵ Powa'a zii Jesus kian i'ati,
"Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu pa'an kazowautapa'oraz
Sookapa-karu Kamoon."

*Jesus kakudan pidan
dadara'o uanoba*

(Matthew 12:9-14; Mark 3:1-6)

⁶ Ba'oran dono koshan, Sookapa-karu Kamoon dono,
Jesus morotan synagogue iti. Na'ii utominapa-kidan
pidannao Tominkaru paradan dau'u. Kaina'a bauda'apa
pidan na'ii dadara'o uanoba bada'ii, udiwa'oran atanapa
na'iki aonaa na'apam ukaiwaanuzu. ⁷ Kaina'a wu-
naou'u tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u, na'iki
Phariseenao na'ii kapam. Inao tuukii iaipan patuka-
pan Jesus sha'apatan aimaakan, iaipan pana'apaunuz,
usha'apatan an aimaakan, Sookapa-karu Kamoon dono.
Uruu idi kaimanaiman iawunuutapan uruu, itukapa'a-
zon usaabaan wuru'u pidan anobaz. ⁸ Mazan Jesus
aitapa ipai idi'itimpan, uruu idi ukian wuru ati'i daon-
aiora dadara'oraz uanoba, "Pukadishita, na'iki puwa'ati
da'ati'i pidannao kanaapu ati." Sariapa ukadishitan na'iki
umako'okan naa pidannao kanaapu iti. ⁹ Udauna'an

---

* **6:2** Phariseenao ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u i'karao-
danuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono.

Jesus kian pidannao ati, “Ōpishaan nii unao aizii, na'apa dii kakinaorii taa-kariwaiz wa'ati aipan washa'apatinan, Sookapa-karu Kamoon dono? Uaipan washa'apatan oia'o oo kaimana'o? Udyuuda wakakudan pidan oo wazowianuzu?”¹⁰ Jesus awunuupan ipai pidannao kawana'ati, na'iki sariapa ukian pidan dadara'o uanoba ati, “Pusawada puanoba.” Sariapa usawada'akan paanoba, na'iki uanoba saabaina'akan naa.¹¹ Mazan tuukii wunao to'oranu'u, zaudapainauz Jesus sha'apatan aimakaan. Uruu dauna'an ĩmiitiniipan naa, ĩaitapa'azon na'apam nii pasha'apatan Jesus.

*Jesus zaamatan 12 pidannao
padyuudan nii*

(Matthew 10:1-4; Mark 3:13-19)

¹² Uruu dono Jesus makon naawazi paawa iti utoriinpa'anan, uruu idi una'ian utoriinpan bauda'apa maruta'o Tominkaru ati.¹³ Aizii ba'oran chaapi'iki, uru'u naa udapadan patominapa-kidaniinao. Aizii ĩbii iki, uzaamata 12 daonaioranao padyuudan nii kowaadapa'o nii ipai kuwai wuru'u uaiapanii kidaz ukowaada-kao na'iki usha'apata-kao. Udakotan wuru'u pazaamataniinaouz apostlenao.[†] ¹⁴⁻¹⁶ Kaikapauda'u'o wuru'u uzaamataniinaouz: Simon, Peter kia'oraz udakotapa-kao, na'iki u'inawuzu Andrew, na'iki kaina'a James, John, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, na'iki James, Alphaeus daniz, na'iki Simon, uruu Patriot,[‡] Judas, James daniz na'iki Judas Iscariot zaamata-kida'oraz Jesus.

*Jesus tominapatin-kidan na'iki ukaminka'uupan pidannao
(Matthew 4:23-25)*

[†] **6:13** apostlenao: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u. [‡] **6:14-16** Patriot: mizaataakapauzoz pawiiizi dau'an. Ba'oran udakotapa-kinao Zealot kii.

¹⁷ Udauna'an Jesus token naa naawazi paawa iki, apowa'a'o baara ati, wunao tuma'a pazaamataniinaouz daonaioranao. Na'ia'a naa iriba pidannao wuru'u tomin-pauzonao kidaz u'idi'iki kasaba'uinan, na'iki iriba kapam ba'oran pidannao kaawan na'iti. Pidannao wa'atin pabi'inaaka kida'o wiizai iki, ipai Judea Baara ii aka kidainaouz wiizainao, Jerusalem ikiinao na'ii kapam. Aizii kaina'a ba'orainao kida kaawan wa'atiinao Tyre na'iki Sidon iki, munapo'o paran danoma itinapu kida'o wiizainao. ¹⁸ Īwa'atin ĩabata'azon idi Jesus kuwaa. Ba'orainao, ĩkaawan ĩaipan idi kapam pakakuda-kaao parinaa ai. Na'iki kaina'a ba'orainao oia'o doronai zaamatapaniinao kida. Uruu dono ipai ukakudan karinainao. ¹⁹ Tuukii pidannao aipan papishatan Jesus, usha'apanum kau'an ĩtukapan idi ma'ozaka Tominkaru kaudinan u'ida'a, uso'ota pabi'inaaka kida'o rinai pidannao ai. Uruu idi ukakuda ipai pidannao parinaa kida ai.

*Konaukii-karu na'iki
kasha'ora-karu
(Matthew 5:1-12)*

²⁰ Sariapa Jesus awunuupan wunao di'iti'i tominpainao kidaz u'idi'iki. Ukian ĩ'ati.

“Konaukia'o pa'an unao,
mapuraataniinaouz,
usha'apanum kau'an unao ati'o pa'an
wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz.

²¹ Konaukia'o pa'an unao
baiatanaouz pazamazin kai.

Usha'apanum kau'an, diina'iti'i abaapa'o nii pa'an unao.
Konaukia'o pa'an unao,
kasha'oratinainao kidaz kai,
usha'apanum kau'an diina'iti'i
karikaonanu'o nii pa'an ukonaukiitinan.

²² “Konaukia'o pa'an unao, uto'ora-kizaitapa-kao an, na'iki ukashanaukii-kida-kao an, na'iki udakowautapaka-kao an, na'iki udakota-kao an oiainao nii Daonaiora Aokazi iki'o dikin ii. ²³ Ukonaukii na'apa kida'o aimaakan sha'apan dono u'ati. Ukonaukii tuukii, usha'apanum kau'an kaina'a pa'an umanawunu'o uwinipinaa ni'o taapa-kao aokazi ii. Wuru'u pidannao to'ora-kizaitapa'oraz unao kai, na'apa'o kapam idokozudaunnao taapauzon Tominkaru prophetinnao kotua'anaa.

²⁴ Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, unao kapuraataniinao,
kai kaiman manawun uabatinpan.

²⁵ Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, unao kawanyukunuinao,
mazan diina'iti'i uzamazin nii.
Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i,
unao konaukia'oraz umashaapan,
konaukii ushaazootinan kai,
mazan diina'iti'i ukasha'oratinan nii tuukii, uzaadinan nii na'iki
umuraapatinan nii.

²⁶ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, kai tuukii uatadapa-kao. Na'apa kotua'anaa idokozudaunnao atadapauzon pidannao dakotinpaouzonaouz prophetnao nii.

Umarainapa to'oratinainao u'ati

(Matthew 5:38-48; 7:12a)

²⁷ “Mazan aizii ōkia'azon unao abatapainao ati. Umarainapa ipai utarubanao. Kaiman utaapa na'iki usha'apata kaiman aimaakan wunao ati'i to'ora-kizaitapa'oraz unao. ²⁸ Upishaa Tominkaru marii kizi ukaimanan wunao ati'i, aipainaouz dikauda'o sha'apan u'ati. Na'iki utoriinapa Tominkaru ati kaimana'o ida'an

wunao dau'ana'a antamikiipauzonaouz unao. ²⁹ Aizii pidan tinikan an pugaru pukaozoo ati, marii putinika-kidan ba'oran pukaozoo u'ati. Aizii pidan kazatan an puchaakitan, marii uzaamatan pushooton kapam. ³⁰ Na'ia'oram pidan pishaan an aimaakan pu'ai, putaa u'ati. Aizii pidan kazatan an pusha'apauzi, mana'a pupishaa'ana'a powaa itiz. ³¹ Pusha'apata kaimana'o aimaakan ba'oran pidannao ati, na'apa puaipan kawan iŝha'apatan aimaakan pu'ati.

³² “Aizii pumarainpan an soo wunaou'u marainpainaouz karikaonan pugaru, kandii dikin ii puaitapan pukonaukii-kida-kao? Upu'u zii oiainao pidannao ĩmarainapa pamarainpikinao. ³³ Aizii pusha'apatan an kaiman aimaakan soo wunao ati karikaonanu'u, sha'apatainao kidaz kaiman aimaakan pu'ati, kandii dikin ii puaitapan kaimana'o aimaakan taa-kao pu'ati? Upu'u zii oiainao pidannao, iŝha'apata kaiman aimaakan wunao ati'i sha'apatainaouz kaimana'o aimaakan ĩ'ati. ³⁴ Aizii putaan an aimaakan oo puraata pidan ati, puaitapan idi ukawadauntan niiz, kandii dikin ii puaitapan pukonaukii-kida-kao? Upu'u zii oiainao taan puraata ba'oran oiainao ati, ĩaitapa kawadaunita-karu nii wuru'u papuraatanuz. ³⁵ Ukau'an umarainapa utarubanao, usha'apata kaiman kida'o aimaakan ĩ'ati. Utaa kapam aimaakan kana'apan ĩ'ati, aonaa uzaudapa'ana'a ukawadaunuta-kao powaa iti. Kaina'a'o pa'an umanawun kida aimaakan taapa-kao unao ati, usha'apatanii kida winipinaa nii. Uruu idi mishi'o nii Tominkaru umanawunu'oraz daniitan ipai unao. Tominkaru, uruu ipai ukaimanan pidannao ati. Utukapa-kida pakaimanan wunao ati'i, aona'oraz ĩkonaukii-kidauzon uruu, utaan pu'u aimaakan ĩ'ati, na'iki wunao ati'i oiainaouz manawun pidannao. ³⁶ Ukau'an ukamunan

kapam na'apa udaru Tominkaru kamunanuuzon kawan.

*Mana'a uzadauzo'ona'a pidan madiwautapaka
(Matthew 7:1-5)*

³⁷ “Mana'a udakotauzo'ona'a pidan dikauda'o nii, aonaa kizi Tominkaru dakotan unao dikauda'o nii. Mana'a ukaboota-kida'ana'a pidan pataka'uta-karu nii, aonaa kizi kapam uboota-ka. Na'iki umarina'ata wuru'u dikauda kida'oraz sha'apatauzo-ka u'ati, Tominkaru marina'atan nii wuru'u oii kida'oraz usha'apatauzon. ³⁸ Utaa aimakaan ba'orainao ati, Tominkaru taan nii aimakaan unao ati. Na'iki diri'i'o nii manawun aimakaan taa-ka u'ati, atii aona'o ni'i naa na'itim upaidinan. Na'apam udiri'in putaaazon aimakaan ba'orainao ati, na'apa'o nii udiri'in Tominkaru taan pu'ati.”

³⁹ Udauna'an Jesus kakuwaapan naa, di'itinapa-kinai kuwai ida'an. Kaikapa'o wuru'u ukianuz: “Aonaa turuu pidan ushaawun na'akan pamin-usaawunun, usha'a-panum kau'an ipai daunuuda'u'o nii iwaotan kichada-kariwai nazo iti. ⁴⁰ Aonaa na'iam pidan tominpauz umanawunun patiihaan ai, mazan ipai wuru'u tominpauzonaouz iipaian dauna'an patominpan, na'apa'o ni'i naa iaitapan patiihaan kawan.

⁴¹ “Kandii nii mooko wuru'u pudi'itapanuz kaunuba'o puiriban awun ida'a, pumadi'itapakan pu'u wuru'u atamun taramtinpa'oraz puawun ida'a? ⁴² Puka'iita zii pukian puiriban ati. ‘Da'ati'i oso'ota kizi kaunuba'oraz puawun ai,’ pumatukapakan pu'u kaina'a udaru'o atamun idin puawun ida'a? Pugaru taapinpa'oraz kaimana'o nii kaikini'i, mishi'oraiman puso'ota'a naa zii kiwiin atamun idin puawun ai. Uruu dauna'an kaimana'o ni'i naa putukapan puso'ota'azoonii kaunuba'oraz puiriban awun ai.

*Paoribai na'iki u'aka daua'o
(Matthew 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ “Paoribai ziwu'o usodan, aonaa u'aka dikauda'o nii. Mazan aizii paoribai maziwuka'o, ukaakan dono dikauda'o nii kapam u'aka. ⁴⁴ Ipai kaimana'o dizoo-karu kadunaa aitapa-ka'o pa'aka ida'an kida, na'iki aonaa na'iam zii pidan karaodauzon dizoo-karu fig oo grape kaiwada-karu kadunaa di'iki. ⁴⁵ Aizii kaimana'o pidan, ukodita-kida kaiman kida'o pa'idiwaru aimaakan, utaa-pan idi kaiman kida'o aimaakan panyukunuu ii. Mazan aizii dikauda'o pidan, ukodita-kida dikauda kida'o pa'idiwaru aimaakan, utaa-pan idi oii kida'o aimaakan panyukunuu ii. Ukau'an sha'apa'oram aimaakan pidan taapanii kida panyukunuu ii, uruu kida wuru'u ukodita-kidaniaz paparadan ida'an.

*Dya'utama'o kabaun tomikinao
(Matthew 7:24-27)*

⁴⁶ “Kandii nii udakotan õgaru unaobanaa nii, umasha'apatakan pu'u õdyuudanii usha'apatan? ⁴⁷ Na'ia'oram pidan wa'ati'o õ'ida'ati, na'iki mishi'o uabata'azon õkuwaa, na'iki izo'ati'o õparadan, õkowaadan nii kanom kawanu'o uruu. ⁴⁸ Uruu na'apa pidan kawan, toma'o padapu dadara'o baara'a, na'iki kichada'o patoron uun nii munapo. Aizii na'apainim wunu tuubarun na'iki udapu naraan, aona'o nii wunu paran kabootanuz, usha'apanum kau'an dadara'o baara'a'o wuru'u udapuz. ⁴⁹ Aizii na'ia'oram pidan abata'o õkuwaa mazan aonaa uizo'atinuz, na'apa'o uruu tawuru kawanu'u maaitapin-ka'oraz pidan, toma'oraz padapu shomada'o imi'i ida'a. Aizii na'apainim wunu tuubarun, baukapa'o nii wunu paran kida'uka'akan wuru'u kabaunuz, uruu idi sariapa kabaun dorautan ipai daunuuda'u.”

7

*Jesus kakudan
soldyaa zowaunaa poitoru
(Matthew 8:5-13)*

¹ Aizii Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan pidannao ati, uru'u naa umakon Capernaum iti. ² Aizii na'ii kaina'a Roman soldyaannao zowaunaa. Uruu dono upoitoru umarainapanii manawun karinaan tuukii, maonapa'ora'a naa umawakan. ³ Uabatan idi Jesus kaawan wuru wiizai ida'ati'i pamashaapa-kiziz, sariapa udyuudan kazowautapainao Jewnao Jesus di'iti. Uaipan idapadankan Jesus, uwa'ati kizi padapu ati, ukakudanaka kizi upoitoru. Aizii uruu aonaa Jew mani. ⁴ Udauna'an imakon naa Jesus di'iti, atii ikodanuzu. Na'ia'a naa ikowaadan u'ati parada-karu, na'iki tuukii ipishaan umakon patuma. Ikian u'ati, "Tuukii manawun waaipan pukaminka'utan wuru'u pidanaz, waaitapanii uruu kaimana'o naobanai. ⁵ Usha'apanum kau'an uruu umarainapanii tuukii wairibannao Jewnao, na'iki uruu tomanii wa'ati wuru'u synagogue. Uruu idi tuukii wapishaan pugaru pumako kizi u'idi'iti," ikian. ⁶ Uruu idi Jesus makon ituma.

Aizii imaanapatapaanan pu'a'a naa, uru'u naa naobanai dyuudan papaonarunao ikodapa'anan Jesus. Na'iki udyuudan ina'akan paparadan u'idi'iti, kaikapa'a: "Naobanai, aonaa oaipan pumizidinan, aonaa oaipan puwa'atin odapu ati. ⁷ Na'iki aonaa umanawunu'o mani pidan ogaru, na'iki aonaa oturuan oparada'anan na'iki omakon pu'idi'iti manawun. Turuu pa'an puparadan, na'iki karikaonan opoitoru kakuda kizi. ⁸ Ogaru na'apa, okaudinan doko ainao pidannao o'ai waranu a'o. Ogaru na'apa, kaina'a soldyaanao kaudina'o o'waranu'u kapam. Aizii okian dono bauda'apa soldyaa ati, 'Pumako,' umakon nii. Aizii odapadan dono ba'oran soldyaa, 'Puwa'ati,' okian

an u'ati, uwa'atin nii. Na'iki õdyuudan dono õpoitoru, 'Pusha'apata wuru'u, õkian an u'ati, usha'apatan niiz.”

⁹ Tuukii Jesus di'itinpan uabatan idi wuru'u kaikapa'oraz parada-karu'u. Sariapa utanawatinan pidannao di'iti, wuru'u wa'atipainao kidaz udawu'ati. Na'iki ukian ï'ati, “Aizii õkowaadan nii u'ati: aonaa na'iam zii õikodauzon mishida-karu manawun wuru kawanu'ora'a Israelitenao bii an.” ¹⁰ Udauna'an wunaou'u na'akainaouz parada-karu kiwa'akan naa powaa iti, naobanai dapu iti. Aizii ïkaawan ïabatan poitorui kakuda'aka'a naa.

*Jesus kakudan daonaiora
mawaka'ora'a naa*

¹¹ Kadiman aka uruu dauna'an Jesus makon wiizai di'iti, Nain kia'o u'uu. Aizii pidannao, tominpauzonao u'idi'iki na'iti kapam ïmakon utuma. Na'iki iriba kapam ba'orainao pidannao makon udawu'ati.

¹² Aizii Jesus kaawan pu'u wiizai koraratapa-kinao paninomizinaa ida'ati, upu'u daonaiora mawaka'o na'akakao baaranai iti. Zuna mawakaiba'a naa odaiaru, odani wuru'u mawaka'oraz, ubauda'apan odani wuru'u uruuz. Na'iki kaina'a iriba, iriba pidannao makon otuma.

¹³ Aizii Jesus tukapan oroo tuukii ukamunan-kidanuzo, sariapa ukian o'ati, “Mana'a puzaada'ana'a.” ¹⁴ Udauna'an umakon na'iki upishatan naa wuru'u mawaka'o na'akapakinaoaz, sariapa wunaou'u na'akapainaouz mawaka'o mashaadina'akan. Udauna'an ukian mawaka'o ati, “Pa'ina'o daonaiora, õkian pu'ati, pukadishita.” ¹⁵ Sariapa daonaiora sakanata'akan na'iki uparadan. Udauna'an ukadishitan na'iki Jesus na'akan naaz padaro dazaba iti.

¹⁶ Tuukii pidannao tarian na'iki tuukii ïdi'itinpan. Na'iki tuukii kapam ïkonaukii-kidan Tominkaru. Uruu idi ïkian, “Ei! Kaawa zii mishi wabii ati umanawunu'o Tominkaru prophetin. Mishi Tominkaru kaawan ukaminka'uta'anan waunao Jewnao, upidanannaouz,”

īkian. ¹⁷ Aizii kuwai, Jesus sha'apatanii dau'o kowaadaabi'ii-kaoa'a naa ipai Jewnao wiizi kida kawana'ati, na'iki īwiizi dawun itinapu kida'o pidannao mashaapan, ipai kapam īabatan wuru'u kuwaiz.

John Chikaawunuupauzo dyuuda-kidan paparadan Jesus di'iti
(Matthew 11:2-19)

¹⁸ Aizii John abatan idi patominapa-kidaniinao pidannao kakuwaapan ipai wuru dau'a'a Jesus sha'apatanii kidaz aimaakan, sariapa udapadan dya'utam pidannao ībii iki. ¹⁹ Udauna'an udyuudan naa īdyaun Naobanai Jesus di'iti, na'iki udyuuda īpishaan Jesus kaikapa'a: “Pugaru'u naa wa'ati'o ni'oraz kowaadapa-ka? Oo marii zii wazaudapan ba'oran wa'atin?”

²⁰ Udauna'an īmakon naa Jesus di'iti, atii īkaawan u'idi'iti, na'ia'a naa īkian u'ati, “John Chikaawunuupauzoz dyuudan waunao pu'ida'ati, upishaa-kidan na'iki uaitapa'azon pugaru'u naa tawuru'u wa'ati'o ni'oraz kowaadapa-ka? Oo marii zii wazaudapan ba'oran wa'atin kaina'iki?”

²¹ Aizii wuru'u īkaawanuz na'iti, Jesus kaudinan pu'u karinainao dau'u. Ukakudan pu'a'o iriba, iriba pidannao pabi'inaaka kida'o īrinaa ai, oia'o doronai zaamatapaniinao, ipai ukakudan īdyaun, na'iki ishaawunnao kida, ipai uda'atan na'iki usaabaan īawun. ²² Uruu idi Jesus dako'atin wunao paradanu'u John dyuudaniinaouz. Ukian ī'ati, “Aizii ukiwa John di'iti, ukowaada kizi u'ati ipai daunuuda'u wuru'u utukapanii kidaz ōsha'apatan, na'iki ukowaada u'ati ipai wuru'u uabatanii kidaz kuwai. Ukowaada u'ati iriba'a naa ishaawunnao awun da'ata-ka, na'iki saabaa-ka; aizii machi'ika-kainao, chi'ika-kida-ka; na'iki kabishopauzonao kichana'iki-kia'o bishoi idi, ipai īkakuda-ka. Aizii makinao-ziiwanao, kaimana'a

naa ñabatan; na'iki mawakainao kida, kakuda-kaos powaa iti; aizii pataka'utinainao, kowaada-kaos'a naa ñ'ati Kaimana'o Kuwai.* ²³ Konaukia'o nii manawun wunaou'u sariaapa'oraz ñmishidan õgaru, aona'oraz ñdi'itinpan pana'iti kida õdau'u," ukian ñ'ati.

²⁴ Aizii John di'ikiinao pidannao kiwan dauna'an, sariapa Jesus kian wunao ati'i iribainaouz pidannao, kasaba'ukinpainaouz utuma. Ukian ñ'ati, "Kandii dau'ati'o tawuru'u unao makouzonuz John di'iti mapidantaka'o amazada di'iti? Kandii wuru'u utukapa'azooniaz na'ii? Utukapa'azon pidan kakataimana'o unyukunuu, awaru dawuu-kidan kawan pinidi? ²⁵ Kanom dii sha'a wuru'u utukapa'azooniaz na'ii? Oo utukapa'azon pidan konaunama'o oo umanawunu'o ukaiwadinpan? Pidan umanawunu'o, na'iki kaiwadinpa'o kaimanaiman, umashaapan kabaun umanawunu'o di'ii? ²⁶ Oo kanom sha'a wuru'u utukapa'azooniaz na'ii? Tominkaru prophetin? Mishi'o wuru'u, pidan utukapaniaz na'ii, powa'a'o zii umanawunun ba'oran prophetnao ai. ²⁷ Uruu John, dau'ana'o tawuru'u kotua'o Tominkaru Paradan saadauzo-kaosaz kaikapa'a: 'Õdyuudan nii õprophetin kiwiin, saaba'a'o nii dunapo pu'ua'ati,'" ukianuz.

²⁸ Udauna'an Jesus kian koshan ñ'ati, "Õkowaadan nii u'ati aizii aimaakan, John uruu uwazootapanii ipai, ipai pidannao, aonaa bada'apa pidan kaina'a shakatainao wuru baara'a'a, uruu kawanu'o nii. Mazan pidan, aona'oraz umanawunun Tominkaru naobanai-tinapa-kizi'i, upu'u umanawunu'o uruu John ai," Jesus kian ñ'ati.

²⁹ Ipai pidannao na'iki wuru'u zaamaapauzonao kidaz tax puraatananaa, abatan Jesus paradan, na'iki ñnao

---

* **7:22** Na'apa tawuru ida'a usaadinapanu'u Isaiah saadanii kidaz. (Isaiah 29:18-19; 35:5-6; 61:1-2)

tuukii pa'an ïmishidan, na'iki ïaitapa mishi'o na'iki sakitapa'o wuru'u Tominkaru paradan kidaz. Uruu idi'o pa'an ïchikaawunuu-kidinan John ati. ³⁰ Mazan kaina'a ba'orainao pidannao, ïdakotapa-kaao Phariseenao na'iki kaina'a ba'orainao tiichaapauzonao Moses kak-inaori dau'u. Ìnao aonaa pa'an ïsha'apatan wuru'u Tominkaru aiapanii kidaz usha'apata-kaao. Uruu idi aonaa ïchikaawunuu-kidinan John ati.

³¹ Powa'a zii koshan Jesus kian pidannao ati, “Na'apa dii mani òkian wunao dau'ana'a kainaouz pidannao mashaapan? Na'apa dii mani òkowaadan oo òdakotan ïdyaun? Òkian nii. ³² Ìnao mashaapan koraiziannao makinaotinan kawanu'o, aonaa ïnyukunuu kaimana'azon ba'orainao ati. Aizii pamakinaotin kizi iki, koraiziannao kadakoinpauzon pa'atiaaka kida kaikapa'a: ‘Wakunuiian mazida-karu kunnaa unao ati kuwudii ida'an, mazan aonaa ukonaupan. Aizii Wakunuiian mawaka-karu kunnaa u'ati, aonaa uzaadan, ïkiitaakapan. ³³ Aizii John Chikaawunuupauzo kaawan dono da'ati'i, aonaa unikauzon kaimana'o wanyukunui wuru'u ba'oran pidannao nikauzonii kaduz kidaz, na'iki aonaa utuzan wine. Uruu idi unao kian udau'an. ‘Kaina'a oia'o doronai u'ida'a.’ ³⁴ Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o, ukaawan da'ati'i, ipai pa'an uarooapan, na'iki utuzan bishoa'o wine. Uruu idi unao kian udau'an. ‘Aushaa utukapa, kashabakizi pa'an arawu'u, na'iki tuzapa-shori kapam. Na'iki unau-dapa kapam pakaminauda'u-tinpan wunao idi'i zaamaapauzonaouz tax puraatananaa, na'iki oiainao pidannao tuma.’ ³⁵ Mazan ipai pidannao wuru'u da'anainao kidaz Tominkaru paradan, ïnao tukapa-kidan mishi'o wuru'u Tominkaru aitapanii kidaz oo wuru'u usha'apaapanii kidaz aimakaan.”

Oia'o zunaaba sha'apatanii

daua'o

³⁶ Aizii kaina'a Pharisee, una'akan Jesus, uaroapa-kida'azoonuzu padapu ii. Uruu idi Jesus makon utuma udapu iti, na'ia'a naa usakanatan na'iki uaroopan naa.

³⁷ Uruu wiizai di'ii kaina'a zunaaba madoronaa-daunu'o omashaapauzon. Aizii oabatan idi Jesus aroopa'azon Pharisee dapu ii, sariapa omakon na'iti, ona'akan kaduunuribai pakinnaa zo'an kuba idi'i utoma-ka[†]

³⁸ Okaawan Jesus kidiba di'iti ubarau itinapu. Ozaadan tuukii, uruu idi ipai ozabian Jesus kidiba paawun uu idi. Udauna'an oaradan naa ukidiba padizo idi na'iki sariapa okissitan wuru'u ukidiba kidaz, udauna'an oramaudan naa ukidiba kaduunu'oraz ramau idi. ³⁹ Aizii Pharisee, wuru'u na'aka'oraz Jesus padapu ati, tukapan wuru'u zun sha'apatanuz aimaakan na'apa Jesus ati. Sariapa ukian panyukunuu ii, “Umishiin an mani di'oraz daonaiora Tominkaru prophetin, uaitapa mani na'apa'oram okaduz wuru'u zunaz pishata'oraz paugaru. Na'iki uaitapa mani ipai na'apam omashaapauzon na'iki wuru'u oii kida'oraz aimaakan osha'apaapauzon.”

⁴⁰ Sariapa Jesus paradan, na'iki ukian u'ati, “Simon, kaina'a aimaakan ōkowaada'azon pu'ati.”

“Tiichaa, na'apa'oram aimaakan wuru'u pukowaada'azooniaz ō'ati?” Simon kian.

⁴¹ Jesus kian u'ati, “Kaina'a dya'utam pidannao mawinipinaatapanao pidan. Bauda'apa mawinipinaatapan 500 wizi'i kida'o puraata, ba'oran mawinipinaatapan 50 wizi'i kida'o puraata.[‡] ⁴² Aonaa bauda'apa ĩnao ka'iitan pakawadauntan powaa iti wuru'u pamawinipinaatapaniaz puraata. Uruu idi pidan wuru'u taa'oraz zii puraata

[†] 7:37 kuba idi'i utoma-ka^o: Wur^u'u kubaz, udakota-ka^o Alabaster.

[‡] 7:41 wizi'i kida'o puraata: Greek paradan ida'an, denarius wuru'u. Bauda'apa denarius, bauda'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa.

ĩ'ati, umarina'ata'akan naa wuru'u ĩmawinipinaatapaniaz. Aona'o ni'i naa uaipan uwadaun oo unyukunuu-pa'akan powa'a wuru'u ĩmawinipinaatapaniaz. Ukau'an, na'ia'oram nii puaitapan marainapa tuukii wuru'u marina'ata'oraz pamawinipinaatapa-kao?"

⁴³ Simon dako'atin, na'iki ukian, "Ōzauda-kidan wuru'u mawinipinaatapa'o uruu dobata manawun, uru'o nii marainapa uruu tuukii."

"Na'apa mishizi, sakitapa'o kaiwuru'u pudĩ'itina-panuz," Jesus kian Simon ati. ⁴⁴ Udauna'an Jesus tanawatinan zunaaba di'iti, na'iki ukian Simon ati, "Putukapa di'oraz zunaaba'a, mishii? Ōmorotan pudapu ati, aonaa putaan wunu ō'ati ōchikaa-kinaa nii ōkidiba. Mazan oroo, okaawan da'ati'i, ozaadan atii ochikaan ōkidiba paawun uu idi. Udauna'an oaradan ōkidiba padizo idi. ⁴⁵⁻⁴⁶ Na'iki aonaa pukissitan ōgaru, mazan oroo pakaawan di'iki'o aonaa osookadan pakissiipan ōkidiba. Na'iki aonaa putaan ōramauda-kinaa nii ōzowau, mazan oroo oramauda zii ōkidiba. ⁴⁷ Aizii ōkowaadan nii pu'ati aimaakan," Jesus kian. "Wuru'u osha'apatanuz aimaakan kaikapa'a, otukapa-kidan na'apam pamarainpan ōgaru tuukii. Usha'apanum kau'an o'oi'an wuru'u tuubaru'oraz manawun mainaabata-kao idi ipai daunuuda'u o'ai. Mazan aizii pidan masakauda'u'o u'oi'an, aizii u'oi'an mainaabata-kao an, masakauda'u'o nii kapam umarainpan ōgaru."

⁴⁸ Udauna'an Jesus kian zunaaba ati, "Aizii ipai daunuu-da'u'u naa pu'oi'an mainaabata'aka-kao, aona'o nii powa'a unyukunuuapa-kao."

⁴⁹ Sariapa pidannao wuru'u sakanatapainao kidaz utuma kiitaakapan pa'atiaaka kida, "Kandii mooko arawu'u turuu mooko uaitapan pamainaabatan pidan oian?"

⁵⁰ Mazan Jesus kian zun ati, “Pumishidan idi'lo wuru'u, pukazannaatinanuz pu'oian ai. Aizii pukiwa'a naa, kaiman punyukunuu aizii, na'iki aonaa kanom powa'a kasharutapa'o nii pugaru.”

8

Zunnao kaminka'uupauzonao Jesus

¹ Udauna'an Jesus makon naa, uchi'ikapan ipai donoi na'iki wiizai kida kawana'ati. Wuru'u uchi'ikapanuz ukowaadapan Kaimana'o Kuwai, Tominkaru naobanaitinan daua'o. Aizii 12 utominapa-kidaniinaouz, na'i-i'aka kapam i'chi'ikapan utuma. ² Na'iki zunnao, tawuru'u ukakudaniinao kidaz parinaa ai, na'iki ba'orainao ukakudaniinao oia'o doronai zaamatapan ai i'dyaun, na'iti kapam pabi'i kida i'nao makon, ikaminka'uupan Jesus na'iki wuru'u utominapa-kidaniinaouz. Mary, Magdala sanaaba, Jesus so'otaniaz 7 oia'o doronainao o'ai, oroo wuru'u kaminka'uupa'oraz i'dyaun, ³ na'iki Joanna oroo Chuza kia'oraz odaiaru uu, kazowautapa'oraz pabi'i kida Herod poitorunao. Na'iki Susanna na'ii kapam, na'iki iriba ba'oran zunnao kida na'ii ituma. Ipai i'isha'ap-atan aimakaan, itaan papuraatan, na'iki aimakaan sodi kida paaipan ati, pakaminka'uta-kinaa nii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao.

Jesus kowaadan uudai paowa-kao dau'u

(Matthew 13:1-9; Mark 4:1-9)

⁴ Pidannao kaawan iriba, iriba Jesus ida'ati, na'iki iriba kapam ba'oran wiizai ikiinao kida kaawan. Aizii pidannao baokopatinan dauna'an, uru'u naa Jesus kakuwaapan naa i'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an. ⁵ Ukian, “Bauda'apa kamoo pidan makon pazakapun iti upaowa'anan poroom uuda kida. Aizii kawiiizii-kariwai baara an, uru'u naa

upararaan poroom uuda. Pabi'i kida poroom uuda waotan chi'ikapa-kizai an, uruu idi ipai udakazaabi'ii-ka. Udauna'an kotu'uznao wa'atin na'iki ipai ĩnikan wuru'u uudai kidaz.

⁶“Ba'oran uudai kida waotan kubata'o baawu an. Mishi kaiman padamata uudai soda'akan mazan aonaa na'itim u'ishataba'u zaamatan, udauna'an kamoo wiicha'akan naa, uruu idi sariapa uaradan atii umaririn.

⁷“Ba'oran uudai kida waotan kaiwada-karu ta'o baara an. Mishi kaiman padamata usoda'akan, mazan udauna'an, kaiwada-karu watuda'akan naa wuru'u pa'ina'oraz usodan kida. Uruu idi aonaa na'itim naa ĩdyaupain.

⁸“Ba'oran uudai kida, kaiman pa'an ĩwaotan kawiiizii-kariwai baara an. Uruu idi ziwu ĩsodan, udauna'an ĩkaaka'akan naa madowaaka kida pa'idiwaru, na'iki diri'i shinibaba kida u'aka. Bauda'apa'o ukadunaa di'iki, uikoda 100 u'aka diri'in.”

Udauna'an Jesus kian naa pidanna ati, “Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

*Kanom ni'o Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai kida
(Matthew 13:10-17; Mark 4:10-12)*

⁹ Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao pishaan naa uruu, na'apa'oram manawun wuru'u di'itinapa-kinai kuwaiz, ukowaadaniaz ĩ'ati. ¹⁰ Uruu idi ukian ĩ'ati, “Soo unao ati'o nii ukainaabata-ka. wuru'u di'itinapa-kinai kuwaiz, Tominkaru naobanai-tinan daua'oraz. Mazan wunao ati'i ba'orainao kidaz ukowaada-ka. nii soo di'itinapa-kinai kuwai ida'an. Uruu idi ĩtukapan pu'u padamata wuru'u kadakotin-kizaiz, mazan upu'u aona'o nii ĩtukapanuzu. ĩabatan pu'u padamatazu, mazan upu'u, aona'o nii ĩaitapan na'apa'oram wuru'u parada-karu kianuz.

*Jesus kowaadan na'apa'oram wuru'u di'itinapa-kinai kuwai
(Matthew 13:18-23; Mark 4:13-20)*

¹¹ “Kaikapa'a wuru'u di'itinapa-kinai kuwaiz,” Jesus kian ĩ'ati, “Aizii wuru'u uudai kidaz, Tominkaru paradan kida wuru'u. ¹² Aizii wuru'u uudai kida waota'oraz chi'ikapa-kizai an, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u abatainao kidaz Kaimana'o Kuwai. Mazan udauna'an Satan kaawan ĩ'ida'ati, uruu idi sariapa umainaabatan ipai daunuuda'u ĩnyukunuu iki wuru'u Kaimana'oraz Kuwai kida. Usha'apanum kau'an aonaa uaipan ĩmishidan, na'iki aonaa uaipan ĩkazannaatinan pa'oiian ai.

¹³ “Aizii uudai kida wuru'u waota'oraz kubata'o baawu an, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u konaukia'oraz ĩabatan na'iki ĩzaamatan padamata Kaimana'o Kuwai. Mazan aonaa ĩzaamatan tuukii panyukunuu iti wuru'u parada-karu kidaz. Uruu idi masakauda'u aimaakan dikauda'o sha'apa'akan ĩ'ati, uru'u naa ĩkashadina'akan, aona'a naa powa'a ĩmishidapa'akan.

¹⁴ “Aizii uudai kida wuru'u waota'oraz kaiwada-karu baawu an kida, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u abatainao na'iki mishidainao kidaz Kaimana'o Kuwai. Mazan ĩdi'itinpan aimaakan aiapa-kao dau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u, na'iki ĩaipaa-bi'ian ipai pabi'inaaka sodi kida'o aimaakan. Uruu idi ĩmanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa ĩsha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati.

¹⁵ “Aizii uudai kida wuru'u waota'oraz kaiman, kawiiizii-kariwai baara an, uruu pidannao wuru'u abatainao na'iki zaamatainao kidaz parada-karu kaimanaiman manawun panyukunuu iti. ĩizo'ati ipai parada-karu, uruu idi aonaa ĩkashadinan. Usha'apanum kau'an kaiman ĩnyukunuu dyaupain Tominkaru ati. Uruu idi kaiman mishi ĩmashaapan tukapa-kao.

*Aonaa lamp taratapauzo-kao
(Mark 4:21-25)*

¹⁶ “Aonaa na'ia'oram pidan suuauzon lamp, udauna'an utaratanuzu boon idi, oo umuudanuz bed waranu iti. Mishi'oraiman lamp suu-ka'o dono, umuuda-ka'o doko'o ukanadapa kizi kaiman. Aizii pidannao morotan an, kaimana'o nii ukanadapan i'ati. ¹⁷ Na'iki ipai aimaakan dizapa-kariwai usha'apaapa-ka'o, ipai'o nii ukodita-kida-ka'o kainaabana'o-karu ati. Na'iki ipai aimaakan dizapa-kariwai ipai'o nii ukodita-kida-ka'o Kanada'o-karu ati. ¹⁸ Ukau'an udi'itapa na'iki uzaamata unyukunuu iti wuru'u uabatanii kidaz parada-karu. Usha'apanum kau'an pidan kaina'a'o utaaan aimaakan panyukunuu ii, taakaru nii u'ati powa'a zii. Aizii wuru'u pidan, aona'o-raz utaan aimaakan panyukunuu iti, zaamata-karu nii u'ai ipai daunuuda'u wuru'u masakauda'u'oraz aimaakan utaaan panyukunuu ida'a.”

Jesus daro na'iki u'inawuzunao daua'o

(Matthew 12:46-50; Mark 3:31-35)

¹⁹ Udauna'an Jesus daro na'iki u'inawuzunao kaawan itukapa'azon uruu. Mazan aonaa na'itim imaanapadinan udazaba iti, usha'apanum kau'an iriba manawun pidannao kasaba'ukinpan udazaba an kida. ²⁰ Uruu idi bauda'apa pidan kian Jesus ati, “Kaina'a pudaro na'iki pu'inawuzunao kadishitapan paniba ii, itukapa'azon pu-garu.”

²¹ Sariapa Jesus kian ipai pidannao ati, “Ōdaro na'iki ō'i-nawuzunao pa'an wuru'u abatainaouz na'iki izo'atiinaouz Tominkaru paradan.”

Jesus paradan awaru na'iki wunu paran ati

(Matthew 8:23-27; Mark 4:35-41)

²² Bauda'apa kamoo Jesus paidinan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma. Na'iki ukian i'ati, “Aushaa wamako'o naa karishii baza iti.” Uruu idi imako'okan

naa. ²³ Aizii ĩmakopaanan pu'u, Jesus da'awu'ukan naa kanawa zo'ii. Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru kaawan. Sariapa wunu paran kida daawadaan ĩkanawan, atii wunu paidina'akan naa ĩkanawan zo'iti. Maonapa'a naa kanawa tipitan.

²⁴ Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao makon u'idi'iti, ĩpokowauanuzu. Na'iki ĩkian u'ati, “Wanaobanaa! Wanaobanaa! Kadiman! Taa'azo'o naa wanaraan,” ĩkian. Udauna'an Jesus kadishita'akan, na'iki udyuudan awaru na'iki wunu paran mashaadinan. Sariapa mishi awaru na'iki wunu paran mashaadina'akan. ²⁵ Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Na'apa'oram mooko wuru'u umishidanuz?”

Mazan tuukii ĩtarian, na'iki tuukii ĩdi'itinpan. ĩkian pa'atiaaka kida, “Ei! Kanom kaduz pidan uruu? Udyuuda zii awaru na'iki wunu paran mashaadan, atii ĩzo'ati zii uparadan,” ĩkian.

*Jesus kakudan oia'o doronai zaamatapanii pidan
(Matthew 8:28-34; Mark 5:1-20)*

²⁶ Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makopaanan karishii baoko an, atii ĩkaawan baza itinapu wiizai di'iti, Gerasa Baara kia'o u'uu, Galilee Baara pa'inamunu'oraz. ²⁷ Aizii Jesus maratina'akan zii kanawa zo'iki, uru'u naa pidan, donoi iki'o, oia'o doronainao zaamatapanii kaawa'akan Jesus ida'ati. Kotua'iki'ora'a naa aonaa ukaiwadan kamicha, na'iki aonaa umashaapauzon kabaun ii. Umashaapan baaranai ii aka, kuba uun ii aka karikaonan. ²⁸ Aizii utukapan Jesus, sariapa ukadako'okan, udauna'an ukodoru'ukan na'iki umapotinan Jesus kanaapu iti. Na'iki ukian diiwa'o ida'an, “Jesus, Tominkaru umanawunu'o dani, kanom puaipan ō'ai, na'apa dii pusha'apata'azon ōgaru? Aonaa shoman pupataka'uta'ana'a ōgaru,” ukian.

²⁹ Wuru'u uparadanuz kaikapa'a Jesus dyuudan idi'o oia'o doronainao koditan u'ai.

Kiwiin, mapudu'o da'i oia'o doronainao tuukiidau-zonuzu. Pidannao tiwaan pu'u padamata padodowan ipai uanoba na'iki utaba'u chain idi, mazan sariaapa'o nii ubidita'akanuzu. Uruu dauna'an oia'o doronainao na'aka'akan ni'i naa uruu, mapidantaka'o amazada baara iti. Uruu wuru'u parada'oraz Jesus ati.

³⁰ Jesus pishaanuzu, “Na'apa dii pu'uu?” “Ö'uu Iribainao,” ukian. Ukowaadan pa'uu na'apa usha'apanum kau'an iriba, iriba manawun oia'o doronainao morotan naa u'idi'iti. ³¹ Na'apain tuukii oia'o doronainao pishaan Jesus, aonaa kizi udyuudan ïdyaun ka'unaru nazo iti, aona'oraz utokon nii.

³² Na'ia'o iriba kooshinao aroapatinan naawazi za'an. Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii. “Pukashaapa shoman wamorotan kooshinao di'iti,” ïkian. Jesus kashaapa ïmorotan kooshinao di'iti. ³³ Uruu idi ïkodita'akan naa pidan di'iki na'iki ïmorota'akan naa kooshinao di'iti. Sariapa kooshinao dima'akan naa tawudapu an, na'iki ipai ïwaotan karishii baoko iti. Uruu idi ipai ïmawakan panaraan idi.

³⁴ Aizii pidannao, wuru'u taapainaouz kooshinao tukapan idi wuru'u aimaakan sha'apanuz kaikapa'a, sariapa ïdiman ïkakuwaapa'anan. Uruu idi ïkakuwaapan pidannao ati ipai dono'i ii aka, na'iki kazakapuntinpainao ati dono'i dawun ii aka. Ipai ïkowaadan patukapan kawana'ati usha'apan. ³⁵ Uruu idi iriba pidannao makon na'iti ïtukapa'anan wuru'u kowaada-kariwaiz aimaakan sha'apan. Aizii ïkaawan Jesus ida'ati, ïtukapa pidan wuru'u so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, aona'a naa usha'apan, na'iki kaina'a'a naa ukaiwadapan kamicha. Kaiman usakanatapan Jesus dazaba'a, aita-pina'a naaz, na'iki kaimana'a naa udi'itinpan. Uruu idi

tuukii pidannao tarian. ³⁶ Pidannao wuru'u tukapainauz aimakaan sha'apan, ikakuwaapan naa ba'oran pidannao ati. Īkowaadan ĩ'ati na'apa'oram ukakuda-kaos wuru'u oia'o doronai zaamatapaniaz pidan. ³⁷ Uruu idi ipai pidannao kawiiizi-tinpainao kidaz donoi Gerasa Baara an kida, tuukii ĩpishaan Jesus makon pawiiizi iki. Usha'apanum kau'an tuukii manawun ĩtarian.

Uruu idi Jesus paidinan naa kanawa zo'iti na'iki umako'okan naa. ³⁸ Wurulu pidan so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, tuukii upishaan Jesus. “Ōmako kizi putuma,” ukian. Mazan Jesus kian u'ati, ³⁹ “Pukiwa'a naa shoman pudapu iti, pukowaada'an kizi'i naa na'apam Tominkaru sha'apatan kaimana'o manawun aimakaan pu'ati.” Uruu dauna'an pidan mako'okan naa. Aizii pamakopa-kizi donoi ii aka, ipai ukowaadan pidannao ati wuru'u Jesus sha'apataniaz pa'ati.

*Jesus kakudan Jairus dani na'iki izaipaiba zunaaba kapam
(Matthew 9:18-26; Mark 5:21-43)*

⁴⁰ Aizii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kiwan karishii baza itinapu. Na'ii iriba pidannao dapaapan uruu, usha'apanum kau'an tomunu'ora'a naa ĩzaudapanuzu. ⁴¹ Udauna'an pidan Jairus kia'o u'uu kaawan Jesus ida'ati, uruu kazowautapauzo synagogue Jewnao ati pawiiizi ii. Ukaawan, sariapa ukodoru'ukan, na'iki udawukan Jesus kanaapu iti ukidiba ida'a. Tuukii una'akan uruu padapu iti. ⁴² Usha'apanum kau'an, udani zun bauda'apauzo, 7 owunun, karinaan tuukii, maonapa'ora'a naa omawakan.

Aizii Jesus makopaanan pu'a'a naa, iriba pidannao kasaba'uinan udazaba an. ⁴³ Aizii pidannao bii'i kaina'a zunaaba, izaipaiba, 12 wunu'ora'a naa obaiatinan. Irib-a'a naa omakon daakataanao di'iti. Mazan aonaa bauda'apa daakataa kakuda'o nii oroo. Na'iki ipai'i naa

otaan papuraatan i'ati. ⁴⁴ Uruu dono owa'atin pidannao bii an Jesus barau ikinapa. Sariapa opishatan uchaakitan danoma karikaonan. Sariapa oizaipan shabata'akan. ⁴⁵ Masha'apakiaka Jesus kian, “Kanom pishata'oraz õgaru?”

Mazan ipai pidannao wuru'u udazaba an kidainaouz kian, “Aonaa wapishatan pugaru.”

Uruu idi Peter kian, “Wanaobanaa, kaina'a iriba pidannao pudazaba an.”

⁴⁶ “Mazan kaina'a pidan pishata'o õgaru, õaitapa, usha'apanum kau'an so'otinanaaka ma'ozaka-karu õ'idi'iki,” Jesus kian i'ati. ⁴⁷ Aizii zun aitapan idi'i naa paaitapa'aka-kao, sariapa omaonapadinan panakanakaan bii'i Jesus dazaba iti, atii okodoru'ukan na'iki odawukan ukanaapu iti, oawun imi'i baara iti. Ipai pidannao abatapan pu'u, uru'u naa okowaadan kanom ni'o wuru'u opishatanuz Jesus kamichan. Okowaadan papishatan idi ukamichan karikaonan sariapa oabatan izai dukuta'akan. ⁴⁸ Udauna'an Jesus kian o'ati, “Õdadakoo, pumishidan idi'o pukakudan. Aizii pukiwa'a naa, kaiman punyukunuu aizii, na'iki aonaa kanom powa'a kasharutapa'o nii pugaru.”

⁴⁹ Jesus kadakotinan pu'u zii o'ati, uru'u naa pidan kaawa'akan kakuwaapa'ana'o Jairus ida'ati, udapu'u iki'o uwa'ati'ikan wuru'u pidanaz. Ukian u'ati, “Marina'a naa Tiichaa, mawaka'aka'a naa pudani.” ⁵⁰ Mazan Jesus abata wuru'u pidan kakuwaapanuz Jairus ati. Uruu idi ukian u'ati, “Mana'a putaria'ana'a, mazan pumishida pa'an õgaru, kakuda'o nii powaa iti wuru'u pudaniz.”

⁵¹⁻⁵³ Udauna'an ãmako'okan naa na'iti atii ãkaawan kabaun iti. Na'ii ãikoda iriba pidannao zaadinainao, diiwa ãkadakoinan, uruu ãmuraapan naa wuru'u mawakaibazo. Uruu idi Jesus kian i'ati, “Mana'a uzaada'ana'a, aonaa

omawakan mani wuru'u, soo oda'awun karikaonan.” Īshaazootinan mazan udau'u, pabanikian nii ĩtaapan wuru'u uparadanuz, usha'apanum kau'an ĩaitapa mawaka'aka'ora'a naa wuru'u zunaabaz. Udauna'an Jesus morotan naa mawakaiba di'iti, mazan aonaa utapadan ba'oran pidannao kida morotan patuma. Soo umorota-kida patuma Peter, John, James na'iki mawakaiba daru na'iki odaro. ⁵⁴ Aizii ĩkaawan mawakaiba di'iti, sariapa Jesus zaamatan oka'u na'iki uparadan o'ati. “Pukadishita koraidaonaa,” ukian o'ati. ⁵⁵ Sariapa okakuda'akan powaa iti, udauna'an okadishita'akan. “Utaa owanyukunuu nii,” Jesus kian odaronao ati. ⁵⁶ Tuukii odaronao di'itinpan. Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a wuru dau'ana'a ōsha'apatanuz aimaakan kaikapa'a.”

9

Jesus dyuudan

12 patominapa-kidaniinao

(Matthew 10:5-15; Mark 6:7-13)

¹ Jesus dapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati. Na'iki utaa ĩ'ati ma'ozaka-karu, ĩka'iita-kinaa nii paso'otan oia'o doronai kida pidannao ai, na'iki turuu kizi ĩso'otan pabi'inaaka kida'o rinai pidannao di'iki.

² Udauna'an udyuudan naa ĩmakon ĩkowaada'an kizi'i naa kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki ĩkaku-da'an kizi ipai karinaapainao kida pidannao.

³ Aizii padyuudan ua'ii ĩdyaun, ukian ĩ'ati, “Mana'a pa'i una'aka'ana'a aimaakan kida utuma umakon an. Mana'a una'aka'ana'a uwadookori, oo usaakon, oo uwanyukunuu, na'iki aonaa una'aka'ana'a upuraatan kida, na'iki aonaa una'aka'ana'a ba'oran ushootan. ⁴ Na'iam udapaapa-kaokaiman, na'ii usookadin uruu kabaun di'ii, atii udobata'azon kawana'ati ba'oran wiizai iti. ⁵ Mazan na'ia'oram pidannao aona'o ĩnaubaan oo ĩaipan ukaawan pawii zi ati,

mana'a usookadina'ana'a na'ii, mazan uparauda'aka imi'li ukidiba iki kida umakon ua'ii iwiizi iki. Uruu ida'an utukapa-kidan i'ati ipataka'uta-kao nii.”

⁶ Jesus ipaian dauna'an pakakinaopan idyaun, imakon naa. Na'iki ikowaadapan naa Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u ipai wiizai kida kawana'ati, na'iki iriba ikakudan karinainao pidannao ipai amazada kawana'ati.

Herod nyukunuu kasharutinpan

(Matthew 14:1-12; Mark 6:14-29)

⁷ Aizii naobanai Herod kazowautapa'oraz ipai amazada Galilee Baara ii aka, uabatan naa kadakotin-karu ipai wuru dau'ana'a Jesus sha'apaapanii kidaz aimaakan. Tuukii kowaadapa-kariwaiz kida kasharutapan unyukunuu. Usha'apanum kau'an kaina'a pabi'i kida uabatan pidannao kian, “John tawuru'u chikaawunuupauzoz, uruu wuru'u kakuda'oraz powaa iti.” ⁸ Aizii uabatan ba'orainao kian, “Elijah wuru'u kakuda'oraz powaa iti.” Ba'orainao kian, “Kotua'o Tominkaru prophetin wuru'u kakuda'oraz powaa iti,” ikian. ⁹ Uruu idi Herod kian, “Ei, odukuta-kida'a naa sha'atii John kanau. Kandi'i naa mooko pidannao kadakotin-kidaniaz?” Uruu idi tuukii Herod aipan patukapan Jesus.

Jesus paan iriba'o pidannao

(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; John 6:1-14)

¹⁰ Aizii wuru'u 12 Jesu tominapa-kidaniinaouz, udyuu-daniinaouz kaawan naa powaa ati. Uruu idi ikakuwaapan naa Jesus ati. Ipai ikowaadan u'ati pasha'apatanii kida aimaakan dau'an, pachi'ikapa kizi wiizai kida kawana'ati. Uruu dauna'an Jesus na'akan idyaun, imakon naa ba'orran pidannao ai. Una'akan idyaun munapo'o wiizai di'iti, Bethsaida kia'o udakotapa-kao wiizai dawun itinapu. ¹¹ Iriba pidannao abatan wuru'u Jesus makonuz

na'iti. Uruu idi iriba, iriba pidannao da'anan Jesus na'iti. Aizii ĩkaawan na'iti tuukii Jesus konaukii-kidan ĩdyaun. Na'ia'a naa ukakuwaatinan ĩ'ati, ukowaadapan naa ipai daunuuda'u Tominkaru naobanai-tinan dau'u. Na'iki ukakuda ipai daunuuda'u pidannao wuru'u aipainao kidaz pakakuda-ka'o parinaa ai. ¹² ĩna'ian utuma atii wachu-upun.

Aizii 12 Jesus tominapa-kidaniinaouz, tuukia'a naa ĩdopian ĩtukapan idi'i naa wachuupun. Sariapa ĩwa'atin Jesus ida'ati, na'iki ĩkian u'ati, "Pudyuuda'a naa shoman wuru'u pidannaouz marii kizi'i naa ĩmakon ĩdawata'an kizi pada'awu-kizi nii na'iki pawanyukunuu nii wunao di'iti'i kawiiizi-tinpainao kidaz kaida'ana'a, na'iki ba'o-rainao mako kizi maonapa zaa kida'o wiizai di'iti. Usha'a-panum kau'an da'a'orazu'u amazada'a'o karikaonan wuru'u waunaouz," ĩkian u'ati.

¹³ Mazan Jesus kian ĩ'ati, "Unao mishi'oraiman taa ĩwanyukunuu nii."

Mazan ĩkian u'ati, "Kaina'a baka'iauda'u sodi karikaonan bread, na'iki dya'utam kopaunao sodi kida. Oo puaiapa sha'a watoriankan wanyukunui wapaa-kinaa nii ipai daunuuda'u wuru'u iriba'oraz pidannao?" ĩkian. ¹⁴ Uruu dono iriba, iriba pidannao kaawan, aonaa ĩaita-ka'o kawana'ati. Daonaioranao pa'idiwaru ikoda mani 5000 ĩdyaun.

Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Udyuuda ipai pidannao katontinan pana'a kida, marii 50 kida ĩkasaba'ukinan. Na'iki marina'a naa ĩsakanatan kida na'ii."

¹⁵ Aizii ĩipaian dauna'an pakatontin-kidan pidannao, ¹⁶ uru'u naa Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki wuru'u dya'utama'oraz kopaunao sodi kida. Uzaamatan dauna'anazu, sariapa uawunuupan aokazi iti patoriinpan tuma, "Kaimana'o pugaru

Tominkaru, putaan idi wanyukunui.” Udauna'an udushowan naa wuru'u bread na'iki kopaunao kidaz, na'iki utaan naaz patominapa-kidaniinao ati, marii kizi'i naa itaanuzu ipai pidannao kawana'ati kida. ¹⁷ Uruu dono ipai pidannao aroopan abaapa kida, atii 12 dazowan udiri'in zii Jesus tominapa-kidaniinao zawadan wanyukunui wa'akun.

*Peter kowaadan kanom kaduz Jesus
(Matthew 16:13-28; Mark 8:27–9:1)*

¹⁸ Bauda'apa kamoo Jesus toriinpan pu'u paba'oran, utominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, sariapa upishaan idyaun kaikapa'a: “Na'apa dii pidannao kian ödau'an, kanom ikowaadan ögaru?”

¹⁹ Aizii ikian u'ati, “Pabi'i kida pidannao kian pugaru, John Chikaawunuupauzo. Ba'orainao kian pugaru Elijah. Ba'orainao kian pugaru kotua'o Tominkaru prophetin wuru'u, kadishita'oraz pamawaka-kizi iki.”

²⁰ “Aizii unao mani, kanom uaitapan ögaru?” ukian i'ati.

Sariapa Peter dako'atin uparadan, “Pugaru Christ,* Tominkaru di'iki'o,” ukian u'ati.

²¹ Mazan Jesus kian, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a pidannao ati ögaru dau'an.” ²² Na'iki ukian i'ati, “Daonaiora Aokazi Iki'o kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan. Na'iki tuukia'o nii ukashada-ka, aona'o nii uaiapa-ka. Kazowautapainao Jewnao, faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, inaou'o nii wuru'u kashada'oraz uruu. Atii uzowii-ka, nii, mazan idikinauda'utan kamoo ida'a ukadishitan nii ubaaranaa iki,” ukian i'ati.

---

* **9:20** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²³ Uruu dauna'an Jesus kian ipai ñnao ati, “Kanom da'ana'azo'o õgaru, marii umarina'atan panaudapanii pasha'apaapan, na'iki marii una'akan pacrossannaa,† na'iki marii uda'anan õgaru. ²⁴ Usha'apanum kau'an na'ia'oram pidan mamuuda'azoo-ka'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, mazan upu'a'o nii uwaziwadan ipai wuru'u pamamuuda'azookanii. Mazan pidan marina'ata'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, na'iki kashaapa'o pazowii-ka'o õdikin ii. Mishi'o nii pa'an udoronaa kazannaata-ka'o, na'iki karikaonanu'o nii pa'an umashaapan Tominkaru tuma. ²⁵ Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimaakan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonanu'o kakupakaru ai. ²⁶ Na'ia'oram pidan kiba'azoo-kida'o pada'anan õgaru, na'iki kiba'azoo-kida'o õkakinaori kida, na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o kiba'azoo-kidan uruu, ukaawan dono pamanawunun tuma, na'iki udaru umanawunun tuma, na'iki kaimanainao angelnao tuma. ²⁷ Mishi õkowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o. Kaina'a pabi'i kida pidannao kaida'a'a, aona'o nii zii ñmawakan, atii ñtukapan nii zii Tominkaru naobanai-tinan.”

Jesus kadakotinan Moses na'iki Elijah tuma

(Matthew 17:1-8; Mark 9:2-8)

²⁸ Aizii bauda'apa'a naa sondii dobatan Jesus kadakotinan dauna'an, uru'u naa una'akan Peter, John na'iki James patuma. Una'akan ñdyaun naawazi paawa iti, utoriinpa'anan. ²⁹ Aizii utoriinpan pu'a'a naa masha'apakiaka uawun baara pana'adina'akan, na'iki ukamichan wizi'i, wizi'i. ³⁰ Masha'apakiaka dya'utam daonaioranao kaawa'akan u'ida'ati, udauna'an ñkadakotinan naa utuma.

---

† 9:23 una'akan pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-ka'o nii pada'anpan dikin ii Jesus.

Moses na'iki Elijah wuru'u kaawa'oraz. ³¹ Īkaawa'akan aokazi iki, konaunam na'iki kanada ĩaidinpan. Na'ia'a naa ĩkadakotin-kidan na'apam nii Jesus mawakan Jerusalem ii, maonapa'o ni'i naa umishian wuru'u Tominkaru aipaniaz usha'apata-ka.

³² Aizii Peter na'iki uminauda'unao ipai daunuuda'u ĩda'awun. Aizii ĩpokoda'akan ĩtukapa kanada Jesus umanawunun kanadapan, na'iki ĩtukapa dya'utam pidanna kadishitapan utuma. ³³ Aizii ĩtukapan naa pidanna mako'ozon. Sariapa Peter kian Jesus ati, “Wanaobanaa, kaiman zii wuru'u wana'anuz putuma. Turua'o nii watoman idikinauda'u sookapa-kizai, bauda'apa pugaru ati, ba'oran Moses ati, na'iki ba'oran Elijah ati,” ukian. Mazan aonaa Peter aitapan na'apa'oram aimaakan wuru'u pakadakotin kiziz.

³⁴ Ukadakotinan pu'u zii, isha'iz kaawa'akan, na'iki sariapa ushibatan Jesus, Moses na'iki Elijah. Tuukii Peter na'iki uminauda'unao tarian ĩtukapan idi isha'iz shibatan ĩdyaun. ³⁵ Udauna'an ĩabatan parada-karu kian isha'iz bii'i, “Di'oraz ōdani ōzaamatanii, ukau'an uizo'ati uparadan.”

³⁶ Aizii parada-karu mashaadan dauna'an, ĩtukapa Jesus paba'orantina'a naa. Mazan mashaa ĩtaapan wuru'u patukapaniaz aimaakan, aonaa kanom ati ĩkowaadan wuru'u patukapaniaz na'apain.

*Jesus so'otan oia'o dononai daonaiora ai
(Matthew 17:14-18; Mark 9:14-27)*

³⁷ Ba'oran kamoo Jesus, Peter, John na'iki James tokaapanan zii naawazi paawa iki. Na'ia'a naa ĩikodan iriba pidanna. Sariapa ĩikodapan Jesus, ³⁸ na'iki masha'apaki-aka pidan kadako'okan pidanna bii iki, “Tiichaa, tuukii manawun ōaipan putukapan ōdani, ubauda'apan ōdani daonaiora wuru'u. ³⁹ Masha'apakiika'o da'i oia'o dononai

zaamata'akauzonuz, na'iki ukadakoin-kida'akan niiz di-iwa. Udauna'an ukaboota'akan niiz imi'i baara iti, na'iki umawakaziita'akan naa, atii ipai'o nii da'i udako bozowan. Karikaonan ubaiata-kidauzon kaziwa'o u'ati, umuudan niiz, atii ukapatin ana'o nii zii tuukii. ⁴⁰ Tuukia'o da'i õpishaan wuru'u putominapa-kidaniinaouz, õaipan idi ãso'otan u'aiaz, ãtiwaa padamata paso'otanuz mazan aonaa uso'otina'azon u'ai."

⁴¹ Sariapa Jesus dako'atin uparadan na'iki ukian ipai pidannao ati, "Maam, pakawan zii mooko umamishidakan, pakawan umashaapa'azon oia'o ati. Na'apam nii zii ukotua'ikin õna'an utuma, õbaiatan unao? Puna'aka wuru'u pudaniz da'ati'i," ukian pidan ati.

⁴² Aizii udani wa'atin pu'a'a naa, uru'u naa koshan oia'o doronai zaamata'akanuzu, ukaboota'akanuzu daam kii imi'i baara iti, mazan umawakaziita'akan naa. Mazan up-u'a'a naa Jesus dyuudan oia'o doronai so'otinan u'ai. Uruu idi kaiman ukakuda'akan wuru'u daonaioraz. Udauna'an utaan padaru atiz kaimana'a naa. ⁴³ Ipai pidannao, wuru'u na'iainaouz, tuukii ãdi'itimpan, Tominkaru tukapa-kidan idi ã'ati mishi pama'ozakan, usha'apatana ida'an aimakaan kaikapa'a.

Jesus kakuwaapan pamawakan dau'u
(*Matthew 17:22-23; Mark 9:30-32*)

Pidannao kadakoinapa-kidan pu'u zii wuru'u Jesus sha'apataniaz aimakaan, uru'u naa Jesus kian patominapa-kidaniinao ati. ⁴⁴ "Õaiapa uabatan õparadan kaimanaiman aizii, aonaa kizi umanyukunuutanuz. Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o, uzaamata-kida-kao nii, atii utaa-kao nii naobanainao ka'u iti, ma'ozaka-tinpainao kidaz." ⁴⁵ Mazan aonaa utominapa-kidaniinao aitapan na'apa'oram daua'o manawun wuru'u ukadakotinanuz. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai ãaitapan ai wuru'u aimakaanuz, aonaa kizi ãaitapan kanom daua'o wuru'u

ukadakotinanuz. Na'iki tuukii itarian papishaan uruu na'apa'oram manawun wuru'u ukadakotinanuz.

*Na'apa dii pidan
umanawunu'o aitapa-kaos*

(Matthew 18:1-5; Mark 9:33-37)

⁴⁶ Baukapaiman Jesus tominapa-kidaniinao kashadaakapan, inao pa'idiwaru pa'atiaaka kida. Ikadakoinapa-kidan na'ia'oram pidan kaina'a ibii'i, umanawunu'o ipai ba'orainao ai. ⁴⁷ Mazan Jesus, uaitapa ipai idi'itinpan. Aizii ibaokopatinpan pu'a'a naa utuma, sariapa una'akan koraidaonaa na'iki ukadishita-kidanuz padazaba'a. ⁴⁸ Udauna'an ukian patominapa-kidaniinao ati, "Na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan wuru'u di'oraz koraidaona'a o'uu ida'an, konaukia'o kapam udapaapan o'garu wuru'u. Aizii na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan o'garu, konaukia'o kapam udapaapan wuru'u dyuuda'oraz o'garu. Aizii na'ia'oram pidan unao bii'i waranuitapa-kariwai, mazan Tominkaru ati umanawunu'o pa'an wuru'u uruuz."

*Pidan aona'o uto'ora-kizaitapan unao, upaonaru wuru'u
(Mark 9:38-40)*

⁴⁹ Sariapa John kian Jesus ati, "Wanaobanaa watukapanii pidan so'oopan oia'o doronainao pidannao di'iki pugaru uu ida'an. Na'iki wadyuuda usookadan wuru'u una'apainapanuz, usha'apanum kau'an aonaa waunao bii iki'o mani wuru'u uruuz."

⁵⁰ "Mana'a umashaata'ana'a uruu," Jesus kian John na'iki ba'oran patominapa-kidaniinao ati. "Na'ia'oram pidan aona'a uto'ora-kizaitapan unao, upaonaru wuru'u," Jesus kian i'ati.

Pidannao maaiapakan Jesus kaawan pawizi ati

⁵¹ Aizii maonapata'a naa kamoo wuru'u Jesus makon aita-kaoaz aokazi iti. Uruu idi Jesus di'itinpan pamakon dau'u Jerusalem iti. ⁵² Na'iki udyuuda pidannao kiwiitan pa'ua'ati kakuwaapa'ana'o nii pidannao di'iti, pawa'atippan dau'u kaina'iki. Uruu idi pidannao kiwiita'akan naa wiizai iti, Samaria ia'oraz. Aizii na'ii'aka'a naa ikowaadan pidannao ati wuru'u Jesus wa'atinuz kaina'iki, na'iki marii kizi isaabaan usookapa kizi nii. ⁵³ Mazan aonaa na'lainao pidannao taa'azon usookapa kizi nii, usha'apanum kau'an itaitapa umakopan Tominkaru Dapu iti wuru'u Jerusalem ia'oraz. ⁵⁴ Aizii utominapa-kidaniinao James na'iki John abatan idi'i naa wuru'u pidannao mataa'azookanuz Jesus sookapa kizi nii. Sariapa ikian u'ati, “Wanaobanaa, puaiapa watoriinpan Tominkaru ati, marii kizi uwaotakidan tikazi aokazi iki, umainaabata kizi wuru'u pidannaouz?” ⁵⁵ Mazan Jesus tanawatinan i'idi'iti sariapa ukashadakowauan idyaun. ⁵⁶ Udauna'an Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kora'uka'akan naa ba'oran wiizai iti.

*Da'ana'azoinao Jesus daua'o
(Matthew 8:19-22)*

⁵⁷ Aizii Jesus makopaanan pu'a'a naa patominapa-kidaniinao tuma, bauda'apa pidan kian Jesus ati, “Ōda'anan nii pugaru na'iti'oram pumako-kizi iti,” ukian.

⁵⁸ Sariapa Jesus kian u'ati, “Waruzonao kaina'a i'uun kida, kotu'uznao kaina'a ishimaka kida kapam, mazan Daonaiora Aokazi iki'o, aonaa na'iam uwashatin kizi nii, na'iki aonaa usookapaka-kizi nii.”

⁵⁹ Jesus kian ba'oran pidan ati, “Pumako otuma.”

Mazan pidan kian, “Naobanai, òdidanaka kizi zii òdaru mawakan kiwiin.”[‡]

⁶⁰ Mazan Jesus kian u'ati, “Marii mawakainao didan pairiban mawakan,[§] mazan pugaru pumako pa'an, pukakuwaapa'an kizi'i naa Tominkaru naobanai-tinan dau'u,” ukian u'ati.

⁶¹ Ba'oran kian Jesus ati, “Naobanai, ògaru òmakon nii putuma, mazan òmakon ua'ii, òkowaadinankan nii zii kiwiin òiribannao di'ii,” ukian.

⁶² Uruu idi Jesus kian u'ati, “Pidan sakada'o pakawiziipan, udauna'an awunuupa'o powaa iti, madiwautapaka'o karikaonan uruu wunao bii ia'a naobanaitapainauz Tominkaru.”

10

Jesus dyuudan 72 pidannao

¹ Aizii uruu dauna'an Jesus zaamatan powa'a zii koshan pidannao, tominapa-tinainao bii iki. 72 pidannao uzaamatan. Wuru'u uzaamataniiinaouz pidannao, padyuudan ni'o, kiwiitainao nii pa'ua'ati. Dya'utam kida'o nii uaipan ìmakon ipai amazada na'iki wiizai kida kawana'ati, wuru'u Jesus mako'ozoo-kizi kidaz.

² Aizii Jesus kian ì'ati, “Kaina'a kai diri'i paoribai aka karaoda-karu nii. Mazan kaina'a masakauda'u kaudinainao. Ukau'an utoriinapa, kapaoriba'o ati, udyuuda kizi kaudinainao nii, kasaba'ua'o ni'i naa upaoriba aka. ³ Ukau'an umako'o naa. Aizii òdyuudan unao na'apa kaznizo dainao dyuuda-kao kawan baudokorunao bii iti.

[‡] 9:59 Naobanai, òdidanaka kizi zii òdaru mawakan kiwiin oo “Naobanai, kaina'a òdaru tuukian. Umawakan na'iki udida-kao dauna'ana'o nii zii, òmakon pudawu'ati.” [§] 9:60 Marii mawakainao didan pairiban mawakan oo “Marii pidannao wuru'u mamishida-kainauz ògaru didan pairiban mawakan”

⁴ Mazan aonaa pa'i una'aka'ana'a upuraatan, na'iki us-aakon, na'iki ba'oran udazkidi. Na'iki mana'a pa'i uto-munu'ikinpa'ana'a oo uzaamaaka'uupa'ana'a pidannao uikodapaniinao kida dunapota.

⁵ “Aizii ukaawan an kabaun iti, ukian nii. ‘Tosh, kaiman unao? Marii Tominkaru taan kaimana'o mashaapaku-karu unao ati.’ ⁶ Aizii kadapu'o nyukunuu kaimanan an, marii Tominkaru di'iki'o kaiman-karu mashaapan utuma. Mazan aizii pidan nyukunuu makaimankan an, ukiwa-kida'aka powaa iti wuru'u uparadanuz. ⁷ Ukau'an usookadinan nii, pidan konaukii-kida'o unao dapu ii. Na'ia'o nii unikan uwanyukunuu na'iki utuzan nii kanom karikaonan taa-kariwai u'ati. Usha'apanum kau'an pidan kaudina'o, taa-ka'o nii u'ati aimaakan uwinipinii. Ukau'an na'ia'o nii usookadinan atii uipaian ukakuwaatinan na'i-i'aka.

⁸ “Aizii ukaawan an na'ia'oram wiizai di'iti, na'iki kawiiiziinao konaukii-kidan an unao, na'iki imorota-kidan an unao padapu iti, unika sha'apa'oram wanyukunui maokoda-kariwai u'ati na'ii. ⁹ Na'iki ukakuda ipai kari-nainao na'ii uruu wiizai di'ii. Na'iki ukii na'ia'inao pidan-nao ati. ‘Aizii taa'azo'o naa Tominkaru naobanai-tinan kamoon kaawan unao ida'ati.’

¹⁰ “Mazan aizii ukaawan an na'ia'oram wiizai di'ii, aonaa uaiapa-ka'o na'iki aonaa ukuwaa abata'azoo-ka'o na'ii. Ukiwa powaa iti dunapo iti, na'iki'i naa ukii i'ati. ¹¹ ‘Imi'i, wuru'u uwiizi iki'oraz, zaamatina'oraz wadazkida ida'ati, ipai'o nii wawao-kidanuz unao di'iti. Aizii uzau-dina'a naa pa'i, maonapa'ora'a naa Tominkaru naobanai-tinan kaawan unao ida'ati,’ ukii i'ati.”

¹² Jesus kian, “Ökowaada'azon mishi'o aimaakan u'ati. Diina'iti'i Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidan-

nao, awutapa'o nii zii upataka'utan pidannao Sodom* iainao kidaz wunao aia'a, aona'oraz ĩabata'azon unao kuwaa.”

Mamishida-kainao pidannao daua'o

(Matthew 11:20-24)

¹³ “Kasha'ora'o nii manawun pubaiaapan Chorazin! Kasha'ora'o nii manawun pubaiaapan Bethsaida. Aizii wuru'u umanawun kida'oraz sha'apata-kariwaiz u'ida'a, usha'apata-ka'o an mani Tyre na'iki Sidon† ii, sariapa mani na'iainao pidannao morokodan kamicha kasha'ora-karu daara kida, na'iki sariapa mani ĩpariti'ian pazowau. ĩtukapa-kida-kinaa nii mishi patanawatinan pa'oian ai.

¹⁴ Mazan, awutapa'o nii zii Tominkaru pataka'utan Tyre na'iki Sidon sannao unao ai, ukootowapa-kidan dono'o naa pidannao diina'iti'i. ¹⁵ Na'iki unao Capernaum sannao, u'itiiman umanawunu'o nii unao aokazi ii? Aonaa. Mazan kii'an ukaboota-ka'o nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti.”

¹⁶ Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Na'ia'oram pidannao mishida'o unao kuwaa, ĩmishidan kapam õgaru wuru'u. Aizii na'ia'oram pidannao mamishida-ka'o unao kuwaa, aonaa ĩmishidan mani õgaru wuru'u. Na'iki kanomanao mamishida-ka'o õgaru, aonaa ĩmishidan mani kapam wuru'u dyuuda'oraz õgaru.”

Jesus dyuudaniinao kaawan naa powaa ati

¹⁷ Aizii tawuru'u 72 pidannao Jesus dyuudaniinaouz kaawan naa powaa ati, konaukii ĩkakuwaapan. ĩkian Jesus ati, “Wanaobanaa, oia'o doronainao izo'ati waparadan. Sariapa mishi ĩkoditan pidannao di'iki, wadyuudan idi ĩkoditan pu'uu ida'an.”

---

* **10:12** Sodom: kotua'o dono'i mainaabata-kariwai pidannao oian idi na'ii. (Genesis 19:24-28) † **10:13** Tyre na'iki Sidon: dono'i kida, aonaa Jewnao mashaapa-kizi mani.

¹⁸ Jesus kian î'ati, “Ōtukapanii Satan waotan doko iki, na'apa toroanaru pizo-pizowankan kawan doko ii. ¹⁹ Uabata na'apam ōkian unao ati aizii. Ōtaani'i naa ōma'ozakan unao ati, uka'iita-kināa nii udakazatinan kowazaznao paawa an na'iki kankoorunnao paawa an kapam. Na'iki ōtaan idi uma'ozaka-kināa nii, aona'o nii Satan ka'iitan pasha'apatan unao. Na'iki aona'o nii kanom sha'apatan unao kaziwa'o ida'an. ²⁰ Mazan mana'a ukonaukii-kida'ana'a wuru'u oia'o doronainao izo'atinuz uparadan. Mishi'oraiman ukonaukii pa'an Tominkaru saadan idi'i naa u'uu pakaaritan ida'a aokazi ii.”

*Jesus konaukii-kidan Tominkaru
(Matthew 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Uruu dono Kaimana'o Doronaa taan tuukii konaukii-karu Jesus nyukunuu iti. Uruu idi tuukii ukonaukian, na'iki ukian, “Ōdaru, Naobanai-tinpa'o ipai aokazi ii, na'iki ipai imi'i baara an, ōkonaukii-kidan pugaru tuukii, usha'apanum kau'an puaida-kidan idi wuru'u pudizapauzonii kidaz aimakaan aitapainao pidannao ai, na'iki wunao aia'a tominpauzonao kidaz pidannao. Mazan aizii puaida-kidanz maaitapa-kainao pidannao ati, aona'oraz itominpauzon. Mishi ōdaru, na'apa puaitan kawana'ati'o mishi wuru'u aimakaan sha'apanuz naa aizii.”

²² Udauna'an ukian patominapa-kidaniinao ati, “ŌDarū taa'akani'i naa ō'ati kaiman-daun aimakaan, utaa ōma'ozaka-kināa nii, ma'ozaka kizi ōkazowautapan pidannao na'iki utaa ōaitapa-kināa nii. Aonaa kanom aitapan ōgaru, Tominkaru Danin, soo ōDarū bauda'apa aitapa ōgaru kaimanaiman. Na'iki aonaa kanom aitapan ōDarū, soo ōgaru uDani, ōaitapa pa'an uruu kaimanaiman. Na'iki wunaou'u ōzaamataniinaouz, ĩnao aitapa ōDarū kaimanaiman.”

²³ Udauna'an Jesus tanawatinan patominapa-kidaniinao di'iti, na'iki ukian soo ñnao ati karikaonan, “Kaiman zii unao ati, utukapan idi uawun idi ipai aimakaan kida sha'apan. ²⁴ Õkowaadan nii unao ati, kotua'a naa iriba pidannao Tominkaru prophetinnao, na'iki kingnao, ñnao tuukia'o ñaipan patukapan wuru'u unao tukapanii kidaz kai, mazan aonaa ñtukapanuzu, pamawakan idi'i naa. Na'iki tuukia'o kapam ñabata'azon wuru'u unao abatanii kidaz kai aimakaan, mazan aonaa ñabatanuz.”

Kuwai Samaria san kamunanun daua'o

²⁵ Baukapaiman pidan tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u wa'atin Jesus ida'ati, uaipan patiwaa-kidapanuz. Ukian u'ati, “Tiichaa, na'apa dii õsha'apatinan, õzaamatakinaa nii wuru'u karikaonanu'oraz kakupa-karu diina'iti'i?”

²⁶ Sariapa Jesus kian u'ati, “Na'apa dii mooko tawuru'u kotua'oraz Tominkaru kakinaori saadauzo-kariwaiz kian Moses ati? Na'apa'oram puaitapan wuru'u kakinaorii kianuz?”

²⁷ Aizii pidan kian Jesus ati, “Kakinaorii kian, pumarainapa tuukii Naobanai wuru'u puTominkarunuz manawun ipai punyukunuu iki, ipai pudoronaa ii, ipai pud'iitinpan ida'an, na'iki ipai puma'ozakan ida'an. Na'iki pumarainapa puiriban, na'apa pumarainpan kawan punanaa.”

²⁸ Jesus kian u'ati, “Sakitapa'o kaiwuru'u pudako'atinuz parada-karu. Ukau'an aizii pusha'apatina'a naa ipai ukawana'ati, na'iki pukakupa kizi karikaonan.”

²⁹ Mazan wuru'u pidanaz tuukii uaipan patukapa-kao kaimana'o pidan nii. Uruu idi upishaan Jesus. Ukian, “Kanom wuru'u õiriban õmarainpan ni'oraz?”

³⁰ Sariapa Jesus kian u'ati, “Bauda'apa kamoo Jew wa'atipaanan Jerusalem iki, umakon Jericho iti. Aizii umakopaanan pu'u, koidimikinao ikodan uruu, sariapa izaamatanuzu, na'ia'a naa inaraka'akan naa ukamichan. Uruu dauna'an izowiautapa'akan naaz tuukii, na'iki mawakanaka. Na'iki'o iwa'aka'akan naaz.

³¹ “Upu'u faadaa wa'atipaanan na'an dunapota. Aizii utukapankan naa pidan zowiautapa-kariwaiz, sariapa ukora'uka'akan u'ai dunapo daawa ii aka. ³² Kaina'iki koshan ba'oran Jew wa'atipaanan uruu dunapota, uruu Levite, kaudinauzoz Tominkaru Dapu ii. Aizii umaonapatan na'ati, uru'u naa utukapan pidan wuru'u zowiautapa-kariwaiz. Uruu idi umako-makowan udazaba iti, uawunuutaa-kidanuz, udauna'an ukora'uka'akan naa u'ai dunapo daawa ii aka.

³³ “Kaina'iki mazan koshan ba'oran pidan wa'atin, uruu Samaria san[‡] pa'an, uruu dunapota koshan uwa'atin. Aizii na'apa'a naa kapam utukapankan pidan wuru'u zowiautapa-kariwaiz. Mazan tuukii pa'an utukapan pakamunan-kidan wuru'u pidanaz. ³⁴ Uruu idi sariapa umakon u'idi'iti, udauna'an uchikaan naa wine idi ipai wuru'u izai ba'izi-daun kidaz. Uipaian dauna'an pachikaanuz, uru'u naa uzichian wuru'u ba'izi-daun kidaz kiwinii idi. Udauna'an uruu ubazobatan naa wuru'u ba'izi-daun kidaz. Uipaian dauna'an pasaabaanuzu, uru'u naa uzaida-kidanuzu pakawaron chaakashi[§] barau iti. Una'akan naaz atii ikaawan wiizai di'iti. Na'ia'a naa kaiman usaabaanuz, atii ukawinipinaata sookapa-kizai kabaun nazoo u'ati, na'iki ipai utorian uwanyukunuu nii.

³⁵ “Ba'oran kamoo Samaria san dobatan naa, uruu idi sariapa uso'otan dya'utam wizi'i kidainao papuraatan,

---

[‡] 10:33 Samaria san: inao kaduz pidannao, aonaa inaudapaakan Jewnao tuma. [§] 10:34 chaakashi: English ida'an, donkey.

na'iki utaan naazu sookapa-kizai kabaun taapiki ati. Ukian u'ati. 'Ōaiapa putaapan uruu kaiman, da'ana'o nii koshan ōkiwanu'u, aizii na'apauda'um puraata puka-bootan udau'ati, ōkawadauntan nii ipai daunuuda'u pu'ati ōkaawan an powaa ati,' ukian.”

³⁶ Uruu idi Jesus kian naa koshan tiichaapauzo Moses kakinaori ati, “Na'ia'oram dii pidan tukapa-kida'o mishi pamarainpan wuru'u koidimikinao zowiautapaniaz pidan?”

³⁷ Ukian Jesus ati, “Wuru'u kamunan-kida'oraz uruu.”

Uruu idi Jesus kian u'ati, “Ukau'an pusha'apatina'a naa pa'i kapam na'apa.”

Jesus morowautapan Martha na'iki Mary dapu iti

³⁸ Aizii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon atii ikaawan wiizai di'iti. Uruu wiizai di'ii kaina'a zu-naaba Martha kia'o o'uu. Tuukii okonaukii-kidan Jesus kaawan padapu ati. ³⁹ Na'iki kaina'a o'inaozo Mary kia'o o'uu. Aizii Mary, ona'ian naa osakanatapan Jesus dazaba ii oabatapan ukakuwaa. ⁴⁰ Mazan Martha tuukii pa'an odopiidinan pasha'apata'azoonii sodi kida aimakaan dau'ati. Uruu idi owa'atin Jesus ida'ati, na'iki okian u'ati, “Naobanai, aonaa pukasha'ora-kidan putukapan wuru'u ō'inaozo wa'akanuz ōgaru ōba'oran, sha'apata'o nii ipai aimakaan wuru'u sha'apata'azoo-kariwai kidaz? Pudyuuda oroo, okaminka'uta kizi'i naa ōgaru.”

⁴¹ Sariapa Jesus kian o'ati, “Martha, kandii nii pudopiidinan pusha'apata'azoonii kida dau'an? ⁴² Kaina'a soo bau-da'apa aimakaan tuukia'o uaiapa-kao. Aizii wuru'u Mary sha'apaapaniaz aimakaan, kaimana'o manawun wuru'u, aona'o nii na'apainim ukazata-kao o'ai.”

11

Jesus tominapa-kidan patominapa-kidaniinao toriinapa-karu dau'u

(Matthew 6:9-13; 7:7-11)

¹ Bauda'apa kamoo Jesus toriinpan. Aizii uipaiian dauna'an patoriinpan, bauda'apa pidan utominapa-kidaniinao bii iki kian u'ati, "Wanaobanaa, putominapa-kida waunao toriinapa-karu dau'u, na'apa John tominapa-kidauzon kawan patominapa-kidaniinao."

² Jesus kian ũ'ati, "Na'apainim utoriinpan an, kaikapa pa'i ukia'a.

'Wadaru,

marii ipai pidannao taapan pugaru umanawunu'o nii manawun.

Na'iki marii kizi punaobanai-tinan.

³ Marii kizi putaan wa'ati aizii wawanyukunuu nii.

⁴ Pumarina'ata ipai wuru'u oia'o washa'apaapanii kidaz.

Na'apa wamarina'atan kawan

wuru'u oii kida'oraz pidannao sha'apaapan wa'ati.

Aonaa putaapada'ana'a wanyukunuu tiwaa-kidapa-kaooia'o di'iti.' "

⁵ Udauna'an Jesus kian koshan patominapa-kidaniinao ati, "Dii mani bauda'apa unao makon tomun-zikon pupaonaru dapu iti, na'iki pukian u'ati. 'Tosh õpaonaru. Õaipan zii idikinauda'u bread pu'ai. ⁶ Kaina'a õpaonaru dobatapa'o kaawa'akan õdapu ii. Na'iki aonaa kanom õtaan nii u'ati.' ⁷ Aizii pupaonaru kian an mani pu'ati padapu nazo iki. 'Mana'a putowauda'uta'ana'a õgaru. Ipai'i naa paniinom dadaradina'akan. Na'iki õgaru na'iki õdainao wasookapan naa wuru'u. Aona'a naa turuu õkadishitan na'iki õtaan aimaakan pu'ati.' ⁸ Aizii na'apa dii mani pusha'apatinan? Õkowaadan nii unao ati. Aonaan pu'u pupaonaru kadishita'azon, utaa'anan bread

pu'ati, mazan upu'a'o nii ukadishitan na'iki utaan ipai aimaakan puaiapanii, usha'apanum kau'an aonaan idi pusookadan pupishautan wuru'u paaipaniaz aimaakan u'ai. ⁹ Ukau'an ōkian u'ati, upishaa aimaakan dau'an, taa-karu nii u'atiz. Udorota aimaakan, uikodan nii wuru'u udorotapaniaz. Udaudauapa paniinom, da'ata-karu nii paniinom u'ati. ¹⁰ Pidan wuru'u pishaa'oraz aimaakan, taa-karu nii u'atiz. Na'iki na'ia'oram pidan dorota'o aimaakan, uikodan niiz. Na'iki kanom dau-daupa'o paniinom, da'ata-karu nii paniinom u'ati.

¹¹ “Unao daruinao, utaa mani udani ati kowazaz, upishaan an kopau u'ati? ¹² Oo utaa mani u'ati kankoorun upishaan an kuruku dani u'ati? ¹³ Oia'o unao padamata, mazan upu'u zii uaitapa utaan kaiman kida'o aimaakan udainao ati. Aitaniiman uDaru aokazi ia'oraz, utaan nii Kaimana'o Doronaa, wunao ati'i pishainaouz uruu udau'an.”

Pidannao kian kaina'a oia'o doronainao zowaunaa Jesus ida'a

(Matthew 12:22-30; Mark 3:20-27)

¹⁴ Ba'oran dono Jesus waatan oia'o doronai maparadanu'o pidan di'iki. Aizii oia'o doronai waata-kaodauna'an, sariapa ukaparadanu'ukan. Tuukii pidannao kasaba'ukinpainao na'ii di'itinpan aimaakan sha'apata-kaoda'idi na'apa. ¹⁵ Mazan pabi'i kida'ikian, “Beelzebul,* oia'o doronainao naobanaa ida'ana'o karikaonan wuru'u ukodita-kidanuz oia'o doronainao. Utaan ida'ana'o pama'ozakan u'ati wuru'u ukaudinanz,” ikian.

¹⁶ Kaina'a ba'orainao tiwaa-kidapa'azoinao karikaonan Jesus. Uruu idi ipishaan Jesus sha'apatan pa'ati umanawun kida'o aimaakan, uruu ida'an kizi utukapakidan mishi'o wuru'u ukaudinanz Tominkaru ida'an.

* **11:15** Beelzebul: ba'oran kaarita ida'a udakota-kaoda' Beelzebub kii. Uruu Satan.

¹⁷ Mazan Jesus aitapa na'apa'oram ïdi'itinpan. Uruu idi ukian ï'ati, "Aizii pidannao mashaapainao udaru'o wiizai di'ii, mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko uaitapan ïma'ozakadan pawiiizi? Aizii pidannao mashaapainao bauda'apa'o kabaun ida'a, mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko ïma'ozakadinan?"
¹⁸ Aizii Satan pitorunao wuru'u oia'o doronainaoz mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko uaitapan Satan kaudin-kizi ma'ozakadinan? Aizii unao kian òdau'an, òkodita-kidan oia'o doronainao, Beelzebul taan ida'ana'o òma'ozaka-kinnaa nii. ¹⁹ Kanom ida'ana'o mooko pa'an upidanannao, wuru'u da'anainaoz unao kodita-kidauzon oia'o doronainao? Beelzebul ida'ana'o sha'a? Aitapa-kariwai ïnao na'apa kapam ïkaudin an ògaru kaudinan kawan. Ukau'an kaimanaiman ïtukapa-kidan na'apam unao pozawatan. Upozawatan wuru'u uparadanuz òdau'an kaikapa'a. ²⁰ Aonaa Beelzebul ma'ozakan ida'ana'o mani wuru'u òkaudinanz, òkaudinanz Tominkaru ma'ozakan ida'ana'o, uruu taan ida'ana'o pama'ozakan ò'ati wuru'u òkodita-kidanz oia'o doronainao pidannao di'iki. Ukau'an wuru'u òsha'apata-niaz Tominkaru ma'ozakan ida'an tukapa-kida unao ati kaina'a'a naa Tominkaru naobanai-tinan unao bii'i.

²¹ "Aizii na'apainim pidan ma'ozaka'o, kazannaatapan an padapu pabairi tuma oo pamarian tuma, usha'apata-kaao ai. Aona'o nii usha'apauz koidapa-kaao udapu nazo ii. ²² Mazan aizii pidan, powa'a'o zii manawun uma'ozakan u'ai, kaawa'akan an u'ida'ati, ipai'o nii ukazata'akan u'ai, ubairi na'iki umarian na'iki ipai ba'oran aimaakan kida wuru'u uma'ozakatinapa-kinnaa kidaz. Udauna'an ma'ozaka'oraz manawun pidan buutan ni'i naa ba'orainao ati ipai wuru'u pakoidanuu kidaz, ba'oran pidan sha'a-pauziz.

²³ "Na'ia'oram pidan aona'o uaipan ògaru paminauda'u

nii, uto'ora-kizaitapan ògaru wuru'u. Na'iki pidan wuru'u aona'oraz ukaminka'utan òkasaba'uupan pidannao, uruu waataabi'ia'o pidannao ò'ai wuru'u uruuz.

Oia'o doronai padantan padapu ati

(Matthew 12:43-45)

²⁴ “Na'apainim oia'o doronai koditan pidan di'iki, umakon nii amazada arada'o di'ii'aka, udorotapan naa pamashaapa-kizi nii. Aizii aonaan dono uikodan pamashaapa-kizi nii, uru'u naa ukian paaipan ati. ‘Òkiwan nii powaa iti òmashaapauzo-kizi iti.’ ²⁵ Uruu idi ukiwan naa powaa iti, na'iki uikoda padapu nazoo kaiman usaabaa-ka'o, aonaa ukaniriban. ²⁶ Udauna'an umakon, una'anan naa 7 ba'oran oia'o doronainao, powa'a'o zii manawun ìdikaudan kida u'ai. Uruu idi ìmorotan, na'iki na'ia'a naa ìmashaapan. Uruu dauna'an powa'a'o ni'i naa manawun pidan dikauda'akan kiwiitapa'o ai.”

Jesus kadakotinan

konaukii-karu dau'u

²⁷ Aizii Jesus kadakotinan idi na'apa, sariapa zun kadakon u'ati iriba'o pidannao bii iki. Okian, “Konauki-a'o manawun pudaro, wuru'u shakata-kida'oraz pugaru, na'iki biida-kida'oraz pugaru.”

²⁸ Mazan Jesus dako'atin oparadan kaikapa'a: “Wunao pa'an wuru'u konaukia'oraz, abatainaouz na'iki izo'ati-inaouz Tominkaru Paradan.”

Pidannao tukapa'azo'o aimaakan sha'apata-ka'o

(Matthew 12:38-42)

²⁹ Aizii pidannao kasaba'ukinan pu'a'a naa iriba Jesus ida'ati, uru'u naa ukian koshan ì'ati, “Pidannao wu-ru'u mashaapainao kidaz kai, oia'o manawun ìdyaun. Atii ìaiapa zii aimaakan tukapa-kida-ka'o pa'ati kiwiin, pamishida-kinnaa nii. Mazan aona'o nii bauda'apa aimaakan tukapa-kida-ka'o ì'ati. Soo wuru'u aimaakan,

Jonah sha'apatauzoniaz kotua'a naa. ³⁰ Mishi kotua'a naa Tominkaru kainaatinan Prophet Jonah ida'an Nineveh sanna'o ati, ukowaada-kidan u'ida'an na'apam pasha'a-pata'azon i'dyaun. Ukau'an na'apa'o kapam wuru'u Tominkaru kainaatinanuz Daonaiora Aokazi Iki'o ida'an. Na'apa'o kapam wuru'u ukowaadapanuz kuwai kainao pidannao ati. ³¹ Aizii wuru kadoo dono'o, Tominkaru kootowapa-kidanuz ipai pidannao, uruu dono Queen, Sheba sanaaba ba'azootin-kidan nii Tominkaru kanaapu ati wuru'u pidannao mashaapainouz kai. Usha'apanum kau'an owa'atin pawizi iki munapo, munapo, amazada tokon ikinapa, oabata'azon idi na'iki otominpa'azon idi kaiman kida'o aimaakan dau'u King Solomon di'iki. Mazan kaina'a pidan kaida'a'a, powa'a'o zii umanawunun Solomon ai. ³² Aizii diina'iti'i Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa ipai pidannao. Uruu dono Nineveh sanna'o ba'azootin-kidan nii unao Tominkaru kanaapu ati. Usha'apanum kau'an kotua'a naa iabatan dono Jonah kuwaa, sariapa pa'an i'tanawatinan pa'oian ai. Mazan kaina'a pidan kaida'a'a, powa'a'o zii umanawunun Jonah ai.

Na'apam nii wananaa kanadapan

(Matthew 5:15; 6:22-23)

³³ "Aonaa na'iam zii pidan suuauzon lamp, udauna'an utaratanuzu boon idi. Mishi'oraiman, lamp suu-ka'o dau-na'an, umuuda-ka'o nii doko'o lamp wiizi ida'a. Aizii pidannao morotan an, kaimana'o nii itukapan ukanadapan kabaun nazoo. ³⁴ Aizii wuru'u puawun kidaz, na'apa'o lamp kawan, ukanadapan punanaa ati. Aizii puawun kanadapan an kaiman, ipai'o nii punanaa mashaapan Kanada'o-karu'u. Mazan aizii puawun ishaan ana'a naa, punanaa mashaapan nii maruta'o ka'azo'o. ³⁵ Ukau'an puaitapa kizi pa'i, panaadon aonaa Kanada'o nii pu'ida'a,

soo maruta'o karikaonan. ³⁶ Aizii punanaa kanadapan an ipai daunuuda'u, aonaa masakauda'u maruta'o nii na'ii, kaimanaimana'o nii manawun ukanadapan punanaa ipai daunuuda'u. Na'apa'o nii ukanadapan lamp kawan, tawuru'u kaimana'oraz manawun ukanadapan pu'ida'ati.”

*Jesus kashadakowauan
Jewnao zowaunaanao*

(Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40)

³⁷ Aizii Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan, Pharisee na'akan uruu padapu iti, uaroapanaka kizi patuma. Uruu idi Jesus makon utuma udapu iti. Na'ia'a naa ĩsakanatan na'iki ĩaroopa'azon naa. ³⁸ Mazan tuukii Pharisee di'it-inpan Jesus dau'u. Usha'apanum kau'an aonaa Jesus chikaan paka'u paaroopan ua'ii, ĩnao chikauzon kawan paka'u. ³⁹ Mazan sariapa Jesus kian Pharisee ati, “Aizii unao Phariseena, kaiman uchikauzon ukooon na'iki uparaapin barau. Mazan unyukunuu ka'azo ii, tuukii utaapan misha'oraru-karu, na'iki tuukii uaipan usha'ap-atan oii kida'o aimakaan. ⁴⁰ Mishi unao maaitapin-kainao manawun, uaitapa Tominkaru tomanii ipai wuru'u koopo na'iki paraapi barau kidaz. Kanom tomanii mooko uaitapan wuru'u unazoo kidaz kapam, aonaa Tominkaru mani? ⁴¹ Ukau'an utaa mishi'oraiman ukooon wazoo na'iki uparaapin wazoo kida, mapuraataniinao ati. Usha'ap-atan an aimakaan kida na'apa, mishi'o pa'an wuru'u uchikainanuz kaiman-daun oia'o ai.

⁴² “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan Phariseena! Mishi minziiwa ubuutan Tominkaru ati 1/10[†] wanyukunui kaduunuribanaa zi'inaba sodi kida. Mazan upu'u zii umarina'atan usha'ap-atan kaimana'o, na'iki

[†] 11:42 ubuutan Tominkaru ati 1/10: Udakota-kae “tithe” English ida'an. Pubuutan bauta'apa pupaoriba aka 10 ni'o pupaoriba aka di'iki Tominkaru ati. Numbers 18:25-32; Deuteronomy 14:22-29.

sakitapa'o aimakaan ba'oran pidannao ati. Na'iki aonaa kapam umarainpan Tominkaru. Ipai'o nii padamata usha'apatan kapam wuru'u kaikapa kida'oraz aimakanu'u. Mazan, aonaa òkian mani u'ati kaiwuru'u, umarina'ata'a naa ubuutan 1/10.

⁴³ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan Phariseenaol Usha'apanum kau'an synagogue ii, unadapa usakanatauzon umanawun kida'o tabai paawa'a, ba'orainao ai. Na'iki pidannao iribainapa kizi ii aka, tuukii uaipan utaapa-kaol umanawun kida'o pidannao nii. ⁴⁴ Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, usha'apanum kau'an unyukunuu ikodanii tawuru'u baaranai aona'oraz ukainaaban. Uruu idi pidannao chilika'anpan baaranai paawa an, usha'apanum kau'an aonaa ñaitapan ubaaranain.”

⁴⁵ Uruu idi bauda'apa pidan, tiichaapauzo Moses kaki-naori dau'u bii iki'o kian Jesus ati, “Tiichaa, puparadan idi kaikapa'a, pudakooan kapam waunao dikauda'o ida'an wuru'u, puparadanuz na'apa.”

⁴⁶ Jesus kian u'ati, “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan kapam, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u! Usha'apanum kau'an, utoman kakinaorii dobata'a naa manawun, atii aona'a naa pidannao ka'iitanuz. Kaina'a unao padamata, mazan aonaa na'apainim zoobaba ukaminka'utan ñdyaun. ⁴⁷ Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, usha'apanum kau'an kaiman kida utoman Tominkaru prophetinnaol baaranaa kotua'a naa. Ñnao tawuru'u udokozu-daunnao zowiauzoniinao kidaz kotua'a naa. ⁴⁸ Utoman ida'an ñbaaranaa, ukainaabainan na'apa unyukunuu kapam udokozu-daunnao kawan, tuukii unaubaapan wuru'u ñzowiinuz Tominkaru prophetinnaol kotua'a naa. ⁴⁹ Tominkaru, paaitapaaban ida'an manawun, uaitapa ipai daunuuda'u ñsha'apatan nii aimakaan kaikapa'a. Uruu idi'o tawuru'u ukianuz.

‘Ōdyuudan nii ĩ’idi’iti prophetnao, na’iki apostlenao. Pabi’i kida zowii-karu nii na’iki pataka’uta-karu nii wuru’u ōdyuudaniinao kidaz,’ kii ukiauzon kotua’a naa. ⁵⁰ Ukau’an wuru’u kainaouz pidannao mashaapan, ĩnaou’o ni’i naa kabaiaapan wunao zanna’a Tominkaru prophetinnaouz, zowii-kariwainao kidaz kotua’a naa, amazada sakadinan di’iki. ⁵¹ Abel zowiauzo-kao di’iki, atii Zechariah di’iti. Uruu Zechariah zowii-kariwaiz Tominkaru Dapu na’iki altar, uzai kawaodapa-kizinao sakoda’a. Ipai ĩnao kida zanna’o nii wuru’u kainaouz pidannao baiaapan. Mishi’o kaiwuru’u ōkianuz.

⁵² “Kasha’ora’o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau’u. Usha’apanum kau’an unao taapanii padamata key, wuru’u aitapa-kinai di’i-ti’oraz. Unao na’apa aona’o nii kapam umorotan. Tuukii manawun uawautapan pidannao, wuru’u morota’azoinaouz padamata na’iti.”

⁵³⁻⁵⁴ Aizii Jesus koditan dauna’an Pharisee dapu iki, uru’u naa tiichaapauzonao Moses kakinaori dau’u, na’iki Phariseenaο, dakoopan uruu tuukii, na’iki tuukii kapam ĩkashadan wuru’u ukuwaa kidaz. Uruu idi ĩpishaan naa Jesus pabi’inaaka kida’o aimaakan dau’an. Wuru’u ĩpishautanuz uruu na’apa, ĩkimudinan karikaonan ĩa-bata’azon na’apam nii udako’atin ipai wuru’u paparadan kidaz. ĩaipan pazaamatan uruu na’iki pakaakapaan uruu, udako’atin an ĩparadan pana’iti.

12

*Pidannao kakinao-kao Phariseenaο kaduz ai
(Matthew 10:26-27)*

¹ Aizii pidannao kaawan ĩkasaba’uinan Jesus ida’ati iriba, iriba, atii ĩkida’uaakapan. Pidannao kasaba’uinpan pu’u, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Uzaudin

pa'i, aonaa kizi utamakapan wuru'u Phariseenao kaduz kidaz, kadimana'oraz uiribainan na'iki utuubarudinan, na'apa yeast tuubaruda'akan kawan poroom-bi'i. Īaipan karikaonan patukapa-kao kaimanainao pidannao kawan, mazan aonaa mishi'o mani wuru'u. ² Mazan ipai dizapakarawai kidaz, ipai'o nii uaida-kida-kao. Na'iki ipai wuru'u taapa-kariwaiz mashaa, ipai'o nii uaitapa-kida-kao. ³ Ukau'an na'apam pukiauzon maruta'o-karu'u, ipai'o nii uabata-kida-kao kanada'o-karu'u. Na'iki kanom mashauda'u'o pukowaadan kabaun nazo ii, diiwa'o nii ukowaada-kao pidannao baokopainapa-kizi ii.

*Marii kizi kichana'iki-karu
Tominkaru ai
(Matthew 10:28-31)*

⁴ “Aizii ōkian unao ati ōpaonarunao. Mana'a utaria'ana'a wunao aia'a, zowia'oraz pidan. Īzowian dauna'an pidan, uruu ukaduz ĩsha'apatanii. ⁵ Mazan ōkian u'ati, utarii pa'an Tominkaru ai, uruu mishi'o pa'an uma'ozakan. Uzowian dauna'an pidan, ukabootan niizu Tuubaruo Tikazi wu'iti. Ukau'an ōkian unao ati, uruu ai pa'an utarii. ⁶ Aonaa mooko baka'iauda'u parikowarunao selliauzo-kao dono, ĩwinipinaa soo dya'utam puraata sodi kida karikaonan? Mazan upu'u zii aonaa bauda'apa Tominkaru manyukunuutan ĩdyaun. ⁷ Na'iki atii uaitapa zii na'apauda'um uzowauda kida uzowau ida'a. Ukau'an mana'a utaria'ana'a. Aitaniiman unao, powa'a'o zii manawun umarainapa-kao, iriba'o parikowarunao ai.”

*Pidan mabaa'azo'o ukakuwaapan
Jesus dau'u
(Matthew 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ “Ōkowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o. Na'ia'oram pidan kowaada'o ōpidanan paugaru ipai pidannao kanaapu'u, na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o,

kowaadan upidanan uruu, ipai Tominkaru angelinnao abatapan pu'u. ⁹ Mazan na'ia'oram pidan kowaada'o pidanna'o kanaapu'u pamarina'atan õgaru, na'apa'o nii kapam õmarina'atan uruu Tominkaru angelinnao kanaapu'u.

¹⁰ “Na'ia'oram pidan dakoopa'o Daonaiora Aokazi Iki'o, upu'a'o nii mazan uDaru mainaabatan wuru'u dikauda kida'oraz uparadan udau'an. Mazan aizii pidan wuru'u dakoopa'oraz Kaimana'o Doronaa, aonaa na'apainim nii umainaabata-kao wuru'u uparadanuz.

¹¹ “Aizii, uzaamata-kao dono, na'iki una'aka-kao dono synagogue iti kida, na'ii kizi upishaa-kao. Oo una'aka-kao dono naobanainao kanaapu iti. Aizii ipishaan dono'o naa unao na'ii, mana'a utaria'ana'a, oo udopiidina'ana'a udawatan dau'u na'apam nii udako'atin iparadan. ¹² Usha'apanum kau'an Kaimana'o Doronaa kaminka'utan nii pugaru. Uruu ida'ana'o nii puaitapan na'apam nii pudako'atin pidanna'o paradan uruu dono.”

*Pidan di'itinpa'o
pakapuraatanun dau'u*

¹³ Aizii pidanna'o bii iki, bauda'apa pidan kian Jesus ati, “Tiichaa, pudyuuda õ'inawuzu buutan kapam õidiwau nii, wuru di'iki'i aimakaan kida wadaru wa'akaniaz pamawakan idi.”

¹⁴ Mazan Jesus kian pidan ati, “Kanom zaamatanii mooko õgaru buuta'o nii aimakaan patumaaka pugaru na'iki pu'inawuzu ati?” ¹⁵ Uruu idi powa'a zii koshan Jesus kian ipai pidanna'o ati, “Asaki'i, uzaudinapa pa'i. Aonaa kizi uaiapaabi'ian na'iki una'azootapan pabi'inaaka sodi kida aimakaan. Usha'apanum kau'an kasha'apauzi-karu ida'an aonaa pidan ikodan konaukii-karu na'iki kaimana'o mashaapa-karu,” ukian i'ati.

¹⁶ Udauna'an Jesus kowaadan naa i'ati di'itinapakinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u kuwai ukowaadaniaz i'ati: "Kaina'a pidan kapuraatanu'o, na'iki kaina'a utaa-panii udaru'o amazada, uzakapun wiizi kida. Uruu dono ipai upaoriba kida kaakan madowaaka kida pa'idiwaru. ¹⁷ Uruu idi udi'itinpan, na'iki ukian panyukunuu ii. 'Na'apa dii pa'i osha'apatinan, aonaa na'iam nii okasaba'uan o'paoriba aka kida.' ¹⁸ Udauna'an ukian panyukunuu ii. 'Oaitapa na'apam nii osha'apatinan. Oso'oobi'ian nii ipai wuru'u osha'apauz dapunaa kidaz, otoma kizi powa'a zii udaru kida'o manawun uwadaun nii. Uruu kaimana'o ni'i naa na'ii okasaba'uan ipai o'paoriba aka, na'iki ipai ba'oran kaduz kida aimaakan. ¹⁹ Uruu dauna'an okian nii onyukunuu ii. Aizii kaina'a'a naa diri'i, diri'i wanyukunui, na'iki aimaakan kida kasaba'uu-kao. Turua'o nii omashaapan u'ida'an kotua'iki, iriba'o nii wunu odobatan u'ida'an. Aizii aona'o ni'i naa kanom dau'ati odopian. Ona'an ni'i naa kabaunu'u, soo oaroapatinan naa, na'iki otuzapatinan naa na'iki okonaukiitinan ni'i naa karikaonan.'

²⁰ "Mazan uruu dono Tominkaru kian u'ati. 'Mishi pugaru maaitapin-ka'o pidan. Aizii wuru wamarutan ida'a'a oso'otan nii punizowan na'iki pumawakan nii. Aizii ipai pupaoriba aka na'iki ipai aimaakan wuru'u pukasaba'uunii kidaz, kanoma'o ni'i naa zaamataz?' "

²¹ Udauna'an Jesus kian naa koshan pidannao ati, "Na'apa kapam wuru'u pidannao, di'itinpainaouz soo pakapuraatanun dau'u. Kaina'a diri'i'i naa ikasaba'uan papuraatan na'iki pasha'apauz kida diina'iti'o tannaa ni'i. Mazan Tominkaru tukapan idyaun mapuraatan ziwunao nii, usha'apanum kau'an aonaa isha'apatinan Tominkaru aipan kawana'ati."

Mana'a udopiidinauzo'o na'a, Tominkaru taan nii

*aimaakan u'ati**(Matthew 6:25-34)*

²² Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Aonaa ukaziwadapa'ana'a uzowau udi'itinpan ida'an kanoma'o nii unika na'iki utuza ukakupa-kinaa nii, oo kamicha ukaiwadan nii dau'an. ²³ Mishi'oraiman kakupakaru, powa'a'o umanawunun wanyukunui ai, na'iki nanai, powa'a'o umanawunun kamicha ai. ²⁴ Aushaa udi'itapa watonao. Aonaa ĩpaowinan, aonaa ĩkasaba'uan papaoriba aka, aonaa ĩdapu nii oo aonaa ĩtoman kabaun kida pakasaba'uu kizi nii papaoriba aka. Mazan Tominkaru taapanii, na'iki upaapanii pa'an ipai ĩdyaun. Aitaniiman unao, powa'a'o zii umanawunun kotu'uznao ai.

²⁵ "Turuu mani pidan ikodan pakakupa-kinaa nii kotua'iki zaa, padi'itinpan ida'an tuukii wuru dau'a'a aimaakan kidaz? ²⁶ Aizii pumaturuukan an puikodan masakauda'u pukakupa-kinaa nii, pud'i'itinpan ida'an kaziwa. Kandii nii mooko pukaziwadapa'azon zii puzowau ba'oran aimaakan kida dau'ati?

²⁷ "Aushaa udi'itapa amazada ii aka'o soosoi, konaunam kida utukapa-ka. Padamata aonaa ĩkaudinan, aonaa ĩtoman pakamichan nii. Mazan ōkowaadan nii unao ati, upu'u zii King Solomon, umanawun kida'o usha'apauz, umanawunu'o umashaapan. Mazan upu'u zii aonaa ukamichan konaunaman wuru kawanu'u konaunam kida'oraz soosoi. ²⁸ Tominkaru taapanii na'iki ukakamichantapanii konaunam pinidi kida baara ii aka'o. Aizi'o putukapa'akan baara ii aka'o pinidi, kaiman na'iki ziwu. Mazan waikana'an ipai'o nii ukawaoda-ka, tikazi sharawaa-kaoo nii u'idi. Aona'o nii mooko Tominkaru saabaan na'iki ukakamichantan unao powa'a zii? Mishi unao masakauda'u sodi'o karikaonan umishidan. ²⁹ Ukau'an aonaa ukaziwadapa'ana'a uzowau, udi'itinpan idi tuukii, uaitapa'azon idi kanoma'o nii unika, oo

kanoma'o nii utuza. ³⁰ Soo wunaou'u maaitapa-ka'oraz mishi'o Tominkaru, ñnao pa'an kaziwadapauzonao pazowau na'apa. Udaru Tominkaru, ipai uaitapan wuru'u uaipanuz na'apa kida'o aimaakan. ³¹ Mishi'oraiman udi'itinapa tuukii Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki umashaapa kaiman uparadan kawana'ati. Uruu idi utaan nii u'ati wuru'u na'apa kida'oraz aimaakan.

Na'apam kasha'apauzi-karu
aokazi ii
(Matthew 6:19-21)

³² “Ōdainao, aonaa utaria'ana'a una'apauda'u sodin idi karikaonan. Konaukia'o nii pa'an udaru Tominkaru taan kaiman kida'o aimaakan unao ati, wuru'u zaamatainaouz uruu panaobanaa nii. ³³ Usellia'a naa usha'apauz kida, utaa kizi puraata pataka'utinainao ati. Ukapuraatan kizi na'iki ukasha'apauz kizi aokazi ii pa'an. Na'ii aona'o nii pa'an uipaiuzon, na'iki aona'o pa'an koidimikinao koidapan wuru'u usha'apauz kidaz. Na'iki aona'o nii pa'an mazinoo nikan wuru'u usha'apauziz. ³⁴ Aizii na'iam an pidan taapan pasha'apauz, karikaonanuo'o nii utaapan panyukunuu wuru di'iti'i, utaapa-kiziz pasha'apauz.

Zaudina'o poitorui

³⁵ “Zaudinpa'a naa pa'i pumashaapa, pukaiwadapa'a naa pukamichan, na'iki tuudinpa'a naa putaapa puzadao. Na'iki maodapa'a naa putaapa pulampan. Panaadon masha'apakiika'o nii aimaakan sha'apa'akan. ³⁶ Na'apa puzaudapatin, poitoruinao zaudapauzon kawan panaobanaa kaawan, mazidainao aroapa-kizi iki. Aizii ñnaobanaa kaawan, udau-dauan paniinom, kadiman ñda'ata'akan paniinom u'ati. ³⁷ Kaimana'o nii manawun wunao nyukunuu'u poitoruinaouz, ñnaobanaa ikodan idi ñdyaun pokodapa, na'iki zaudinapa. Ōkowaadan nii

unao ati na'apam nii ñnaobanaa sha'apatinan. Uso'otan dauna'an pachaakitan, udyuudan nii ñsakanatan. Udauna'an umaokodan ni'i naa poitoruinao wanyukunuu nii miisa* baara'a. Na'iki udyuudan ni'i naa ñarooapan.
³⁸ Kaimana'o nii manawun poitoruinao nyukunuu, panaobanaa ikodan idi ñdyaun zaudinapa, na'iki pokodapa, ukaawan pu'u tomun-zikon oo tomun-zikon dauna'an.

³⁹ “Aizii pidan kadapu'o aitapan an mani na'apainim koidimiki morotina'azon padapu, aona'o nii uwa'akan padapu. Mazan una'ian nii uzaudapan oo uawunuutapan, na'iki aona'o nii ukashaapan koidimiki shaazoan papaininomiz na'iki aona'o nii ukashaapan umorotan padapu nazo iti. ⁴⁰ Aizii unao, na'apa'a naa pa'i kapam umashaapa zaudinapa. Usha'apanum kau'an aona'o nii uitapan na'apainim nii Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan. Ukaawan nii umazaudinapakan pu'u.”

Poitoruinao daua'o
(Matthew 24:45-51)

⁴¹ Sariapa Peter kian Jesus ati, “Wanaobanaa, kaiwuru'u pukakuwaatinanuz di'itinapa-kinai kuwai ida'an, soo waunao ati'o kaiwuru'u? Oo ipai'o baokopa waunao na'iki pidannao ati'o kapam?”

⁴² Jesus kian u'ati, “Na'ia'oram poitorui zowaunaa kaina'a mishi'o ukauinauzon kaiman, izo'atiaaba'o, na'iki aitapaaba'o kapam. Uruu'o nii naobanai zaamata kazowautapa'o nii ipai aimaakan, na'iki pidannao wuru'u mashaapainao kidaz udapu ii. Taapa'o nii kaiman ba'oran poitoruinao na'iki taa'o nii ñwanyukunuu nii kaiman na'iki patumaaka, wanyukunui maokodauzokao kawana'ati, na'apa panaobanaa aitan kawana'ati u'ati. ⁴³ Kaimana'o nii manawun poitorui nyukunuu,

---

* **12:37** miisa: English ida'an, table.

unaobanaa kaawan an na'iki uikodan uruu kaiman ukau-dinan, ipai usha'apatan wuru'u panaobanaa dyuudanii kidaz usha'apatan. ⁴⁴ Õkowaadan u'ati mishi'o, unaobanaa dyuudan nii uawunuutapan ipai aimaakan wuru'u pa'idi-wau kidaz.

⁴⁵ “Mazan aizii wuru'u poitoruiz, zaamata-kariwaiz poitoruinao naobanaa nii, kian an panyukunuu ii, ‘Ei, kotua'a naa ðnaobanaa makon, atii di'i aonaa zii ukaawan.’ Uruu dauna'an upataka'utan naa na'iki uba'izitapan naa wuru'u ba'oran poitoruinaouz, daonaioranao na'iki zunnao. Aizii uruu, umashaapan uaroapatinan naa, utuzapatinan naa, na'iki upo'idipan naa karikaonan.

⁴⁶ Mazan bauda'apa kamoo unaobanaa kaawan nii. Ukaawa'akan nii masha'apakiaka, poitoruinao naobanaa mazaudinapakan pu'u, aona'o nii uaitapan panaobanaa kaawan. Uruu dono upataka'utan nii wuru'u poitoruinao naobanaaz tuukia'o ida'an manawun. Na'apa'o nii upataka'uta-kao pidannao dikintapainao kawan, aona'o-raz ãmishida'azon.

⁴⁷ “Aizii poitorui, wuru'u aitapa'oraz padamata ipai kanom panaobanaa aiapanii, oo dyuudanii kida usha'apatan pa'ati. Mazan upu'u aonaa usha'apatinan sakita, padyuuda-kao kawana'ati. Uruu dikin ii uba'izii-kao nii tuukii. ⁴⁸ Mazan aizii poitorui, aona'o uaitapan kanom panaobanaa aiapanii sha'apata-kao pa'ati, mazan upu'u kowas utiwaan pasha'apatan aimaakan, mazan usha'apatanuzu pana'iti karikaonan. Aizii usha'apatan idi aimaakan pana'iti, uba'izii-kao nii udikin ii masakauda'u. Aizii na'apam udiri'in aimaakan taa-kao pidan sha'apatan nii, na'apa'o nii kapam uaiapa-kao usha'apatan aimaakan, utaa-kao kawana'ati u'ati. Aizii pidan wuru'u taa-kariwaiz u'ati powa'a zii aimaakan usha'apatan nii, powa'a'o nii zii kapam uaiapa-kao usha'apatan aimaakan, utaa-kao kawana'ati u'ati.”

*Jesus kaawan ubuutaaka-kida'anan pidannao
(Matthew 10:34-36)*

⁴⁹ Jesus kian, “Ōwa'atin da'ati'i, ōdyuuda-kaō idi ōpu'ukada'anan tikazi imi'i baara an. Kadimana'ora'a naa padamata ōaipan ōmaoda-kidanuz. ⁵⁰ Na'iki kaina'a zii kapam kasha'ora'o baiaapa-kida'azoo-kaō ō'ati. Na'iki ōapichauta-kida-kaō nii ubaoko iti, pidan apichauta-kida-kaō kawan wunu baoko iti uchikaawunuu-kaō dono. Kasha'ora utaan ōnyukunuu, kadimana'ora'a naa padamata ōaipan usha'apata'aka-kaō, uipai aka kizi'i naa. ⁵¹ Kanom uzauada-kidan ōsha'apata'anan wuru'u ōkaawanuz da'ati'i? Ōna'akan kaimana'o mashaapa-karu, pidannao mashaapa kizi kaiman baokopa wuru amazada baara ana'a? Ōkowaadan nii unao ati kanom dau'ati'o wuru'u ōwa'atinuz. Ōwa'atin da'ati'i imi'i baara ati, aonaa ōbaokopata'anan mani pidannao, mishi'oraiman ōbuutaaka-kida'anan pa'an pidannao pairibannao kida ai. ⁵² Uruu idi pidannao buutaakapan ni'i naa pairibannao kida ai. Panaadon kaina'a baka'iauda'u pidannao mashaapainao baokopa paudainao tuma bauda'apa'o kabaun ida'a. Panaadon idikinauda'u'o nii pidannao ĩnao bii iki zaamatan ōgaru panaobanaa nii, uruu dikin ii wuru'u dya'utamainaoz to'oran ni'i naa ĩ'ati. Panaadon dya'utama'o nii ĩzaamatan ōgaru panaobanaa nii, uruu dikin ii wuru'u idikinauda'uinaoz to'oran nii ĩ'ati. ⁵³ Na'iki daruinao to'ora-kizaitapan nii paudainao daonaioranao, ōgaru dikin ii, panaadon ĩdainao kida'o nii to'ora-kizaitapa padarunao ōgaru dikin ii. Na'iki daroinao to'ora-kizaitapan nii paudainao zunnao ōgaru dikin ii. Panaadon ĩdainao zunnaou'o nii to'ora-kizaitapa padaronao. Na'iki zunnao to'ora-kizaitapan nii padinizonao ōgaru dikin ii, panaadon ĩdinizonaou'o nii to'ora-kizaitapa paimauzonao, ōgaru dikin ii.”

*Jesus kakinaowan pidannao, abatapainao ukuwaa
(Matthew 16:2-3)*

⁵⁴ Udauna'an Jesus kian ipai pidannao abatapainao ati, "Aizii na'apainim utukapan isha'iz marutadinan wakadapu iki, sariapa ukian. 'Akaa wa'ati wunu.' Atii kaawa mishi wunu. ⁵⁵ Aizii na'apainim utukapan an awaru wa'atin udaba ikinapa. Uruu idi ukian nii, 'Akaa wi-icha'o nii amazada aizii.' Atii wiicha mishi amazada na'apain. ⁵⁶ Unao taapinpainao kaimana'o kaikini'i! Uaitapa ukowaadan aimakaan sha'apa'azon. Aizii utukapan ida'an isha'iz marutan uaitapa wunu wa'atin. Na'iki awaru ida'an, uaitapa amazada wiichan nii. Mazan kanom ni'o mooko aonaa uaitapan ukowaadan, kanom ni'o wuru'u õsha'apaapanuz aimakaan kida kai, da'ana'a imi'i baara an?"

*Pidan saabaa-kidan
pakasharutaakapan
(Matthew 5:25-26)*

⁵⁷ Jesus kian koshan, "Kandii nii mooko aonaa uaitapan uaipan ati, na'apam aimakaan sha'apata-ka'o kaiman na'iki sakitapa? ⁵⁸ Aizii pukasharutaakapan an pidan tuma. Uruu dikin ii una'akan pugaru kootowapa-kizai iti. Mazan ukaawa-kidan ua'ii pugaru na'iti, putiwaa pusaabaa-kidan punyukunuu utuma. Aonaan an pusha'apatinan na'apa, mishi'o nii uawautan pugaru kootowapa-kidauzo pidan kanaapu iti. Udauna'an kootowapa-kidauzo pidan taan ni'i naa pugaru police ka'u iti, uru'o ni'i naa kaboota pugaru taraa-kizai iti. ⁵⁹ Õkian pu'ati, puna'ian nii, atii pukawinipinaatan ipai daunuuda'u aiapa-kariwai pukodita-kinna nii."

13

Pidannao zowii-ka'o

¹ Uruu dono pidannao kaawan Jesus ida'ati, na'iki ikowaadan u'ati, na'apam Pilate zowii-kidauzon Galilee Baara ikiinao pidannao Tominkaru Dapu ii, ikawao-dapan pu'u pa'uza Tominkaru ati. ² Sariapa Jesus kian i'ati, "Kaiwuru'u ukakuwaapanuz o'ati kaikapa'a, utiwaan ukowaadan o'ati imawakan kaikapa'a, pa'oian idi'o manawun tuukii, ba'oran Galilee Baara sannao ai? ³ Aonaa pa'oian idi'o mani tuukii ba'orainao ai, wuru'u imawakanuz kaikapa'a. Aizii unao, umatanawatinkan an u'oian ai, umawakan nii kapam. ⁴ Aizii mani mooko taonawu'u, 18 pidannao mawakainaoz, doko'a'o kabaun dikian idi idyaun Siloam ii, Jerusalem ia'oraz. I'oian idi'o manawun tuukii puaitapan ipai ba'oran Jerusalem sannao ai? ⁵ Ogaru, okian aonaa pa'oian idi'o mani tuukii ba'orainao ai wuru'u kabaun zowianuz idyaun. Aizii unao, umatanawatinkan an u'oian ai, umawakan nii kapam," Jesus kian i'ati.

Paoribai makaaka'azoo-ka'o daua'o

⁶ Jesus kowaadan di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u kuwaiz: "Kaina'a pidan paowa'o dizoo-karu uuda pazakapun ii. Fig kia'o udakota-ka'o. Atii ba'oran dono zii kapaoriba'o makon na'iti, utukapa'anan naa papaoriba kaakan, mazan aonaa bauda'apa uikodan papaoriba aka. Ba'oran dono umakon koshan. Atii na'apa umako'anpan aonaa bauda'apa uikodan papaoriba aka. ⁷ Uruu idi ukian papaoriba taapiki ati. 'Aizii idikinauda'u'u naa wunu oawunuuta'anpan o'paoriba kaakan, mazan aonaa bauda'apa zii oikodauzon u'aka. Ukau'an, aizii pubarota'a naa pa'i ukadunaa. Aonaa kanom ni'i naa utaapa-ka'o, madi-wautapaka'a naa manawun uzaamatapan zakapu baara.' ⁸ Mazan paoribai taapiki kian. 'Marina'a zii shoman una'an bauda'apa'a naa wunu. Osaabaan niiz kaiman, na'iki okichadan nii uroda an okaboota kizi nii tapi'iza

diki, uziwu-kinaa nii, panaadon uruu dauna'an kaaka'o niiz. ⁹ Aizii ukaakan an ba'oran wunu kaimana'o nii una'an. Mazan aizii, umakaakakan an uruu turua'a naa pa'an ubarota'aka-kao,' ukian."

Jesus saabaanii zun daua'o

¹⁰ Bauda'apa kamoo Jesus kakuwaapatinan Jewnao ati, synagogue ii, Sookapa-karu Kamoon dono. ¹¹ Uruu dono na'ia'o zun, oia'o doronai zaamatapanii. 18 wunu odawu'u koraudinpan, aonaa na'apam kowas osakitapadinan. ¹² Aizii Jesus tukapan oroo, sariapa ukian o'ati, "Ōdadakoo, aizii ōso'otan purinaa pu'ai." ¹³ Udauna'an upishata'akan naa oroo, sariapa kowas odawu'u sakitapadina'akan. Tuukii okonaukii-kidan Tominkaru.

¹⁴ Uruu idi tuukii kazowautapa'o synagogue to'oran, patukapan idi Jesus kakudan wuru'u zunaz Sookapa-karu Kamoon dono. Udauna'an wuru'u kazowautapa'o choochiapa-karu kian ipai pidannao ati, "Kaina'a 6 kamoo taa-kao, pidan kaudin-kinaa nii. Ukau'an uwa'ati uruu dono uaipan an ukakuda-kao urinaa ai. Mazan Sookapa-karu Kamoon dono aonaa turuu uwa'atin," ukian.

¹⁵ Sariapa Jesus dako'atin uparadan, na'iki ukian i'ati, "Unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'! Aonaa mooko ubuzuutauzon na'iki uawautauzon ubooin, oo ukawaron wunu di'iti, i'tuza'azon an wunu Sookapa-karu Kamoon dono? ¹⁶ Aizii mani mooko aoro'o Abraham takaan-daunuzo, Satan watudapaniaz 18 wunu? Aonaa mooko kapam turuu obuzuuta-kao Sookapa-karu Kamoon dono?" ¹⁷ Tuukii pidannao dakoopainao Jesus ba'azoinpan, paabatan idi uparadan na'apa. Aizii ba'orainao tuukii pa'an i'konaukii-kidan patukapan ipai wuru'u Jesus sha'apatanuz kaiman kida'o manawun aimaakan.

Jesus kowaadan dya'utam kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u

(Matthew 13:31-33; Mark 4:30-32)

¹⁸ Jesus kian pidannao ati, “Kanom kawan dii Tominkaru naobanai-tinan, na'apa dii pa'i òkowaadanuz?”

¹⁹ Uruu idi ukian, “Kaikapa'o kawanu'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz. Aizii pidan paowan duusodi'o mustard uuda pazakapun ii. Udauna'an usoda'akan naa udaru na'apa zakapu ii aka'o paoribai kida doko'an kawan, atii kotu'uznao wa'atin itoma'anan naa pashimaka nii uwaoda kadu'an kida.”

²⁰ Udauna'an ukian koshan i'ati, “Kanom kawan dii òkainaabatan Tominkaru naobanai-tinan. Na'apa dii pa'i òkowaadanuz?” ²¹ Uruu idi ukian, “Kaikapa'o kawanu'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz. Na'apa zun tomazon kawanu'o bread. Ozaamatan masakauda'u poroom basii zo'ati, udauna'an omuudan masakauda'u yeast upooda-kinaa nii, masakauda'u dauna'an upooda'akan naa udaru.”

Mazowa'o paniinom dau'a'o

(Matthew 7:13-14, 21-23)

²² Aizii Jesus makopaanan dono Jerusalem iti, utominapa-kidaan pidannao wuru'u udaru kida'o na'iki duusodi kida'o wiizainao kawana'ati. ²³ Bauda'apa pidan na'ii pishaan Jesus, “Naobanai, na'apauda'um sodi'o nii karikaonan pidannao kazannaatinan papataka'uta-kao ai pa'oian dikin ii?” ukian.

Sariapa Jesus kian ipai abatapainao ati. ²⁴ “Ma'ozaka'a naa pa'i utiwain, umorota kizi wuru ida'ana'a mazowa'o-raz paniinom. Usha'apanum kau'an iriba'o nii pidannao tiwaan pamorotan na'an, mazan aona'o nii ituruan imorotan. ²⁵ Usha'apanum kau'an ukaawan nii na'iti, kadapu'o tarata'akan pu'a'a naa papaniinomiz. Uruu idi

una'ian ni'i naa ukadishitapan paniba ii, udau-daupan naa paniinom, na'iki ukian nii, 'Naobanai, puda'ata paniinom wa'ati.' Mazan naobanai kian nii u'ati. 'Aonaa ðaitapan unao, aonaa ðaitapan na'iki'oram uwa'atin.' ²⁶ Uruu idi unao kian nii u'ati. 'Waaroopauzonii na'iki watuzauzonii sha'atii putuma. Na'ii aka sha'atii pukakuwaapatinauzon wawiizi ii aka.' ²⁷ Mazan ukian nii koshan unao ati. 'Ôkii sha'atii u'ati, aonaa ðaitapan unao, aonaa ðaitapan na'iki'oram uwa'atin. Ukau'an umako ð'ai di'iki'i, ipai unao sha'apaapauzonao oia'o.' ²⁸ Tuukia'o nii udopian, uzaadan nii tuukii na'iki ukuzowan nii uudako, utukapan an Abraham, Isaac, Jacob, na'iki ipai kotua'o Tominkaru prophetinnoo, mashaapan kaiman Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii, uwa'aka-kao pu'a'a naa paniba ii. ²⁹ Uruu dono iriba'o nii ba'oran kaduz pidannao wa'atin waoko iki, wakadapu iki, na'iki wadabaazi iki kanaapu kida. Na'iki ïsakanatan nii konaukia'o aroapa-karu ida'ati, wuru'u Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ia'oraz. ³⁰ Uruu dono, pidannao aona'o ïtaapa-kao umanawunu'o nii kai, mazan diina'iti'i umanawunu'o nii ïtaapa-kao. Na'iki pidannao umanawunu'o ïtaapa-kao kai, diina'iti'i aona'o nii ïtaapa-kao umanawunu'o nii pa'an," Jesus kian ï'ati.

Jesus kasha'ora-kidan

Jerusalem sannao

(Matthew 23:37-39)

³¹ Na'apain Jesus kakuwaapatinan dono, pabi'i kida Phariseenao wa'atin Jesus ida'ati, na'iki ïkian u'ati, "Pumako pa'i di'iki'i wawiizi iki. Pumako ba'oran wiza'i iti, usha'apanum kau'an naobanai Herod dakotan pazowii-kidan pugaru."

³² Mazan Jesus kian ï'ati, "Umako Herod di'iti, taapina'oraz aitapa'o nii. Ukowaada u'ati ôkian, ôso'oopan nii oia'o doronainao pidannao di'iki, na'iki ôkakudan nii

pidannao kida parinaa ai. Ōkaudinan nii aizii, waikana'an, na'iki idikinauda'utan kamoo ida'a, uruu ōka'iita'akan naa ōkaudin-kizi. Kii pa'i ukowaada u'ati ōparadan. ³³ Upu'a'o nii mazan ōdobatapaanan aizii, waikana'an, na'iki ba'oran kamoo. Aonaa turuu Tominkaru prophetin zowii-kaon na'iam karikaonan, mazan uzowii-kaon nii soo Jerusalem ii."

³⁴ Aizii di'i kaikapa Jesus paradan wiizai Jerusalem ati'i. Ukian, "Jerusalem, Jerusalem, pugaru di'ikiinao pidannao zowiipauzonii Tominkaru prophetinnoo. Na'iki ĩnao zowiauzonii paboori idi pidannao dyuuda-kariwainauz kakuwaapa'anan ĩ'ati. Tuukia'o padamata ōaipauzon ōdokobatan ipai baokopa pidannao, wuru'u mashaa-painauz pu'ida'a, na'apa kuruku kasaba'ukan kawan paudainao pakutuba waranu'u. Mazan aonaa ĩkashaapina'azon ō'ati. ³⁵ Uruu idi Tominkaru muudan naa ĩdyaun na'iki aona'o ni'i naa powa'a unyukunuupan wuru'u kabaun ĩtoriinapa kiziz. Na'iki ōkowaadan nii aimakaan mishi'o, aona'o nii powa'a ĩtukapan ōgaru, atii diina'itili, ĩkian dono'o nii zii ōdau'an, 'Marii Tominkaru kaimanan, wuru ati'i Naobanaiz, kaawa'oraz uaipan kawana'ati.' "

14

Jesus kakudan pidan Sookapa-karu Kamoon dono

¹ Bauda'apa kamoo Jesus makon uaroopa'anan Pharisee dapu iti, uruu kazowautapa'o pamin-Phariseennoo. Aizii wuru'u uaroopa'ananuz Sookapa-karu Kamoon dono'o. Uruu idi na'ia'a naa pidannao di'itapan Jesus kaimanaiman, ĩtukapa'azon usha'apatan aimakaan. ² Upu'a'a naa pidan poodapa'o utaba'u, na'iki uanoba wa'atin Jesus ida'ati. ³ Sariapa Jesus kian wunao ati'i, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki

Phariseenao ati. Ukian i'ati, "Na'apa dii kakinaorii taa-kariwaiz wa'ati dyuudan sha'apatin-karu? Ukashaapa wakakudan karina'o pidan Sookapa-karu Kamoon dono, oo aonaa?" ⁴ Mazan aonaa bauda'apa pidan dako'atin Jesus paradan. Udauna'an upishata'akan naa wuru'u pidanaz, sariapa ukakuda'akan. Udauna'an udyuudan naa umakon.

⁵ Uruu dauna'an ukian naa koshan pidannao ati, "Aizii mani di'i unao dani, oo utapi'izan waotan an munapo'o mowa'un shaawata, aonaa mani uso'otanzu Sookapa-karu Kamoon dono?" ⁶ Mazan aonaa iaitapan na'apam padako'atin Jesus paradan.

Pidan morowautapa'o na'iki kadapu'o daua'o

⁷ Jesus tukapan pabi'i kida pidannao tuukii iaipan pasakanatan umanawun kida'o tabai ida'a. Uruu idi uparadan i'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, kaikapa'o wuru'u ukianuz i'ati: ⁸ "Na'apainim udapada-ka'o dono aroopa'o nii mazidainao di'iti, mana'a usakanata'ana'a umanawun kida'o tabai ida'a. Panaadon kaina'a kadapu'o dapadan umanawun kidainao pidannao powa'a'o zii u'ai." ⁹ Udauna'an kadapu'o, wuru'u dapada'oraz unao wa'atin nii u'ida'ati na'iki ukian nii u'ati, 'Marii pa'an arawu sakanatan da'a'a,' ukian nii. Uruu idi usakanatan ni'i naa na'iam karikaonan. Uruu ida'an uba'azootin-kida-ka'o. ¹⁰ Ukau'an na'apainim udapada-ka'o dono, mana'a usakanata'ana'a umanawun kida'o tabai ida'a, mishi'oraiman usakanata pana'itinapu. Aizii kadapu'o wuru'u dapada'oraz unao, utukapan idi usakanatapan na'ii, ukian nii u'ati. 'Da'ati pa'an puwa'ati'i o'paonaruru, pusakanata kizi umanawunu'o tabai ida'a.' Uruu idi ipai'o nii pidannao tukapan putaapa-ka'o umanawunu'o nii. ¹¹ Na'ia'oram pidan tuukia'o uaipan pakazowautapan pidannao, bauda'apa kamoo Tominkaru

waranuitapa-kidan nii uruu ba'orainao ati. Na'iki na'i-a'oram pidan waranuitapa-kidina'o, mazan bauda'apa kamoo Tominkaru zaamatan nii uruu kazowautapa'o nii ba'orainao.”

¹² Udauna'an Jesus kian aroapa-kida'o ati paugaru, “Na'apainim putoman an aroapa-karu, aonaa puda-pada'ana'a pupaonarunao, na'iki pu'inawuzunao, oo puihibannao, na'iki kapuraatan kidainao pidannao wuru'u pudapu dazaba an kidainaouz. Usha'apanum kau'an ñao na'apa'o nii kapam ñaroapa-kidan pugaru, uruu na'apa'o ida'an ikawinipinaatan wuru'u paaropauzonuz pu'ida'a. ¹³ Mazan na'apainim putoman an aroapa-karu, pudapada mapuraataniinao, u'achoonnao,* na'iki machi'ika-kainao, na'iki ushaawunnao. ¹⁴ Una'apan dono, konaukia'o nii pugaru. Usha'apanum kau'an aona'o nii kowas ñka'iitan pakawadauntan wuru'u paaroapa-kidakaodz. Mazan Tominkaru kawinipinaatan nii pa'an pugaru diina'iti'i, ukadishita-kidan dono mawakainao pidannao, wuru'u izo'atiinao kidaz uparadan.”

*Jesus kakuwaapan tuubaruo aroapa-karu dau'u
(Matthew 22:1-10)*

¹⁵ Aizii bauda'apa pidan Jesus min-aroapatinan, uabatan idi wuru'u Jesus paradanuz kaikapa'a, sariapa ukian Jesus ati, “Konaukia'o nii zii manawun pidannao, ñaroapa-kida-kaodz dono Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii.”

¹⁶ Mazan Jesus kian u'ati, “Baukapaiman pidan toman udaru'o aroapa-karu, udapada iriba pidannao. ¹⁷ Aizii aroapa-karu kamoon dono'o naa, udyuudan naa pa-poituru dapadankan dapada-kariwainao pidannao, marii

---

* **14:13** u'achoonnao: pidan shakata'o aonaa unanaa patumaakan, panaadon aonaa uanoba kaimanan, oo utain, oo na'ia'oram karikaonan usha'apauzin.

kizi'i naa ipai ĩwa'atin, ĩaroapanaka kizi'i naa. ¹⁸ Mazan ipai dapada-kariwainao pidannao, kaina'a ĩparadan kida.

“Kiwiini'o kian poitorui ati, ‘Akarachii, aonaa ōturuudin-an. Kaina'a pa'i ōtorian zakapu, ukau'an ōmako'ozon na'iti wuru'u ōawunuutanka'azonuz. Ukau'an aona'o nii ōmakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.’

¹⁹ “Ba'oran kian u'ati, ‘Akarachii, aonaa ōturuudin-an. Kaina'a pa'i ōtorian 10 boinao, kaudinainao nii zakapu ii. Ukau'an ōmakon wuru'u ōtiwaa'anan naa ĩkaudi-naaban. Ukau'an aona'o nii ōmakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.’

²⁰ “Ba'oran kian, ‘Akarachii, aonaa ōturuudin-an. Di-iki'i zii pa'i ōmazida'akanu'u. Uruu idi aonaa ōturuudin-an ōmakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.’

²¹ “Udauna'an poitorui kiwa'akan naa, na'iki ukowaada ipai panaobanaa ati wuru'u parada-karu kidaz. Uruu idi tuukii unaobanaa to'oran. Udauna'an ukian papoitoru ati. ‘Kadiman, aizii ōaiapa pumakon ipai kazoo kida'o dunapo kawana'ati na'iki mazoo kida'o dunapo kawana'ati wuru'u donoi an kida'oraz. Punanaka kizi da'ati wuru'u mapu-raataniinao kida pidannao, machi'ika-kainao, ushaawun-nao, na'iki tokooza'uupainao kida.’

²² “Uruu idi poitorui makon padyuuda-kaō kawana'ati. Udauna'an ukaawan naa, na'iki ukian panaobanaa ati. ‘Kaina'a'a naa ōkaawa-kidan pidannao puparadan kawana'ati, mazan kaina'a zii tabai mawazoo kida'o.’

²³ “Uruu idi naobanai kian papoitoru ati. ‘Aizii pumako na'iki pukora'uu donoi tokon ii aka, na'iki donoi dawun ii aka puna'aka kizi pidannao da'ati'i wuru'u mashaapainao kidaz na'ii'aka. Marii ĩkawazootan ōdapu paida.’

²⁴ “Pidannao kaawan dauna'an, naobanai kian. ‘Aizii ōkian nii unao ati, aona'o nii bauda'apa pidan, wuru'u

dapada-kariwainouz padamata mawa'ati'izoo-kainouz, tiwaan õwanyukunuu idionaa, aonaa masakauda'u,' ukian i'ati.”

*Di'itinapa-karu kiwiin kaudin-karu ua'ii Jesus ati
(Matthew 5:13; 10:37-38; Mark 9:50)*

²⁵ Bauda'apa kamoo, iriba pidannao makon kasaba'u-kasaba'uan Jesus dawu'ati. Pamakopa-kizi an, Jesus mashaadinaanan, na'iki ukian i'ati. ²⁶ “Na'ia'oram pidan tominpa'o na'iki aipina'o õpoitoru nii, mazan tuukia'o manawun umarainpan pairibannao, padaro, paudaiaro, poudainao, pa'inawuzunao na'iki padadakoonao pamarainpan ai õgaru, na'iki tuukia'o umarainpan pamashaapan kaiman oo tuukia'o ukarodinpan, aonaa turuu uda'an an õgaru, na'iki ukaudinan õtuma. ²⁷ Na'ia'oram pidan aona'o una'aka'azon pacrossannaa,† aonaa turuu uda'an an na'iki ukaudinan õtuma. Aizii na'ia'oram pidan aona'o uaipan pazowii-kao õgaru dikin ii, aonaa turuu uda'an an õgaru, na'iki ukaudinan õtuma.

²⁸ “Na'ia'oram bauda'apa pidan unao bii'i kaida'a'a, toma'o udaru'o kabaun, pamadi'itapakan pu'u na'apauda'um nii puraata pakaiwaan patoma-kin aa nii na'iki paipai-kin aa nii wuru'u padapuz? ²⁹ Mazan pamadi'ititapakan pu'u, upu'u zii utoman kabaun wiizi nii, na'iki usakita'akan naa kabaun toronnaa kida nii. Mazan aona'a naa uka'iitan paipaian wuru'u kabaun patoma'azooniaz. Aizii ipai pidannao dobaapainao kida na'an, pakawan zii itukapan utoron kida sakitinpan. Uruu idi iibanikiitan niizu, na'iki ishaazootinan nii wuru dau'a'a pidan toma'azo'oraz padamata kabaun. ³⁰ Na'iki i'ikian nii udau'an. 'Akaa, kotua'a naa arawu sakitan padapu toronna'a, atii

---

† 14:27 una'aka'azon pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kao nii pada'anpan dikin ii Jesus.

di'i aonaa zii usha'apatauanuz, aonaa na'apainim nii uipai-ianuz' ĩkian nii udau'an.

³¹ “Aizii mani, king dakotan an pamizaataakapan, na'iki kaina'a 10,000 usoldyaannao. Umizaataakapa'azon ba'oran king tuma. Aizii wuru'u ba'oran king ida'a 20,000 soldyaanao, powa'a'o zii manawun ĩriban usoldyaannao ai. Aona'o nii mani mooko usakanatan na'iki udi'itinpan kiwiin pamizaataakapan ua'ii, utukapa kizi paturuan na'iki paka'iitan pamizaataakapan ba'oran king tuma, dobata'o zii usoldyaannao pa'ai?” ³² Aizii uaitapan an pamaturuukan utuma, sariaapa'o nii udyuuda-kidan paparadan ba'oran king di'iti umunapon pu'u zii, ukowaada-kidan u'ati aona'a naa umizaataakapa'azon, mazan ikaimanaaka kizi'i naa powaa iti.”

³³ Udauna'an Jesus kian koshan ĩ'ati, “Na'apa kapam pidan kaudina'azon an õ'ati. Marii udi'itinpan kiwiin. Aizii uwa'aka'azon an mishi wuru'u pamarainapanii kidaz, pairibannao na'iki ipai aimaakan kida. Na'apa'o pidan turuu pa'an ukaudinan õ'ati.

³⁴ “Kaimana'o wuru'u duwuz, mazan duwu man-aun ana'a naa, aonaa na'apam ukuzubaa-kaao powaa iti. ³⁵ Uruu idi aonaa powa'a ukaimanan, atii paoribai di'iti, aonaa ukaimanan. Uruu idi ukaboota'aka-kaao ni'i naa. Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

15

Waziwadina'o kaznizo daua'o
(*Matthew 18:12-14*)

¹ Bauda'apa kamoo, iriba pidannao zaamaapauzonao tax puraatannaa na'iki ba'oran oiainao pidannao kaawan ĩabata'anan Jesus kuwaa. ² Uruu idi Phariseenao, na'iki kaina'a ba'orainao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, ĩnao kadakoinpan pa'atiaaka kida Jesus dau'u. Kaikapa'o wuru'u ĩkianuz: “Arawu naubaa zii

pidannao kaawan pa'ida'ati'i, wuru'u aitapa-kariwainao kidaz ĩsha'apaapan dikauda kida'o aimaakan, atii uaroapa zii ĩtuma,” ĩkian.

³ Sariapa Jesus paradan di'itinapa-kinai kuwai ida'an ĩ'ati. Kaikapa'o wuru'u ukianuz. ⁴ “Dii mani unao aroapatin-kidan an 100 u'uza kaznizonao baara ii aka, aizii mani bauda'apa kaznizo waziwadinan pairibannao ai. Na'apa dii mani pusha'apatinan? Aonaa mani puwa'aka'akan na'ii ipai daunuuda'u wuru'u iribainouz kaznizonao, pudawata'anan idi wuru'u bauda'apa'oraz kaznizo waziwadinan? Mishi pudawatinan nii udau'u di'i-i'aka'a atii puikodanuzu. ⁵ Aizii puikodan idi wuru'u waziwadina'oraz kaznizo, tuukii pukonaukii-kidanuz na'iki sariapa pudokobatanuz. ⁶ Udauna'an pudokobatan naaz atii pudapu iti. Aizii pukaawan sariapa pudapada-kidan pupaonarunao, na'iki pudapu dazaba an kidainao pidannao, na'iki pukian ĩ'ati. “Tuukii manawun ōkonaukian aizii, usha'apanum kau'an ōikodan idi ō'uza waziwadinan'o pairibannao ai. Ukau'an ōaipan aizii wakonaukian baokopa.’

⁷ “Aizii ōkowaada'azon aimaakan unao ati. Tuukia'o nii manawun konaukii-karu aokazi ii, bauda'apa'o pidan tanawatinan an pa'oian ai. Wunao konaukii-kidaka'o aia'a, iribainouz pidannao, aona'oraz naa ĩ'itiiman kanom ai patanawatinan powa'a.”

Zuna waziwada'o papuraatan

⁸ Jesus kian koshan, “Aizii mani zun tiwa'o padiri'idan papuraatan sodi kida. Kaina'a'a naa okasaba'ukan 10 wizi'i kida'o puraata.* Bauda'apa kamoo odobaa-kidan na'iki owaziwadan bauda'apa papuraatan. Na'apam nii

---

* **15:8** 10 wizi'i kida'o puraata: Greek paradan ida'an drachmas. Bauda'apa drachma, bauda'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa.

puaitapan osha'apatinan? Sariaapa'o nii osuuan palampandan odorotan wuru'u puraataz, udauna'an oparauan nii ipai padapu nazoo, odorotan papuraatan kaimanaiman ipai kabaun nazo an, atii oikodanuzu. ⁹ Aizii oikodan dauna'anazu, sariapa odapadan baokopa papaonarunao, na'iki pidannao wuru'u padapu dazaba an kida'oraz imashaapan. Uruu idi okian i'ati. 'Tuukii manawun okonaukian aizii, okikodan idi owaziwada nii opuraatan. Oaiapa baokopa ukonaukian otuma aizii.' ¹⁰ Udauna'an Jesus kian i'ati, "Aizii okowaadan nii u'ati aimaakan. Na'apa'o nii kapam Tominkaru angelinnao konaukian tuukii aokazi ii, bauda'apa'o pidan tanawatinan an pa'oian ai."

Pidan konaukii-kidan paudani kaawan powaa ati

¹¹ Udauna'an powa'a zii koshan Jesus kian i'ati, "Kaina'a pidan dya'utama'o udainao daonaioranao. ¹² Aizii dawu'ichan kian padaru ati. 'Paapaa, kai'i naa oaiapan putaan o'ati aimaakan kida, na'iki pusha'apauz kida, wuru'u ozaamatan ni'oraz kida pumawakan dauna'an.' Uruu idi idaru buutan naa ikawana'ati ipai wuru'u pazaamatapanii kidaz amazada, na'iki uzainao, na'iki ipai ba'oran aimaakan kida, ubuutan naaz ikawana'ati. ¹³ Aonaa zii na'apauda'um kamoo dobatan, uru'u naa udani wuru'u udawu'ichanuz sellia'akan naa ipai amazada, na'iki ba'oran aimaakan kida, wuru'u buuta-kariwaiz pa'ati. Uruu dauna'an, umakon naa munapo, munapo ba'oran wiizai iti. Una'aka ipai daunuuda'u papuraatan wuru'u taa-kariwai kidaz usha'apauz winipinaa nii. Na'ii aka'a naa umashaapan, ukaiwaan naa na'iki ukabootan naa papuraatan madoronaa-daun. ¹⁴ Aizii uipaian dauna'an kaiman-daun papuraatan, uru'u naa zamazi kaawan tuukii, uruu wiizai di'ii'aka. Aizii uruu udopian naa, aonaa naa uikodan pawanyukunuu nii. ¹⁵ Uruu idi umakon pidan na'ii san di'iti, na'iki upishaan naa pakaudin-kizi nii

u'ati. Uruu idi pidan zaamatan naa uruu taapa'o nii pa'uza kooshinao. ¹⁶ Na'ia'a naa ukaudinan, na'iki una'azootapan naa kooshinao wanyukunuu idionaa kida. Kia'azoo uaipan panikan abaapa wuru'u kooshinao wanyukunuu idionaa kidaz. Mazan aonaa kanom taan uwanyukunuu nii.

¹⁷ “Bauda'apa kamoo udi'itinpan, uruu idi ukian paaipan ati, ‘Na'apauda'um kaina'a o'daru poitorunao? Inao karikaonan pa'an iwanyukunuu taa-kaao, na'iki ia-roopan nii abaapa, atii kaina'a'o nii zii iwanyukunuu wa'akun kida. Aizii kaina'a o'garu da'ana'a o'pataka'utinan atii na'apa'o nii omawakan ozamazin idi. ¹⁸ O'kiwan ni'i naa mooko powaa iti o'daru di'iti, na'iki okian nii u'ati, “Paapaa, o'sha'apata zii mishi oia'o aimaakan Tominkaru ati, na'iki pugaru ati. ¹⁹ Aonaa turuu powa'a aizii pudakotan o'garu pudani nii, mazan aizii putaapa'a naa o'garu, na'apa putaapauzon kawan pupoitorunao.” Okian nii o'daru ati,' ukian. ²⁰ Uruu idi ukadishitan, mazan umako'okan naa. Na'iki'i naa umakon atii umaonapan. Munapo zii udaru tukapan uwa'atin dunapota. Tuukii ukamunan-kidanuzu. Uruu idi sariapa umakon u'idi'iti, kadimana'o ida'an. Ukaawan paudani di'iti, sariapa udokobatanuzu na'iki ukissitanuzu pakaozoo ati. ²¹ Aizii udani kian u'ati. ‘Paapaa, o'sha'apata zii mishi oia'o aimaakan Tominkaru ati, na'iki pugaru ati. Aonaa turuu powa'a aizii pudakotan o'garu pudani nii.’ ²² Mazan sariapa udaru dapadan papoitorunao na'iki ukian i'ati. ‘Kadiman, una'aka umanawunu'o kamicha ukaiwadan nii, na'iki una'aka ka'usabai u'ati, na'iki una'aka kapam dazkidii ukaiwadan nii. ²³ Udauna'an umako pa'i uzowinaka kizi kakiwini'o tapi'iza, waaroapa kizi aizii, na'iki wakonaukii kizi baokopa. ²⁴ Usha'apanum kau'an, di'oraz o'dani mainaabatina'ora'a naa, mazan di'i uaidinan aizii kakupa, na'iki uruu pozawata'o wa'ai, mazan masha'a-

pakiaka ukaawan na'iki uikodin waunao powaa ati.' Aizii poitoruinao sha'apatan dauna'an ipai aimaakan, uru'u naa ñarooapan.

²⁵ "Aizii ba'oran udani, wuru'u tunarunaouz, mako'o zakapu iti uruu na'apain. Udauna'an upadantan naa, aizii umaonapatan pu'a'a naa padapu ati, uabata shamoro aran, na'iki pidannao konaupan. ²⁶ Uruu idi udapadan bauda'apa poitorui na'iki upishaan uruu. 'Kanom kaiwuru'u kainao sha'apaapaniazu'u?' ukian u'ati. ²⁷ Poitorui kian u'ati. 'Kaina'a pu'inawuzu kaawan powaa ati. Uruu idi pudaru zowii-kidan tapi'iza ukakiwinidapaniaz aroapa-kinai nii. Usha'apanum kau'an ukonaukii-kidan idi ukaawan kaiman powaa ati, aonaa kanom sha'apan u'ati.' ²⁸ Mazan tuukii uto'oran, uruu idi aonaa umorotan kabaun nazo iti. Sariapa udaru makon u'idi'iti, na'iki tuukii uaipan pamorota-kidanuz kabaun nazo iti. ²⁹ Mazan sariapa udani dako'atiautapa'akan uparadan. Ukian padaru ati. 'Kotua'iki'i naa òkaudinan pu'ati, na'apa poitorui kawan, na'iki aonaa na'apainim zii òdikintapauzon puparadan, oo òmasha'apatakan pudyuudanii òsha'apatan. Mazan upu'u zii aonaa zoobaba puzowiauzon boogi† ò'ati, òkonaunamadin-kinaa nii òpaonarunao tuma. ³⁰ Mazan aizii dii pudani kaawan, mainaabata'o kaiman-daun aimaakan wuru'u putaanii kidaz u'ati. Ukabootan puraata soo madoronaa-ziiwanao zunnao‡ dau'ati. Mazan aizii di'i ukaawan idi, puzowii-kidan kakiwini'o tapi'iza.'

³¹ " 'Òdani,' udaru kian u'ati. 'Mishi pugaru karikaonan puna'an òtuma, ukau'an ipai daunuuda'u wuru'u aimaakan òtaapanii kidaz, pu'idiwau pa'idiwaru wuru'u. ³² Mazan aonaa turuu wamakonaukii-kidikan wuru'u

---

† 15:29 boogi: English ida'an, goat. ‡ 15:30 madoronaa-ziiwanao zunnao: ñao zaamaapauzonao puraata pakiapa-kidinan dikan ii.

pu'inawuzu kaawanuz. Usha'apanum kau'an mainaabatina'o uruu, mazan di'i uaidinan aizii kakupa, na'iki uruu pozawata'o, mazan masha'apakiaka ukaawan powaa ati wa'ida'ati.' ”

16

Poitorui aitapa'o pasha'apatinan diina'iti'o tannaa nii

¹ Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Kaina'a bauda'apa pidan kapuraatanu'o, na'iki kaina'a upoitoru awunuutapa'o ipai utaapanii kida aimaakan, na'iki uruu ati'o nii aimaakan kida kawinipinaata-ka. Bauda'apa kamoo, naobanai abatan papoitoru kaiwaapan, puraata mainaaba-daun. ² Uruu idi udapada-kidanuzu na'iki ukian u'ati. ‘Mishii, na'apa'oram kuwai kaiwuru'u õabataniaz pudau'an. Na'apa dii pusha'apaapan õpuraatan? Aizii õaiapa õtukapan kaiman-daun pusaadanii kida aimaakan pukaaritan ida'a. Na'iki ipai õaipan pusaadan na'apauda'um kaina'a aimaakan kida, na'iki õpuraatan. Õaiapa õtukapan ipai aimaakan patumaaka. Usha'apanum kau'an uruu dauna'an, aonaa powa'a õaipan pukaudin an ð'ati oo aona'o ni'i naa powa'a pukazowautapan aimaakan wuru'u õtaapanii kidaz.’

³ “Uruu idi poitorui di'itinpan, na'iki ukian paaipan ati. ‘Akarachii, aizii õnaobanaa muuda-kida'azon õgaru õkaudin-kizi ai. Na'apa dii pa'i õsha'apatinan? Asaki'i. Aonaa pa'i õturan õkaudin an dadara'o kaudin-kizai dau'u, aonaa õka'iitan õkichadan imi'i. Na'iki õgaru naobanai-tinpauzo, aonaa õka'iitan õpishautan aimaakan pidanna ai, kakiba'azonna'o ni'i naa õna'apainpan an.’ ⁴ Uruu idi udi'itinpan tuukii. Udauna'an ukian, ‘Aizii õaitapa na'apam nii õsha'apatinan. Õkapaonarutinan nii kai, aizii pa'i õnaobanaa kabootan dono'o naa õgaru

ōkaudin-kizi ai, kaina'a'o nii ōpaonarunao, kamunanu'o nii ō'ati, na'iki morota-kida'o nii ōgaru padapu iti,' ukian.

⁵ “Udauna'an udapadan naa bauda'apa kida pidannao wuru'u mawinipinaatapainao kidaz unaobanaa, na'iki upishaan naa ĩdyaun. Kiwiini'o pidan ati ukian. ‘Na'apauda'um dii pumawinipinaatapan ōnaobanaa?’ ⁶ ‘100 moto kiwinii ōmawinipinaatapan u'ai,' ukian u'ati. Uruu idi uso'otan uadowanchin kaaritannaa. Na'iki ukian u'ati. ‘Dii kaarita ida'a usaadinpan wuru'u pumawinipinaatapaniaz. Mazan aizii ōapowaadan nii puadowanchin pu'ati, ukau'an pukawinipinaatan nii soo 50 karikaonan. Ukau'an na'apa'a naa aizii pusaada kai da'a'a, naobanai tukapan nii.’

⁷ “Udauna'an upishaan naa ba'oran. ‘Pugaru mani, na'apauda'um pumawinipinaatapan ōnaobanaa?’ Ukian, ‘Ōgaru, 100 saako poroom, ōmawinipinaatapan u'ai.’ Uruu idi uso'otan koshan uadowanchin kaaritannaa na'iki ukian. ‘Dii kaarita ida'a usaadinpan wuru'u pumawinipinaatapaniaz, mazan aizii ōapowaadan nii puadowanchin pu'ati, ukau'an pukawinipinaatan nii soo 80 saako karikaonan. Ukau'an na'apa'a naa aizii pusaada kai da'a'a kaarita ida'a, naobanai tukapan nii.’

⁸ “Uruu idi naobanai kian dikauda'o papoitoru dau'an. ‘Uaitapa mishi na'apam padi'itinpan na'iki uaitapa na'apam pakaiwainan diina'iti'o tannaa nii.’” Jesus kian koshan, “Pidannao di'itinpaazonao soo pakapuraatanun dau'u, ĩaitapa pa'an na'apam pakaiwainan, ĩaitapa na'apam pasha'apatan aimaakan pairibannao ati pakaimandin-kinnaa nii. ĩaitapa pa'an na'apam pasha'apatan aimaakan, wunao aia'a pidannao mashaapainauz Tominkaru ati.”

⁹ Powa'a zii koshan Jesus kian ĩ'ati, “Marii kizi'i naa unao aitapan aizii na'apam ukaiwaan wuru'u uikodanii ki-

daz aimakaan. Uaitapa kizi na'apam ukaimandinan, na'iki ukapaonarutin utaapanii kida aimakaan ida'an. Na'iki diina'iti'i aonaan dono'o naa aimakaan kida na'iki puraata kaiwaa-ka'o, mazan kaina'a'o nii pa'an kamunanu'o nii pu'ati na'iki morota-kida'o nii pugaru karikaonanu'o mashaapa-kizai iti.

¹⁰ “Na'ia'oram pidan kaimana'o utaapan masakauda'u'o aimakaan taapa-kida-ka'o pa'ati, na'apa'o nii kapam kaimana'o nii utaapan diri'i'o aimakaan taapa-kida-ka'o an pa'ati. Mazan aizii pidan aona'oraz utaapan kaiman aimakaan wuru'u masakauda'u'oraz taapa-kida-ka'o pa'ati, na'apa'o nii kapam aona'o nii utaapan kaiman udaru'o aimakaan, wuru'u taapa-kida-ka'o an pa'ati. ¹¹ Aizii unao, umaaitapakan an ukaiwaan oo utaapan kaiman sha'apauzii kai, ukau'an aona'o nii uturuan utaapan wuru'u kaimana'o, oo umanawun kida'o aimakaan taapa-kida-kariwai ni'oraz u'ati, diina'iti'i aokazi ii. ¹² Aizii umataapakan idi kaiman ba'oran pidan sha'apauz kai, aonaa turuu kaimana'o oo umanawunu'o aimakaan taa-ka'o u'ati diina'iti'i, wuru'u u'idiwau ni'oraz padamata aokazi ii.

¹³ “Aonaa turuu poitorui kaudinan dya'utama'o naobanainao ati. Panaadon uto'ora-kizaitapan nii bauda'apa, na'iki umarainpan nii ba'oran. Kaimana'o nii uizo'atin bauda'apa, na'iki ukashadapan nii ba'oran. Ukau'an na'apa kapam kai, aonaa turuu pidan naobanaitapan Tominkaru na'iki puraata.”

Ba'oran kida Jesus kakinaori

(Matthew 11:12-13; 5:31-32; Mark 10:11-12)

¹⁴ Aizii Phariseenao abatan idi wuru'u Jesus kakuwaa-patinanuz kaikapa'a, tuukii ĩbanikiitan wuru'u ukuwaa kidaz. Usha'apanum kau'an, ĩnao tuukii ĩmarainpan

kapuraatan-karu. ¹⁵ Uruu idi Jesus kian i'ati, "Unao manawun, kaimanainao pidannao kawanu'o uaipan utukapaka. Mazan Tominkaru aitapanii kaiman-daun unyukunuu. Aizii ipai aimakaan kida wuru'u umanawunu'o-raz pidannao tukapan kai, mazan Tominkaru tukapan uruu kida aimakaan, madiwautapa-ka'o karikaonan.

¹⁶ "Aizii kakinaorii, wuru'u Moses saadauzonii kidaz kotua'a naa, na'iki wuru'u kotua'o Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz, kaimana'o mashaaparkaru daua'o Tominkaru tuma. Uruu kida kuwai ma'ozaka ukowaadapauzo-ka, atii John Chikaawunuupauzo kaudinan di'iti. Uruu dauna'an Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan daua'o kowaadapa-kaoa'a naa ipai pidannao ati. Uruu idi tuukii padamata pidannao tiwaan pamorotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti.

¹⁷ Masha'apanna'o nii pa'an aokazi na'iki imi'i baara mainaabatan, mazan wuru'u kakinaorii paradannaa sodi kidaz, aona'o nii buda'apa umainaabata-ka.

¹⁸ "Na'ia'oram pidan muudan dono paudaiaro, udaya'an umazidan ba'oran zun tuma, utoman oia'o wuru'u uba'orantapan idi. Na'iki na'ia'oram daonaiora zaamatan paudaiaro nii wuru'u muuda-kariwaiz zun, utoman kapam oia'o paba'orantapan ida'an."

Pidan kapuraatanu'o na'iki Lazarus daua'o

¹⁹ Udaya'an Jesus kian naa koshan, "Baukapaiman kaina'a pidan kapuraatanu'o, na'iki umanawunu'o umashaapan. Ukamichan umanawun kida na'iki kawinipinaa kida'o pa'idiwaru. Na'iki uwanyukunuu nii toma-ka umanawun kida'o kapam.

²⁰ "Aizii udapu korarannaa paniinomizinaa ii, kaina'a pataka'utina'o pidan sakanatapauzo na'ii. Aizii wuru'u pidanaz ipai'o umada kabishon, Lazarus kia'o u'uu. Ipai kamoo da'i una'akauzo-ka na'ati. ²¹ Una'azootina'anan kowas kapuraatanu'o wanyukunuu unuba kida dau'an.

Atii una'ian nii usakanatapan, arimarakanao pizoodapan naa ubisho kida umada ida'an.

²² “Bauda'apa kamoo Lazarus mawakan naa kowas. Mazan sariapa angelnao na'akan uruu aokazi iti. Uruu idi na'ia'a naa kaiman usakanatapan Abraham dazaba'a. Kadiman aka uruu dauna'an, kapuraatanu'o pidan mawakan naa kapam, na'iki udida-kae. ²³ Uruu idi sariapa pa'an una'aka-kae oiainao pidanna mashaapa-kizi iti. Na'ia'a naa kapuraatanu'o pidan baiatan tuukii kaziwa'o.

“Aizii uawunuupan aokazi iti. Sariapa utukapan Abraham munapo, na'iki utukapa Lazarus sakanatapan udazaba'a. ²⁴ Uruu idi ukadakon. ‘Ōdaru Abraham, pukamunan-kida ōgaru, pudyuuda Lazarus damotan paka'u shuwu wunu di'iti, na'iki marii uwa'atin ō'ida'ati, uwadidii kizi ōninoba. Usha'apanum kau'an tuukii manawun ōbaiatan wiicha'o, ōmashaapan idi tikazi wu'u.’

²⁵ “Mazan Abraham kian u'ati. ‘Ōdani, pukakupan dono puaitapa na'apam pumashaapan kaiman konaukii, na'iki ipai aimaakan pu'ida'a. Mazan Lazarus uruu dono upataka'utinan, aonaa kanom nii u'ida'a. Mazan aizii kaimana'a naa na'iki konaukii pa'an umashaapan da'a'a, pupataka'utinan pu'u, na'iki pubaiatan pu'u kaziwa'o na'ii. ²⁶ Na'iki aonaa na'apam wakaminka'utan pugaru, diina'a kazowa'o, na'iki munapo'o manawun ka'unaru awautapa'o pugaru wa'ai. Aonaa na'apam pidan makon di'iki'i, pugaru di'iti. Na'iki aonaa na'apam kapam pidan wa'atin da'ati'i pugaru di'iki, ukian u'ati.

²⁷ “Uruu idi kapuraatanu'o kian, ‘Ōdaru Abraham, pudyuuda mooko pa'i Lazarus ōdaru dapu iti, ōiribanna di'iti. ²⁸ Kaina'ii kai baka'iauda'u ō'inawuzunao. Marii kizi ukakinaowankan i'dyaun i'tanawatini kizi pa'oian ai, aonaa kizi i'wa'atin pamawakan dauna'an da'ati'i, pataka'utin-kizai ida'ati.’

²⁹ “Mazan Abraham kian u'ati. ‘Kaina'a Moses saadani na'iki kotua'o Tominkaru prophetinnao saadani kaki-naorii kida kaarita ida'a. Marii ñabatan na'iki ñizo'atin wuru'u parada-karu kidaz.’

³⁰ “Mazan kapuraatanu'o pidan kian. ‘Õdaru Abraham, upu'u aona'o nii ñabata'azon wuru'u parada-karu kidaz. Mazan aizii pidan mawaka'o na'iki tukapa'o wuru'u pataka'utin-kizaiz kadishita-kida-ka'o an, kakuwaa-pa'ana'o nii ñidi'iti, sariaapa'o nii pa'an ñmishidan ukuwaa, na'iki ñtanawatinan nii pa'oian ai.’

³¹ “Mazan Abraham kian u'ati. ‘Aizii ñmaabata'azookan an kakinaorii wuru'u Moses, na'iki kotua'o Tominkaru prophetinnao saadani kidaz, ukau'an na'apa'o nii kapam, aona'o nii ñabata'azon pidan kadishita'o pamawaka-kizi iki kuwaa.’”

17

*Pidan sha'apatan daua'o
oia'o aimaakan*

(Matthew 18:6-7, 21-22; Mark 9:42)

¹⁻² Jesus kian patominapa-kidaniinao ati. “Kaina'a'o nii oia'o aimaakan kida sha'apata-kida-ka'o pidannao ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun pidan baiaapan, usha'apata-kidan dikiin ii oia'o aimaakan ba'oran pidan ati. Kaiman zii mani padamata udaru'o boodapakinai kuba sukuruuta-ka'o an ukanau kadu iki, udauna'an ukaboota-ka'o paran baoko iti, usha'apata-kidan ai oia'o aimaakan ba'orainao ati. ³ Ukau'an uaitapa kizi pa'i na'apam usha'apatinan.

“Aizii na'apainim pu'inawuzu sha'apatan oia'o, pukakinao uruu ma'ozaka'o ida'an. Aizii ukian an pu'ati, ‘Aka, mishi'o mishi wuru'u õsha'apatanuz oia'o aimaakan.’ Uruu dauna'an pumarina'ata'a naa wuru'u usha'apataniaz oia'o. ⁴ Aizii usha'apatan an 7 oia'o aimaakan

pu'ati, bauda'apa'o kamoo ida'a. Mazan karikaonan pasha'apatan kawana'ati oia'o pu'ati, uwa'atin na'iki ukian pu'ati. 'Kasha'ora ð'ati ðsha'apatan oia'o aimaakan pu'ati.' Pumishida uparadan, na'iki aonaa puto'ora-kizaitapa'ana'a uruu, na'iki pumarina'ata wuru'u usha'apataniaz oia'o."

Mishida-karu daua'o powa'a zii

⁵ Aizii 12 Jesus tominapa-kidaniinaouz kian u'ati, "Putaa shoman wamishida-kinaa nii powa'a zii."

⁶ Jesus kian i'ati, "Umishidan an masakauda'u, na'apa mani mustard uuda sodi kawan, turuu ukian udaru'o atamun kadunaa ati, 'Puso'otin di'iki, na'iki pusakitin paran baoko ii.' Turuu umishidan puparadan.

Poitorui daua'o

⁷ "Aizii mani kaina'a pupoitoru kaudina'o pu'ati zakapu ii, na'iki awunuutapauzo pu'uza kaznizonao, na'iki warakinpauzo pu'ati, na'iki maokodauzo kapam puwanyukunuu nii. Aizii mani uruu kaawan zakapu iki, pudyuuda mani sariapa unikan pawanyukunuu? ⁸ Aonaa, mishii? Mishi'oraiman pudyuudan nii zii uwarakinan pu'ati, udauna'an pudyuudan nii zii umaokodan puwanyukunuu nii. Uruu dauna'an puaroopan nii na'iki putuzan nii puriwun. Uruu dauna'ana'o nii zii pudyuudan uaroopan. ⁹ Aonaa turuu poitorui zaudapan panaobanaa naubaan paugaru, pasha'apatan dikin ii ipai aimaakan panaobanaa paradan kawana'ati. ¹⁰ Ukau'an na'apa pa'i unao kapam, usha'apatan dauna'an ipai aimaakan udyuudakao kawana'ati. Turuu ukian, 'Waunao poitoruinao karikaonan. Washa'apata ipai aimaakan kida wadyuudakao kawana'ati, usha'apanum kau'an wakaudin-kizi ni'o karikaonan utaa-kao wuru'u.' "

Jesus kakudan 10 pidannao

¹¹ Aizii Jesus makopaanan dono Jerusalem iti, udobata-paanan Samaria Baara na'iki Galilee Baara sakodata, wuru'u uwiizai-tinpan kida di'ii'aka. ¹² Umaonapatapaanan pu'u wiizai di'iti, sariapa 10 daonaioranao, kabishopau-zonao kichana'iki-kia'o bishoi idi ikodapan uruu. Mazan munapo ikadishitapan u'ai. ¹³ Uruu idi ikadakon u'ati kaikapa'a: “Jesus, Naobanai, pukamunan-kida waunao.”

¹⁴ Jesus awunuupan, sariapa utukapan idyaun. Uruu idi ukian i'ati, “Umako faadaa di'iti, marii kizi uawunuutan umada, utukapa kizi mishi umada saabainan kaiman.” Udauna'an imako'okan naa, aizii imakopaanan pu'u masha'apakiaka itukapan pamada saabaina'akan naa.

¹⁵ Uruu idi bauda'apa daonaiora padantan Jesus di'iti. “Kaiman manawun pugaru Tominkaru,” ukian diiwa'o ida'an. ¹⁶ Ukaawan Jesus di'iti, sariapa ukodoru'ukan maonapa ukidiba ida'a, ukanaapu iti, udauna'an udawukan, uawun imi'i baara iti. “Kaiman manawun o'ati, pukakudan o'garu,” ukian Jesus ati. Aizii wuru'u pidanaz, aonaa Jew mani uruu, mazan Samaria san pa'an.

¹⁷ Sariapa Jesus kian, “10 sha'atii pidanna o'kakudan. Na'iam naa wuru'u ba'orainao? ¹⁸ Soo bauda'apa karikaonan pidan wa'atin powaa ati ukonaukii-kida'an an Tominkaru, na'iki uruu ba'oran kaduz pidan padamata.” ¹⁹ Udauna'an ukian pidan ati, “Pukadishita, pumako kizi'i naa, pumishidan idi'o o'garu wuru'u pukakudanuz,” ukian.

*Tominkaru naobanai-tinan daua'o
(Matthew 24:23-28, 37-41)*

²⁰ Phariseenao pishaan Jesus, “Na'apainim nii wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz?”

Jesus kian i'ati, “Tominkaru naobanai-tinan dono, aona'o nii utukapa-kao. ²¹ Aona'o nii pidan kian, putukapa di'i naa ukaawanu'u, oo kindi'ia'a naa ukaawanu'u.

Usha'apanum kau'an unao bii a'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz.”

²² Udauna'an ukian patominapa-kidaniinao ati, “Kaina'a'o nii bauda'apa kamoo, tuukia'o nii utukapa'azon Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan. Mazan aona'o nii zii ukaawan na'apain. ²³ Uruu dono kaina'a'o nii pidannao kian unao ati, ‘Putukapa. Kindi'ia'a naa uru'u,’ oo ‘di'i naa uru'u.’ Mazan aonaa pa'i pudima'ana'a, oo aonaa pa'i pumako'ona'a ĩdawu'ati, ĩdapada kizi iti pugaru. ²⁴ Usha'apanum kau'an ōkaawan dono, ipai'o nii pidannao tukapan ōgaru. Na'apa toroanaru pizo-pizowankan kawan di'itanapu kida'a, ipai utukapa-kao. Ukau'an na'apa'o nii kapam wuru'u ōkaawanuz. ²⁵ Mazan kai, ōpataka'uta-kao nii zii na'iki ōbaiaapan nii zii tuukii kaziwa'o. Na'iki tuukia'o nii pidannao, wuru'u mashaapainao kidaz kai, kashadan ōgaru. ²⁶ Aizii diina'iti'i Noah dono'o kawanu'o nii amazada, Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan dono. ²⁷ Na'apa kotua'a naa, Noah dono kaiman pidannao abatinpan, ĩtoman aroapa-karu, ĩtuzapan, zunnao na'iki daonaioranao kida mazidapan. Atii na'apa Noah paidinan pakanawan zo'iti, pakawan pidannao mashaapan na'apa. Aizii na'apain umorotan dono kanawa zo'iti, wunu kaawan tuukii, tuukii. Uruu idi ipai, ipai pidannao mawakan panaraan idi.

²⁸ “Na'iki Lot dono'o kawanu'o nii kapam amazada, wuru'u ōkaawanuz diina'iti'i. Lot kakupan dono, kaiman pidannao abatinpan, ĩtoman aroapa-karu, ĩtuzapan, ba'o-rainao torian diri'i kida aimaakan, ba'orainao selliipan. Ba'orainao kaudinan ĩpaopan pazakapun kida. Ba'orainao kida toman kabaun. ²⁹ Atii na'apa Lot kodita-kida-kao Sodom iki, pakawan pidannao mashaapan na'apa. Aizii Lot koditan dono manawun, Tominkaru wao-kidan tikazi-tinapa kida'o kuba shorauz aokazi iki, na'apa

wunu kaawan kawan. Uruu idi kaiman-daun pidannao mawakan. ³⁰ Ukau'an Daonaiora Aokazi Iki'o, na'apa'o nii kapam amazada ukaawan dono diina'iti'i.

³¹ “Aizii na'apain, ōkaawan kmoon dono, kanom sakanatapan an paniba ii, aonaa turuu umorotankan zii padapu nazo iti pasha'apauz dau'ati. Na'iki pidan paza-kapun ia'o ukaudinan, na'apain ōkaawan kmoon dono, aonaa turuu upadantankan zii padapu ati. ³² Puaitapa na'apam Lot daiaro sha'apatauzo-ka'o opadantinan idi.

³³ “Aizii na'ia'oram pidan mamuuda'azoo-ka'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, up-u'a'o nii uwaziwaan ipai wuru'u pamarainapanii kidaz. Mazan aizii na'ia'oram pidan marina'ata'o pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, na'iki kashaa-pa'o nii pazowii-ka'o ōdikin ii. Mishi'o nii pa'an udoronaa kazannaata-ka'o, na'iki karikaonanu'o nii pa'an umashaapan Tominkaru tuma.

³⁴ “Ōkowaadan nii u'ati mishi'o aimaakan. Na'apain ōkaawan dono kaina'a'o nii dya'utam pidannao da'awu-pan pashimaka wu'u. Bauda'apa'o nii pidan na'aka-ka'o, ba'oran una'an nii uwa'aka-ka'o. ³⁵ Na'iki kaina'a'o nii na'apain dya'utam zunnao boodapan maziki. Uruu dono bauda'apa'o nii zun na'aka-ka'o, ba'oran ona'an nii owa'aka-ka'o. ³⁶ [Na'iki kaina'a'o nii dya'utam daonaioranao kaudinan pazakapun ii. Uruu dono bauda'apa'o nii na'aka-ka'o, ba'oran una'an nii uwa'aka-ka'o.]”*

³⁷ Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao kian u'ati, “Naobanai. Na'iam nii wuru'u aimaakan sha'apanuz kaikapa'a?”

Jesus kian i'ati, “Uaitapan nii, aona'o nii umainaa-banan. Na'iam utukapan an watonao kasaba'uinpan, sari-

---

* **17:36** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

apa uaitapan kaina'a aimakaan mawakan. Ukau'an uaitapan nii kapam amazada kaawan an, aona'o nii umainaa-banan.”

18

Zuna mawaka'o odaiaru pishaan pakaminka'uta-kao

¹ Uruu dauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapakinai kuwai patominapa-kidaniinao ati. Aizii wuru'u ukowaadanuz kuwai, itominapa-kinaa ni'o toriinapakuu dau'u. Aonaa kizi isookadan patoriinpan Tominkaru ati. ² Kaikapa'a wuru'u Jesus kuwaaz: “Bauda'apa wiizai di'ii, kaina'a pidan kootowapa-kidauzo pidannao. Wuru'u pidanaz aonaa ukichana'ikin Tominkaru ai, na'iki aonaa ukarodapan pidan. ³ Aizii uruu wiizai di'ii, kaina'a zun mawakaiba'a naa odaiaru. Madukutaka owa'ati'anpan u'ida'ati, oaipan idi ukaminka'utan paugaru. Kaikapa'o wuru'u okianuz u'ati: ‘Kaina'a pidan kashadapautan õgaru aimakaan dau'an. Turuu mani pukaminka'utan õgaru, pusakitapadan ida'an wuru'u aimakaanuz?’ ⁴ Aonaa mazan unyukunuupan oo ukaminka'utan oroo sariapa. Uruu idi owa'ati'anpan atii ukashadinan o'ai. Uruu idi ukian paipan ati, ‘Õgaru aonaa õkichana'ikin Tominkaru ai, na'iki aonaa õniinawiitan pidan. ⁵ Mazan upu'a'o nii õkaminka'utan wuru'u zunaabaz, õsha'apatan nii wuru'u oaipaniaz õsha'apatan. Õmasha'apatakan an o'atiz, aona'o nii osookapan owa'ati'anpan. Panaadon okarinaadan õgaru pawa'ati'anpan idi.’”

⁶ Uruu idi Jesus kian koshan, “Aizii uabata na'apam dikauda'o padamata kootowapa-kidauzo pidannao kian. ⁷ Aizii Tominkaru mani, aonaa mani turuu ukaminka'utan papidanannao, ipishautan an uruu ipai kamoo na'iki ipai maruta'o, ñaipan idi pakaminka'uta-kao? Uabatapa mani kotua'iki, aimakaan pishauta-kao an pa'ati? ⁸ Õgaru

kian, mishi kadimana'o nii ukaminka'utan oo usha'ap-atan aimakaan upishaa-kao kawana'ati. Mazan Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan dono koshan uikodan nii mani mishi-da'o manawun pidannao wuru imi'i baara'a'a?"

Pharisee na'iki zaamaapauzo tax puraatanaa dau'o

⁹ Udauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapa-kinai kuwai, wunao ati'i dakotinpainaouz kaikin kaimanainao nii, na'iki dakotinpainaouz kaikin mishidainao nii Tominkaru, ipai ba'oran pidannao ai. ¹⁰ Kaikapa'o wuru'u ukuwaaz: "Baukapaiman, dya'utam pidannao makon Tominkaru Dapu iti, ĩtoriinpa'anan Tominkaru ati. Bauda'apa pidan, uruu Pharisee. Ba'oran, uruu zaamaapauzo tax puraatanaa. ¹¹ Pharisee toriinpan ukadishitapan di'itanpu'u. Kaikapa'a wuru'u utoriinapanuz mashauda'u panyukunuu ii: 'Kaiman manawun pugaru ō'ati Tominkaru. Usha'apanum kau'an ōgaru, aonaa ba'orainao kawanu'o mani, aonaa misha'oraru mani ōgaru, aonaa na'apainim ōdikintapauzon kakinaorii oo ōsha'apatan dikauda kida'o aimakaan. Na'iki aonaa ba'orainao kawan mani ōba'orantapauzon. Kaiman zii ō'ati, aonaa arawu kawanu'o mani ōgaru'u, zaamaapauzoz tax puraatanaa. ¹² Ōgaru, bauda'apa sondii ida'a, dya'utam kamo'o nii ōmanikakan ōwanyukunuu ōsanadinpan idi pu'ati. Na'iki karikaonan da'i ōbuutauzon 1/10 ōpuraatan na'iki ōpaoriba aka pu'ati.'

¹³ "Mazan aizii wuru'u zaamaapauzoz tax puraatanaa, munapo ukadishitapan, utoriinpan di'itanpu'u. Aonaa baupapa uawunuupankan aokazi iti. Mazan utoriinpan, uzowian padokori'i na'iki ukian, 'Tominkaru, ōgaru oia'o pidan, pukamunan-kida shoman ōgaru.'

¹⁴ Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, "Ōkowaadan nii u'ati mishi'o aimakaan, soo zaamaapauzo tax puraatanaa

pa'an, Tominkaru mainaabata u'oian. Na'ia'oram pidan tuukia'o uaipan pakazowautapan pidannao, bauda'apa kamoo Tominkaru waranuitapa-kidan nii uruu ba'orainao ati. Na'iki na'ia'oram pidan waranuitapa-kidina'o, mazan bauda'apa kamoo Tominkaru zaamatan nii uruu kazowautapa'o nii ba'orainao.”

*Jesus na'iki koraiziannao sodi kida daua'o
(Matthew 19:13-15; Mark 10:13-16)*

¹⁵ Bauda'apa kamoo pidannao kaawan Jesus ida'ati ña'akan paudainao sodi kida. Ñaipan upishatan na'iki utoriinapa-kidan paudainao. Aizii Jesus tominapa-kidaniinao tukapan wuru'u ña'akanuz paudainao u'ida'ati, sariapa ñto'orauan ñdyaun. ¹⁶ Mazan sariapa Jesus dapadan koraiziannao pa'ida'ati. Na'iki ukian patominapa-kidaniinao ati, “Marii koraiziannao wa'atin, aonaa umashaata'ana'a ñwa'atin ñ'ida'ati. Usha'apanum kau'an, koraiziannao kawanu'o pidan wuru'u zaamata'oraz Tominkaru panaobanaa nii. ¹⁷ Mishi, ñkian nii u'ati: Na'ia'oram pidan aona'o uzaamatan Tominkaru panaobanaa nii di'oraz koraidaonaa kawan, aona'o nii utukapan wuru'u kaiman kida'oraz aimaakan Tominkaru sha'apatanii wunao ati'i, zaamatainaouz uruu panaobanaa nii.”

*Pidan kapuraatanu'o na'iki mako-karu daua'o aokazi iti
(Matthew 19:16-30; Mark 10:17-31)*

¹⁸ Kaina'a pidan, kazowautapa'o pamin-Jewnao pawizi ii. Uruu kian Jesus ati, “Kaimana'o tiichaa, na'apa dii ñsha'apatinan, Tominkaru taa-kinnaa nii ñ'ati wuru'u karikaonanu'oraz kakupa-karu?”

¹⁹ “Kandii nii pudakotan ñgaru kaimana'o nii?” Jesus kian u'ati, “Mazan mishi aonaa kanom ba'oran kaimana'o nii, soo bauda'apa Tominkaru. ²⁰ Puaitapa na'apam

kakinaorii kian, tawuru'u Tominkaru taazonii kidaz Moses ati? Ukian. 'Mana'a puba'orantapa'ana'a, mana'a puzowia'ana'a pidan, mana'a pukoidapa'ana'a, mana'a pumariidina'ana'a puiriban dau'u, na'iki pumarainapa pudaru na'iki pudaro.' ”

²¹ Aizii pidan kian Jesus ati, “Ōkoraidaonaan di'iki ōizo'atin ipai daunuuda'u wuru'u kakinaorii kidaz.”

²² Uruu idi Jesus kian u'ati, “Kaina'a bauda'apa'a naa aimakaan pusha'apatan nii. Pusellii ipai pusha'apauzi, putaa kizi wuru'u puraataz pataka'utinainao ati. Pusha'apatan an aimakaan na'apa, kaina'a'o nii umanawun kida'o aimakaan taapa-ka'o pu'ati aokazi ii. Uruu dauna'an turua'a naa puwa'atin ōdawu'ati, putominapa kizi ō'idi'iki.”

²³ Aizii pidan abatan idi wuru'u Jesus na'apanuz, aonaa unaudapan paabatanuz, tuukii unyukunuu kasha'oran. Usha'apanum kau'an kapuraatanu'o wuru'u uruuz.

²⁴ Jesus tukapan idi wuru'u unyukunuu kasha'oranuz, sariapa ukian, “Kasha'apannaa na'iki dadara manawun kapuraataniinao ati Tominkaru naobanaita-ka'o.

²⁵ Masha'apanna'o nii pa'an camel podotan akosa awun shaawata, kapuraatanu'o zaamata'azon ai Tominkaru panaobanaa nii.”

²⁶ Sariapa abatapainao pidannao kian Jesus ati, “Ukau'an aona'o nii bauda'apa pidan kazannaatinan?”

²⁷ Jesus kian, “Na'ia'oram aimakaan kasha'apanna'o oo aona'o turuu pidan ka'iitan pasha'apatan, mazan Tominkaru masha'apannaa usha'apata'akan pa'an aimakaan, wuru'u aona'oraz turuu pidan ka'iitan pasha'apatan,” ukian i'ati.

²⁸ Sariapa Peter kian Jesus ati, “Putukapa na'apam waunao, ipai daunuuda'u wawa'akan aimakaan, na'iki wadapu, wada'anpan idi pugaru, oo watominpa'azon idi pu'idi'iki.”

²⁹ Uruu idi Jesus kian u'ati, “Ōkowaadan nii aimaakan mishi'o unao ati. Na'ia'oram pidan wa'aka'o padapu, paudaiaro, pa'inawuzunao, padaru, padaro, oo paudainao, pakaudina'azon idi manawun Tominkaru ati, ³⁰ dobata'o nii zii manawun Tominkaru taan u'ati kaiman kida'o aimaakan kai, na'iki utaan nii u'ati karikaonanu'o kakupakinai diina'iti'i.”

*Idikinautan naa Jesus kakuwaapan pamawakan dau'u
(Matthew 20:17-19; Mark 10:32-34)*

³¹ Jesus dapadan pa'ida'ati soo wunao karikaonanu'u patominapa-kidaniinaouz. Ukian i'ati, “Uabata õparadan aizii. Aizii wuru'u wamakonz Jerusalem iti. Na'ia'o ni'i naa ipai aimaakan sha'apata-ka'o na'apa tawuru kawana'ati'i kotua'o Tominkaru prophetinnoo saadauzonii kidaz Daonaiora Aokazi iki'o dau'ana'oraz. ³² Uzaamata-ka'o nii, udauna'an utaa-ka'o nii Gentilenao* ati. İbanikiitan nii na'iki idakooapan nii uruu, na'iki idakooapan nii kapam wuru'u ukuwaa kidaz. Na'iki isopiautapan nii uruu. ³³ Na'iki iba'izian nii uruu, udauna'an izowian nii uruu. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an, ukadishitan nii pabaaranaa iki.”

³⁴ Mazan aonaa utominapa-kidaniinao aitapan na'apa'oram daua'o wuru'u ukadakotinanuz. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai itaitapan ai wuru'u ukuwaaz, uzowii-ka'o daua'oraz.

*Jesus saabaan isha'o pidan awun
(Matthew 20:29-34; Mark 10:46-52)*

³⁵ Jesus maonapatapaanan pu'u Jericho iti, kaina'a pidan ishaawun sakanatapan maonapa dunapo daawa'a, upishautan puraata pidannao ai. ³⁶ Aizii uabatan idi iriba manawun pidannao dobaapan kida padazaba an,

---

* **18:32** Gentilenao: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

sariapa upishaan ĩdyaun. “Kanom kaiwuru'u pidannao sha'apaapaniaz?” ukian.

³⁷ “Jesus, Nazareth san dobatapan diida'ana'a,” ĩkian u'ati.

³⁸ Sariapa ishaawun kadakon Jesus ati. “Jesus, David Takaan-daun,[†] pukamunan-kida õgaru,” ukian.

³⁹ Sariapa pidannao kiwiitapainao kida makopaanan to'orauanuzu, ĩaipan umashaadan. Mazan powa'a zii manawun ukadakon diiwa'o ida'an. Ukian, “David Takaan-daun, pukamunan-kida õgaru,” kia'o wuru'u ukadakoinanuz.

⁴⁰ Sariapa Jesus kadishita'akan pamakopa-kizi an, na'iki udyuudan pidannao na'akan pa'ida'ati wuru'u ishaawunuz. Aizii ukaawa-kida-kaõ dauna'an Jesus dazaba ati, sariapa upishaan uruu. ⁴¹ “Kanom puaipan õsha'apatan pu'ati?”

“Õnaobanaa, õtukapa'azon amazada,” ukian Jesus ati.

⁴² Uruu idi Jesus kian u'ati, “Marii mooko putukapan. Pumishidan idi'o õgaru, wuru'u putukapanuz naa,” ukian.

⁴³ Sariapa mishi utukapa'akan kaiman. Na'iki'o uda'anan naa Jesus, na'iki tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru. Aizii ipai pidannao tukapainao wuru'u ishaawun awun saabaa-kaoaz, tuukii kapam ĩkonaukii-kidan Tominkaru.

19

Zacchaeus tukapa'azon Jesus

¹ Aizii Jesus dobatapaanan pu'u Jericho an, ² kaina'a pidan na'ii kapuraatanu'o, Zacchaeus kia'o u'uu. Uruu kawautapauzo zaamaapauzonao tax puraatananaa. ³ Uruu dono tuukii Zacchaeus aipan patukapan Jesus. Mazan

---

[†] **18:38** David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bau-da'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

uruu madiwau'o pidan, aonaa kowas na'apam utukapan Jesus, usha'apanum kau'an iriba manawun pidannao kasaba'uinan Jesus daawata. ⁴ Uruu idi udiman Jesus na'iki pidannao ua'ati, na'iki uzaidan dokoa'o atamun kadu iti, Sycamore kia'o u'uu. Usha'apanum kau'an na'ana'o nii wuru'u Jesus dobatanuz, na'iki'i naa uawunuutapan.

⁵ Aizii Jesus kaawan uzaidapa kizi pa'inamun, sariapa uawunuupan na'iki ukian u'ati, "Zacchaeus, putoka kadiman, usha'apanum kau'an õsookadinan nii padapu ii aizii."

⁶ Uruu idi kadiman Zacchaeus toka'akan, na'iki un'akan naa Jesus padapu iti. Kaiman u'ati, na'iki tuukii unaubaan Jesus sookadinan padapu ii. Uruu idi tuukii manawun ukonaukian. ⁷ Mazan pidannao, tuukii ïdakoopan wuru'u Jesus sookadinanuz na'ii. Kaikapa'o wuru'u ïkianuz udau'an: "Aushaa utukapa, usookadinan oia'o pidan dapu ii."

⁸ Aizii padapu ia'a naa, Zacchaeus kadishitan pidannao kanaapu'u, na'iki ukian Jesus ati, "Naobanai, puabata na'apam õkian aizii: Õbuutan nii pazikon an õpuraatan, na'iki pazikon an õsha'apauz õtaan nii mapuraataniinao pidannao ati. Aizii na'ia'oram pidan ai õzaamatauzonii dobata'a naa manawun puraata õdyuuda-kao ai, mazan aizii õtaan nii ï'ati powaa iti wuru'u õzaamatauzonii kidaz ï'ai. Mazan õtaan nii ï'ati dobata õzaamatauzon ai. Õzaamatan an 10, õtaan nii u'ati 40," ukian.

⁹ Sariapa Jesus kian u'ati, "Aizii Tominkaru kanzanaatan pidannao pa'oian ai, wuru'u mashaapainao kidaz wuru kabaun ida'a'a. Ukau'an wuru'u pidan kadapu'oraz, Abraham takaan-daun, na'apa ipai waunao kawan. ¹⁰ Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o na'apa'o dau'ati'o udyuuda-kao, dorota'o nii, na'iki kazannaata'o nii pozawatainao pidannao."

*Na'apam poitoruinao sha'apatan puraata taa-kariwai i'ati
(Matthew 25:14-30)*

¹¹ Ipai pidannao abatapan wuru'u Jesus kakuwaapati-nanuz. Na'iki uruu dono maonapa za'ora'a naa Jesus Jerusalem iti. Aizii pidannao zauda-kidan Jesus kaawan dono Jerusalem iti, uru'o ni'i naa i'zauda-kidan patukapan Tominkaru naobanai-tinan kamoon kaawan. Mazan Jesus aitapa i'di'itinpan. Uruu idi ukakuwaapan naa koshan i'ati, na'iki ukowaadan naa i'ati di'itinapa-kinai kuwai. ¹² Kaikapa'o wuru'u kuwai ukowaadaniaz i'ati: "Kaina'a umanawunu'o pidan, umako'ozon munapo, ba'oran wi-zai iti, usha'apanum kau'an uzaamata'azoo-ka'o idi tu-ubaru'o naobanai nii, kazowautapa'o nii pawiiizi sannao. Aizii panaobanaita-ka'o dauna'an, uaipan papadantan powaa ati pawiiizi ati. ¹³ Pamakon ua'ii udapadan 10 pa-poitorunao pa'ida'ati. Na'iki utaa ikawana'ati bauda'apa kida ipuraatan nii, gold idi'o utoma-ka'o.* Udauna'an ukian naa i'ati. 'Utiwaa pa'i usha'apatan aimaakan wuru ida'ana'a upuraatan kidaz, atii okaawan powaa ati,' ukian. Uruu dauna'an umakon naa.

¹⁴ "Mazan tuukii uwiizi sannao to'oran u'ati. Uruu idi i'dyuuda-kidan paparadan udawu'ati, tuubaru kidainao pidannao di'iti wuru'u naobanaita'o ni'oraz uruu na'ii. Kaikapa'a wuru'u i'dyuudanuz paparadan: 'Aonaa waaipan ukazowautapan waunao,' ikian. ¹⁵ Mazan upu'u uzaamata-ka'o kazowautapa'o nii pawiiizi sannao.

"Panaobanaita-ka'o dauna'an ukiwan naa pawiiizi iti. Aizii ukaawan dauna'an, udapada-kidan naa papoitorunao, uabata'azon naa kanom isha'apata, na'iki na'apauda'um naa ikodan papuraatan kida ida'an. ¹⁶ Kiwiini'o upoitoru kaawan, ukian u'ati. 'Naobanai,

---

* **19:13** puraata, gold idi'o utoma-ka'o: Greek ida'an udakota-ka'o mina. Bauda'apa puraata, idikinauda'u kauzu kaudin-karu winipinaa wuru'u.

ōikoda 10 goldtinapa kida'o puraata, tawuru ida'ana'a bauda'apa'oraz putaan ō'ati.' ¹⁷ 'Kaiman, puaitapa mishi pukaiwaan puraata. Kaimana'o manawun poitorui pugaru. Puaitapan idi pusha'apatinan kaiman na'iki puikodan idi dobata aimaakan masakauda'u'o aimaakan taa-kaō ida'an, ukau'an aizii ōzaamatan nii pugaru kazowautapa'o nii 10 wiizainao,' ukian u'ati.

¹⁸ "Udauna'an ba'oran poitorui wa'atin naobanai ida'ati. 'Naobanai, ōgaru ōikoda baka'iauda'u goldtinapa kida'o puraata wuru ida'ana'a bauda'apa'oraz putaan ō'ati,' ukian. ¹⁹ Uruu idi naobanai kian u'ati. 'Kaiman, ōzaamatan nii pugaru kazowautapa'o nii baka'iauda'u wiizainao,' ukian.

²⁰ "Udauna'an ba'oran poitorui wa'atin naobanai ida'ati. Na'iki ukian. 'Naobanai, dii ōkiwa-kidan pu'ati pakawan pupuraatan tawuru'u putaaniaz ō'ati. Una'an ōsaabatapanuz, na'iki kaimana'o ōbazobatapanuzu ōlinson idi. ²¹ Ōtarian idi'o pu'ai wuru'u ōtaapanuz pupuraatan. Usha'apanum kau'an pugaru aonaa pukarodapauzon pidan. Punaudapa puzaamatauzon pidan ai aimaakan aonaa pumizidin kizi mani. Na'iki puikodauzon paoribai aka, aonaa pupaowanii di'iki'o mani,' ukian naobanai ati.

²² "Uruu idi naobanai kian u'ati. 'Pugaru, aonaa pusha'apatinan pudyuuda-kaō kawana'ati. Ukau'an ōpataka'utan nii pugaru puparadan kawana'ati. Puaitapan pu'u ōmakarodapakan pidan, na'iki ōzaamatan aimaakan aonaa ōdiwau mani, na'iki ōikodan paoribai aka, aonaa ōpaonii di'iki'o mani. ²³ Mazan kandii nii mooko wuru'u, aonaa zoobaba pumuudan ōpuraatan puraata taapa-kizinao ii? Aizii dii mani wuru'u ōkaawanuz, dobata za'a naa mani padamata ōikodan ōpuraatan.'

²⁴ "Udauna'an naobanai kian wunao ati'i kadishitapainao kidaz udazaba'a. 'Uzaamata u'ai wuru'u puraataz,

utaa kiziz arawu ati'i ikoda'oraz 10 goldtinapa kida'o puraata.'

²⁵ “Mazan ĩkian u'ati. ‘Naobanai, kaina'a'a naa 10 goldtinapa kida'o puraata u'ida'a.’

²⁶ “Uruu idi naobanai kian ĩ'ati, ‘Ōkowaadan nii aimakaan u'ati: na'ia'oram pidan kaina'a'o aimakaan u'ida'a, taa-karu nii powa'a zii aimakaan u'ati. Mazan aizii pidan wuru'u aona'oraz aimakaan nii u'ida'a, zaamata-karu nii u'ai ipai wuru'u masakauda'u'oraz aimakaan u'ida'a'oraz.’ ²⁷ Udauna'an ukian. ‘Aizii pidannao wuru'u aona'oraz ĩaipan ōgaru panaobanaa nii, una'aka ĩdyaun da'ati'i, uzowii kizi ĩdyaun ōkanaapu'u.’ ”

Jesus maonapatan daua'o

Jerusalem iti

(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; John 12:12-19)

²⁸ Aizii Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan ĩ'ati, uru'u naa ĩmakon Jerusalem iti. Jesus kiwiitapa'o nii pidannao ua'ati. ²⁹ Na'iki'i naa ĩmakon, ĩmakon atii ĩmaonapatan naawazi di'iti, dakotapa-kariwaiz Olive Naawa kii. Up-alinamun, kaina'a dya'utam wiizainao, Bethphage kia'o udakotapa-kao, ba'oran Bethany kia'o udakotapa-kao. Sariapa Jesus dyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao wiizai di'iti. ³⁰ Ukian ĩ'ati, “Umako wiizai di'iti. Aizii ukaawan dono na'iti, uikodan nii na'ii chaakashi† dani, ko'idinpan, aona'o zii uzaidauzo-kao. Ubuzuutanaka uruu, na'iki una'aka uruu da'ati'i. ³¹ Aizii pidan kian an u'ati, ‘Kanom ni'o wuru'u ubuzuutanuz ō'uza?’ Ukii u'ati. ‘Wanaobanaa wuru'u aipa'oraz zii uruu.’ ”

³² Uruu idi ĩmakon naa, atii ĩkaawan na'iti. ĩkoda ipai aimakaan na'apa ukowaada-kao kawana'ati ĩ'ati.

³³ Udauna'an ĩbuzuutan naa chaakashi dani. Sariapa

---

† 19:30 chaakashi: English ida'an, donkey.

uka'uzatiki kian i'ati, “Kandii ni'o wuru'u ubuzuutanuz o'uza?”

³⁴ “Wanaobanaa wuru'u aipa'oraz zii uruu,” ikian u'ati.

³⁵ Udauna'an ina'akan naaz atii ikaawa-kidanuzu Jesus di'iti. Uruu dauna'an ikadaaradan naa pachaakitan kida ubarau iti, Jesus sakanata kizi nii, na'iki izaida-kidan naa Jesus ubarau iti. ³⁶ Aizii umakopaanan pu'a'a naa ubarau an, uru'u naa pidannao kadaaradan naa pakamichan kida dunapota Jesus ua'ati.

³⁷ Aizii imaonapatan naa Jerusalem iti, idaporotapaanan pu'a'a naa dunapota, wuru'u Olive Naawa iki'oraz. Uru'u naa iriba pidannao, wuru'u tominapatinauzonao kidaz Jesus di'iki, tuukii ikonaukian. Na'iki tuukii ikonaukii-kidan Tominkaru diiwa'o ida'an, patukapan idi ipai wuru'u pabi'inaaka kida'oraz na'iki umanawun kida'oraz aimaakan Jesus sha'apatauzon pachi'ikapa kizi kawana'ati. ³⁸ Na'iki ikian, “Marii Tominkaru kaimanan manawun di'oraz King ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati. Uruu ida'ana'o nii wakaimanaakan Tominkaru tuma, marii Tominkaru aokazi ia'oraz konaukii-kida-ka'o tuukii manawun, umanawunun idi,” ikian.

³⁹ Kaina'a pabi'i kida Phariseenao pidannao bii'i, inao kian Jesus ati, “Tiichaa, pudyuuda shoman putominapakidaniinao mashaadan kaiwuru'u pakadakoimpanuz.”

⁴⁰ Jesus kian i'ati, “Okowaadan nii u'ati mishi'o aimaakan, pidannao mashaata-ka'o an pakadakoimpan ai, kubanaou'o ni'i naa kadakoin.”

Jesus zaadan Jerusalem dau'an

⁴¹ Aizii padaporotapaanan pu'u naawazi iki, Jesus awunuupan Jerusalem iti. Utukapa kaimanaiman wuru'u donoiz. Sariapa uzaadan, ukamunan-kidan idi na'iainao pidannao. ⁴² Na'iki ukian, “Kaiman zii mani

padamata uaitapan an, kai wuru'u pidan kaimanaakakinaaz Tominkaru tuma. Mazan aonaa utukapanuz, na'iki dizapa-kariwai u'aiiaz. ⁴³ Mazan kaina'a'o nii bauda'apa kamoo, utarubanao kaawan ñmizaataakapa'anan utuma. Ipai'o nii ñkoraratan uwiizi na'iki aona'o nii na'itim ukazannaatinan. ⁴⁴ ñmainaabatan nii kaiman-daun uwiizi, aona'o nii kanom wa'aka-kao u'ida'a. Na'iki ipai unao mashaapainao na'a, umainaabata-kao nii kapam. Usha'apanum kau'an aonaa uaitapa'azon na'iki uzaamata'azon wuru'u Tominkaru dyuudaniaz u'ida'ati, ukazannaatinakinaa ni'oraz padamata.”

*Jesus morotan naa Tominkaru Dapu nazo iti
(Matthew 21:12-17; Mark 11:15-19; John 2:13-22)*

⁴⁵ Aizii Jesus kaawan dono Jerusalem iti, umorotan naa Tominkaru Dapu nazo iti. Na'ii uikoda iriba pidannao selliipainao kida uzainao, taa-karu ni'o Tominkaru ati. Uruu idi uwaataabi'ian naa pidannao paselliapa-kizi kida di'iki. ⁴⁶ Ukian ñ'ati, “Kaikapa sha'atii Tominkaru paradan saadinpa'o kian: ‘Õdapu dakota-kao nii toriinapa-kizai dapunaa nii.’ Mazan unao ukaiwaapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii,” ukian ñ'ati.

⁴⁷ Ipai kamoo Jesus tominapa-kidan pidannao Tominkaru Dapu ii. Aizii faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki wuru'u kazowautapainao kidaz pidannao. Ipai ñnao, tuukii ñaipan pazowian Jesus. ⁴⁸ Mazan aonaa ñaitapan na'apam pazowian uruu. Usha'apanum kau'an iriba manawun pidannao abatapan ukakuwaatinan, na'iki wuru'u pidannao kidaz karikaonan ñna'ian Jesus tuma, usha'apanum kau'an aonaa ñaipan padobaa-kidan ukuwaa, ñaipan paabatan ukuwaa ipai daunuuda'u.

20

*Jesus pishaa-kaao kanom aipan ati'o usha'apaapan
aimaakan kida*

(Matthew 21:23-27; Mark 11:27-33)

¹ Bauda'apa kamoo Jesus tominapa-kidan dono pidannao na'iki ukowaadapan dono i'ati Kaimana'o Kuwai Tominkaru Dapu ii. Na'ia'o faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao na'ia'o kapam. Baokopa inao wa'atin Jesus ida'ati. ² Na'iki ikian u'ati, “Pukowaada wa'ati kanom dyuudanii na'iki kanom aipan ati'o wuru'u pukowaadapanuz kuwai na'iki wuru'u pusha'apatanuz aimaakan kaikapa'a?”

³ Sariapa Jesus kian i'ati, “Opishaan nii unao bauda'apa aimaakan dau'an, oaiapa udako'atin oparadan. ⁴ Kanom dyuudanii John na'iki kanom aipan ati'o wuru'u uchikaawunuupanuz pidannao? Tominkaru aipan ati'o oo pidan aipan ati'o?”

⁵ Hāi, aonaa itaitapan padako'atin uparadan. Sariapa ipishaan pairibanna kida. “Na'apam nii wadako'atin kaiwuru'u uparadanuz?” ikiitaakapan. “Aizii wakian an Tominkaru aipan ati'o wuru'u uchikaawunuupanuz, ukian nii wa'ati upu'u zii mooko aonaa umishidan John?”

⁶ Mazan aizii wakian an u'ati, pidan aipan ati'o karikaonan wuru'u uchikaawunuupanuz. Tuukia'o nii pidannao wuru'u diinaouzu'u, to'oran wa'ati, na'iki izowian nii waunao paboori idi. Usha'apanum kau'an ipai inao, tuukii imishidan Tominkaru prophetin wuru'u Johnaz.” ⁷ Uruu idi ikian Jesus ati, “Aonaa waaitapan kanom dyuudanii uruu.”

⁸ Jesus kian i'ati, “Ogaru na'apa, aona'o nii kapam okowaadan unao ati kanom aipan ati'o wuru'u osha'apaapanuz aimaakan kaikapa'a.”

*Awunuutapainao zakapu daua'o
(Matthew 21:33-46; Mark 12:1-12)*

⁹ Udauna'an Jesus kowaadan naa pidannao ati di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u ukowaadaniaz: “Baukapaiman pidan paowan dizoo-karu kadunaa pa'idiwaru pazakapun ii, grape kia'oraz udakota-ka. Aizii wuru'u pidan upaopan naa pazakapun ii, atii uipaian. Uruu dauna'an uzaamatan naa pidannao awunuutapainao ni'i naa pazakapun pa'aonaan daida. Uruu dauna'an umakon naa. Kotua'iki'o wuru'u umako'onanuz ba'oran wiizai iti. ¹⁰ Aizii una'ian pu'u zii ba'oran wiizai ii, upaoriba aka kida dyuuan naa. Uruu idi udyuudan naa papoitoru na'iti, unanaka kizi'i naa wuru'u upaoriba aka buuta-kariwaiz naa u'idiwau nii. Mazan poitorui kaawan na'iti, sariapa taapainao paoribai ba'iziautapan uruu, na'iki idyuudan ukiwan powaa iti kana'apan. ¹¹ Udauna'an naobanai dyuudan ba'oran papoitoru i'idi'iti. Mazan na'apa koshan iba'iziinuzu, na'iki iantamikitanuzu kakiba'azonna'o ida'an, na'iki idyuudan uruu kana'apan koshan. ¹² Udyuuda koshan ba'oran papoitoru i'idi'iti. Mazan iba'izian uruu, aonaa masakauda'u mani, izai umada iba'izin-daun kida. Paba'izian dauna'an uruu, ikabootankan naazu zakapu dawun ii. ¹³ Udauna'an kapaoriba'o kian. ‘Na'apam nii osha'apatinan aizii? Odyuudan nii aizii i'idi'iti odani, wuru'u omarainpaniaz manawun. Oaitapa aona'o nii pa'an ikashadapan uruu.’ Uruu idi udyuudan paudani. ¹⁴ Aizii itukapan naa kapaoriba'o dani wa'atin sariapa ikian pa'atiaaka kida. ‘Aizii wa'ati'i naa kapaoriba'o dani diina'iki'i. Aushaa, wazowii pa'i uruu wazaamata kizi wuru'u u'idiwau nii kida'oraz aimakaan.’ ¹⁵ Uruu idi sariapa i'zaamatan uruu, na'iki ina'akan naaz zakapu dawun iti. Na'ia'a naa izowianuzu.

“Aizii mani,” Jesus kian pidannao ati. “Na'apam ni'i

naa uaitapan kapaoriba'o sha'apatan wuru'u taapainauz upaoriba? ¹⁶ Uwa'atin nii ĩ'ida'ati, na'iki uzowian nii ĩ'dyaun kaiman-daun. Udauna'an uzaamatan nii ba'o-rainao taapa'o ni'i naa zakapu na'iki upaoriba kida.”

Aizii pidannao abatan idi wuru'u una'apanuz sariapa ĩkian, “Kandii nii? Aonaa turuu aimaakan sha'apata-kaona'apa.”

¹⁷ Uruu idi Jesus awunuupan ĩ'ati, na'iki ukian, “Kaikapa sha'atii tawuru'u Tominkaru paradan saadinpa'o kianuz.

‘Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz,
madiwautapa-ka'oraz ĩtukapan,
uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba
ipai ba'oran kubanao ai.’

Kanom dau'ana'o uzauda-kidan wuru'u Tominkaru paradanuz na'apa? ¹⁸ Pidan kaboina'o di'oraz kuba paawa ati, baiainpa'o nii tuukii. Na'iki uruu kuba waotan dono na'ia'oram pidan paawa ati, ipai'o nii u'ido'okan.”

Tax kawinipinaapa-kaona'apa

(Matthew 22:15-22; Mark 12:13-17)

¹⁹ Tuukii tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki faadaanao zowaunaanao, to'oran Jesus ati. Tuukia'o padamata ĩaipan pazaamata-kidan uruu na'ii pakakuwaatin kizi ii. Usha'apanum kau'an ĩaitapa padaua'o wuru'u ukadakotinanuz di'itinapakinai kuwai ida'an. Mazan tuukii ĩtarian pidannao ai. ²⁰ Mazan upu'u ĩdorotan pazaamata-kida-kinan nii Jesus. ĩaipan pazaamatan uruu, udauna'an ĩaipan papataka'uta-kidanuz tuubaruo' naobanai ati, wuru'u Rome iki'oraz uwa'atin. Uruu idi ĩkawinipinaatan naa pidannao makoinao nii Jesus kakuwaatin kizi iti, na'apa abata'azoinao kawan ukuwaa. Uruu idi masakauda'u'o nii ĩabatan uparadan dikauda sha'apa'oram aimaakan

dau'an, uru'o ni'i naa ïkowaadankanuz. ²¹ Aizii wuru'u pidannao dyuuda-kariwainaouz, kian naa Jesus ati, "Tiichaa, waaitapa mishi'o kaiwuru'u puparadan kidaz na'iki pukuwaa kidaz, na'iki sakitapa'o wuru'u putominapa-kidanuz pidannao. Aonaa pudi'itapan sha'apa'oram pidan, kaimanan, oo umanawunun. Mazan mishi pa'an putominapa-kidan pidannao na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. ²² Na'apa dii pukian waunao Jewnao taan dau'an tax puraatan-naa tuubaru'o naobanai Rome ia'o ati? Wadikintapan Tominkaru di'iki'o kakinaorii wuru'u, oo aonaa?"

²³ Mazan Jesus aitapa ïtiwa'azon karikaonan pazaamatan uruu na'apa kida'o ida'an. Uruu idi ukian ï'ati. ²⁴ "Aushaa unana'iki mooko wizi'i'o puraata." ïtaan dau'na'an puraata ukian naa koshan ï'ati, "Kanom awun baara, na'iki kanom uu utukapan saadinpan puraata baara'a?"

"Rome ia'o naobanai," ïkian.

²⁵ Uruu idi Jesus kian ï'ati, "Ukau'an utaa Rome ia'o naobanai ati wuru'u u'idiwau kidaz. Na'iki utaa Tominkaru ati wuru'u Tominkaru idiwau kidaz," ukian. ²⁶ Aizii wuru'u Jesus dako'atinuz parada-karu, iriba'o pidannao kanaapua'o. Mazan wuru'u pidannao kaakapa'azoinaowuz Jesus, aonaa bauda'apa ïikodan pazaamatakinaa nii uruu. Mazan mashaa ïabatapan, na'iki tuukii ïdi'itinpan wuru dau'a'a udako'atinuz paparadan na'apa.

Mishi'o nii mani kakupa-karu mawaka-karu dauna'an?
(*Matthew 22:23-33; Mark 12:18-27*)

²⁷ Kaina'a pabi'i kida Sadduceenao, * aona'oraz ïmishidan kadishita-kida-ka'o nii pidannao pamawaka-kizi iki diina'iti'i. ïnao wa'atin Jesus ida'ati, na'iki ïpishaanuzu

---

* **20:27** Sadducee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apan-naada-kinao di'ii.

kaikapa'a. ²⁸ “Tiichaa, kaikapa sha'atii tawuru'u kak-inaorii Moses saadauzonii kianuz wa'ati. ‘Na'apainim daonaora mawakan dono, uwa'akan paudaiaro aonaa zii pu'u okaudanin, marii u'inawuzu mazidan otuma. Aizii kiwiini'o idani daonaora, taa-karu nii mawaka'o dani nii,’ kii tawuru'u parada-karu kiauzonuz. ²⁹ Kaina'a 7 inawuzuinao. Kiwiin ituuniz mazidan, mazan aonaa zii pu'u udaiaro kaudanin umawakan naa. ³⁰ Uruu idi u'inawuzu udawu'iti'o zaamatan na'iki umazidan pa'inawuzu daiaro-daun tuma, mazan na'apa koshan umawakan. ³¹ Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazi-dan otuma, mazan na'apa koshan umawakan aonaa zii okaudanin pu'u, ba'oran mazidan otuma na'apa koshan umawakan, udauna'an ba'oran, atii ipai u'inawuzunao mazidan otuma, mazan ipai daunuuda'u imawakan, na'iki aonaa bauda'apa inao wa'aka'o nii paudani otuma. ³² Atii ba'oran dono, omawakan naa kapam wuru'u idaiaro daunuz. ³³ Aizii pidannao kadishita-kida-kao dono pamawaka-kizi iki. Na'ia'oram nii daiaroitapa oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daonaioranao mazidan otuma,” ikian.

³⁴ Jesus dako'atin idyaun, ukian, “Daonaioranao na'iki zunnao wuru'u mashaapainao kidaz imi'i baara an, mazi-da'o nii pa'an idyaun. ³⁵ Mazan aizii wuru'u daonaio-ranao na'iki zunnao Tominkaru widauniinaouz, na'iki ukadishita-kidan ni'oraz pamawaka-kizi iki, aona'o nii pa'an ikaudaiarun oo imazidan. ³⁶ Usha'apanum kau'an na'apa'o ni'i naa idyaun angelnao kawan. Aona'o ni'i naa powa'a imawakauzon. Ipai idyaun Tominkaru dainaou'u naa pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an ukadishita-kidan idi idyaun pamawaka-kizi iki. ³⁷ Moses kuwaa tukapa-kida kaimanaiman mishi'o wuru'u mawakainao kadishita-kida-kaoaz pamawaka-kizi iki. Na'apa watukapan us-aadinpan Moses dau'an, ukowaadanuz udaru'o tikazi

pu'ukapan kaiwada-karu kadunaa ida'a, mazan aonaa bauda'apa uanaba ka'awan. Uruu ida'a watukapan na'apam Moses dakotan Tominkaru, Abraham, Isaac na'iki Jacob Tominkarun nii. ³⁸ Wuru'u Tominkaruz kakupainao Tominkarun, aonaa mawakainao Tominkarun mani, uruu idi Tominkaru tukapan pidannao kakupainao pa'idiwaru,” ukian i'ati.

³⁹ Uruu idi pabi'i kida tiichaapauzonao Moses kakinari dau'u kian Jesus ati. “Kaimana'o na'iki sakitapa'o kaiwuru'u pudako'atinuz i'paradan Tiichaa,” ikian u'ati. ⁴⁰ Uruu dauna'an aona'a naa powa'a Sadduceenao pishaan uruu, usha'apanum kau'an itaria'akan naa udako'atin ai paparadan koshan.

*Kanom kaduz wuru'u
Christ kii-kizaiz
(Matthew 22:41-46; Mark 12:35-37)*

⁴¹ Jesus kian wunao ati'i tiichaapauzonaouz Moses kakinari dau'u, “Na'apa dii mooko wuru'u Christ,† dakotakaoaz David Takaan-daun nii? ⁴²⁻⁴³ David kian pu'u pasaadani kaarita Psalms ida'a, ‘Naobanai Tominkaru kian o'Naobanaa ati, pusakanata o'diwa'ora antanapu, atii o'waranuitapa-kidan putarubanao pu'ati.’”‡

⁴⁴ Udauna'an Jesus kian koshan i'ati, “David dakotan pu'u uruu panaobanaa nii, na'apa di'i naa mooko wuru'u udaniitanuz uruu?”

*Jesus aipan zaudinapa-karu tiichaapauzonao ai Moses kakinari
(Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40)*

---

† 20:41 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ dau'o kaarita tokon ii. ‡ 20:42-43 Psalm 110:1

⁴⁵ Ipai pidannao abatapan pu'u, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati. ⁴⁶ “Uzaudinapa pa'i wunao aia'a tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u. Īnaudapa pachi'ika'anpan dawuu za'aba'i kida'o kamicha daara an. Na'iki tuukia'oraz ĩaipan pataapa-kaao umanawun kida'o pidannao nii, pidannao iribainapa kizi ii aka. Aonaa uda'ana'ana'a wuru'u ĩkaduz kidaz. Na'iki naudapainaoz pasakanatan umanawun kida'o tabai ida'a, synagogue kida ii. Na'iki ĩnaudapa kapam pasakanatan, umanawun-uinao taba ida'a aroapa-kizai ii. ⁴⁷ Na'iki ĩnaudapa payaakaratan zunnao, mawakainao ĩdaiarunao, pazaamatan ida'an ĩsha'apauz kida. Na'iki ĩnaudapa paabata-kidan patoriinpan tomunu'iki. ĩnao Tominkaru pataka'utan nii tuukii manawun.”

21

Zuna taan daua'o puraata sodi

(Mark 12:41-44)

¹ Aizii Tominkaru Dapu nazo ii, Jesus awunuutapan, kapuraatan kidainao pidannao taan puraata taakaru nii Tominkaru ati. ² Na'iki utukapa kapam zunmapuraatanu'o, na'iki mawakaiba'a naa odaiaru, taan na'iki opaidan dya'utam wizi'i sodi kidainao puraata. ³ Sariapa Jesus kian pidannao ati, “Ökowaadan nii unao ati, di'oraz zuna'a, dobata otaan puraata ba'orainao ai. ⁴ Usha'apanum kau'an ba'orainao taaniaz papuraatan, kaina'a diri'i'o zii ukawa'akun. Mazan aizii oroo kowas, pamapuraatanun pu'u, otaan kaiman-daun papuraatan pamashaapa-kinnaa sodi'i naa.”

Jesus kowaadan na'apam nii Tominkaru Dapu kaboobi'ikaao

(Matthew 24:1-2; Mark 13:1-2)

⁵ Pabi'i kida Jesus tominapa-kidaniinao, kadakotin-kidan konaunam patukapan Tominkaru Dapu toma-kao. Utoma-kao umanawun kida'o na'iki konaunam kida'o kuba idi. Na'iki kaina'a kapam konaunam kida'o aimaakan pidannao taanii kida Tominkaru ati, udapu konaunamada-kinao nii. Jesus kian i'ati. ⁶ “Ipai wuru'u konaunam kida'oraz aimaakan utukapan da'a'a. Mazan kaina'a'o nii bauda'apa kamoo, kaiman-daunu'o nii ukaboobi'ii-kao, ipai wuru'u kuba kidaz kadishitapa kida'oraz kabaun.”

*Kichana'iki-kia'o amazada wa'atin dau'o
(Matthew 24:3-14; Mark 13:3-13)*

⁷ Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao kian, “Tiichaa, na'apainim nii wuru'u aimaakan sha'apanuz kaikapa'a? Kanom ida'ana'o nii waaitapan wuru'u amazada sha'apanuz naa na'apa?” i'kian.

⁸ Jesus kian i'ati, “Uzaudinapa pa'i aonaa kizi umariida-kao. Kaina'a iriba pidannao dakotinpan o'garu nii. I'wa'atin nii unao ida'ati na'iki i'kian nii, ‘O'garu Christ, tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon kazannaata'o nii papidanannao.’ Ba'orainao kian nii unao ati. ‘Aizii amazada ikodan naa patokon.’ Mazan aonaa pa'i umako'ona'a i'dawu'ati. ⁹ Na'iki aonaa pa'i utariidina'ana'a uabatan dono wiizainao mizaataakapan ba'oran wiizai kida tuma, na'iki uabatan dono pidannao kashadaakapan, i'to'orataakapan atii i'zowiaakapan pa'atiaaka kida. Usha'apanum kau'an ipai'o nii zii na'apa kida'o sha'apan kiwiin. Mazan aonaa kadimana'o nii mani wuru'u amazada ikodanuzu patokon uruu dauna'an.”

¹⁰ Udauna'an ukian i'ati, “Kaina'a'o nii zii pidannao mizaataakapan ba'oran wiizai ii kida'o pidannao tuma. ¹¹ Na'iki kaina'a'o nii zii kichana'iki-kia'o imi'i baara nakainan, na'iki imi'i baara tada'okan nii. Na'iki kaina'a'o

nii zii zamazi kaawan, na'iki kaina'a'o nii zii pabi'inaaka kida'o, kichana'iki-kia'o na'iki zaamainba'o rinai kaawan. Na'iki kaina'a'o nii zii utukapan aimaakan kichana'iki-kia'o aidinan aokazi iki.

¹² “Mazan ipai wuru'u aimaakan kida sha'apan ua'ii kaikapa'a, uzaamata-kao nii na'iki uantamikita-kao nii unaobanaitapan dikin ii õgaru. Panaadon pabi'i kida unao na'aka-kao nii synagogue iti kida, utiwaa-kidapa-kao nii, na'iki ukaboota-kao nii taraa-kizai iti. Na'iki pabi'i kida unao kadishita-kida-kao nii oo utiwaa-kidapa-kao nii tuubaru kidainao naobanainao kanaapu'u. Ipai'o nii ubaiaapan dikauda kida'o aimaakan na'apa õgaru dikin ii.

¹³ “Uruu dono turua'o nii ukowaadan Kaimana'o Kuwai õdau'ana'o. ¹⁴ Ukau'an uaitapa kizi'i naa pa'i, di-ina'iti'i upishaa-kao an, aonaa kizi udopiidinan uaitapa'azon idi na'apam nii udako'atin pidannao paradan.

¹⁵ Usha'apanum kau'an õtaan nii uaitapa-kinnaa nii uparadan, uaitapa kizi na'apam nii udako'atin iparadan ipishaan dono unao. Uruu ida'ana'o nii ikaakinpan, aona'o nii ãaitapan na'apam nii powa'a pakian u'ati.

¹⁶ “Uruu dono udarunao na'iki udaronao, na'iki u'inawuzunao na'iki ba'oran uiribannao, na'iki upaonarunao zaamata-kidan nii unao, atii pabi'i kida unao ãzowii-kidan nii. ¹⁷ Na'iki ipai'o nii pidannao to'ora-kizaitapan unao õgaru dikin ii. ¹⁸ Mazan aona'o nii bauda'apa uwaziwaan uzowaud. ¹⁹ Ukau'an ma'ozaka utaapa unyukunuu. Aonaa utaria'ana'a usha'apata-kao ai. Uruu ida'an mishi'o nii pa'an ukakupan diina'iti'i.

*Jesus kowaadan na'apam nii Jerusalem kaboobi'ii-kao
(Matthew 24:15-21; Mark 13:14-19)*

²⁰ “Aizii na'apanim pa'i utukapan ana'a naa soldyaanao koraratan Jerusalem. Uruu ida'an sariaapa'o nii uaitapan Jerusalem kaboobi'ii-kao kmoon kaawan naa wuru'u.

²¹ Marii kizi pa'i pidannao kawiiizi-tinpainao Judea Baara ii aka kidoopan midukuo iti. Aizii pidannao wuru'u mashaapainaoz donoi ii, marii pa'i ikidoopan. Aizii wunaou'u mashaapainaoz donoi dawun itinapu kida, aonaa pa'i i'wa'ati'ina'a donoi ati. ²² Usha'apanum kau'an Jerusalem sannao pataka'uta-ka'o kamoon naa wuru'u kaawa'oraz. Uruu idi Tominkaru paradan tawuru'u saadakariwaiz kotua'a naa mishiinan naa wuru'u. ²³ Uruu dono kasha'ora'o nii manawun aimakaan sha'apan zunnao ati wuru'u kaudaniinaouz patoba ii. Na'iki wunao ati'i biidapainaoz zii idainao. Na'iki uruu kamoo dono kasha'ora'o nii aimakaan baiaapa-ka'o di'ora'a amazada baara'a'a. Uruu dono'o ni'i naa Tominkaru pataka'utan wuru'u pidannaouz. ²⁴ Pabi'i kida pidannao zowii-ka'o nii mizaataaka-kinai marii idi. Ba'orainao zaamata-ka'o nii, na'iki ina'aka-ka'o nii poitoruinao nii ba'oran wiizai kida kawana'ati, na'iki i'kaudinanao nii dadara, mawinipinaadaun. Uruu dono Gentilenaou'o ni'i naa kazowautapa na'iki waranuitapa Jerusalem sannao. I'kazowautapan nii idyaun atii Tominkaru aipan kawana'ati na'apam ukotua'ikin ikazowautapan na'ii.

*Na'apam nii amazada Tominkaru dani wa'atin dono
(Matthew 24:29-35; Mark 13:24-31)*

²⁵ "Kaina'a'o nii zii pana'a'o na'iki kichana'iki-kia'o aimakaan tukapa-ka'o, aona'o utukapauzo-ka'o usha'apauzon kamoo ati, kauzu ati na'iki wizinao ati. Ipai pidannao mashaapainaoz imi'i baara an, tuukia'o nii itarian i'abatan dono kichana'iki-kia'o wunu paran tururuinan, na'iki itukapan nii udaru kida'o wunu paran tominan. ²⁶ Tuukia'o nii itarian, pidannao dorauta'o nii patarian idi, usha'apanum kau'an i'aitapa kaina'a'o nii zii kichana'iki-kii kida'o manawun aimakaan sha'apan da'ana'a imi'i baara an. Na'iki ipai'o nii amazada nakainan

doko ii, uruu idi ipai'o nii aimaakan wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan. ²⁷ Uruu dauna'an Daonaiora Aokazi Iki'o aidina'akan ni'i naa, uwa'atin aokazi iki isha'iz bii an, umanawunu'o pama'ozakan na'iki umanawunu'o pakonaunaman tuma. ²⁸ Aizii utukapan ana'a naa na'apa kida'o aimaakan sha'apan, aonaa utaria'ana'a, mishi'o-raiman ukadishitapa ma'ozaka, na'iki doko iti uawunuutapa. Usha'apanum kau'an ukazannaata-kaoo kmoon maonapatan naa wuru'u."

²⁹ Udauna'an Jesus kowaadan naa i'ati di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u ukianuz i'ati: "Aushaa udi'iitapa fig kadunaa kida na'iki ba'oran atamun kadunaa kida. ³⁰ Na'apainim utukapan an ukaanaban oo uanaba kida pa'inaadinan, sariapa uaitapan uruu ida'an wawunu donon maonapatan naa wuru'u. ³¹ Ukau'an na'apa'o nii kapam uaitapan wuru'u Tominkaru Naobanaitinan kmoon maonapatanuz, utukapan ana'a naa wuru'u aimaakan kida sha'apanuz kaikapa'a. ³² Okowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o, ipai'o nii aimaakan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai. ³³ Mishi mainaabatina'o nii ipai daunuuda'u aokazi na'iki imi'i baara, mazan wuru'u o'paradan kidaz aona'o nii na'apainim umainaabatanan.

Zaudinapa-karu

³⁴ "Uruu idi zaudinpa'a naa umashaapa. Aonaa umashaapa'ana'a utomapan dau'u karikaonan aroapaku na'iki tuzapa-karu. Na'iki aonaa udi'itinpa'ana'a soo usha'apaapa'azon dau'ati karikaonan aimaakan u'ati. Panaadon upadaida'anata-kaoo, na'apa basakara zaamatan kawan kotu'uz. ³⁵ Usha'apanum kau'an wuru'u aimaakan sha'apa'o ni'oraz sha'apan nii ipai amazada kawana'ati. ³⁶ Uruu idi uzaudinpa'a naa umashaapa. Na'iki karikaonan pa'i utoriinapa Tominkaru ati, ma'ozaka kizi utaapan

unyukunuu, utukapan dono'o naa aimaakan kida wuru'u sha'apa'o ni'oraz ubii an, na'iki ma'ozaka kizi kapam unyukunuu ukadishita-kida-ka'o dono diina'iti'i, Daonaiora Aokazi Iki'o kanaapu'u.”

³⁷⁻³⁸ Uruu kia'o wuru'u Jesus tominapa-kidauzonuz pidannao ipai kamoo, Tominkaru Dapu ii. Na'iki ipai chaapi'iki pidannao makouzon da'i Tominkaru Dapu iti, uruu ĩabata'anan naa Jesus kakuwaapatinan. Aizii Jesus, ipai wachuupun da'i umakouzon Olive Naawa iti, na'iki una'ian nii bauda'apa maruta'o.

22

Jesus zowia'azoo-ka'o daua'o

(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; John 11:45-53)

¹ Aizii maonapa'a naa Bread Mawiki'ina'o Nikauzoka Kamoon kaawan. Uruu Passover Kamoon kia'oraz udakota-ka'o. ² Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u, tuukii ĩtarian pasha'apatanao Jesus pidannao awun za'a. Uruu idi ĩkadakotin-kidan na'apam nii pazaamata-kidan Jesus, ĩaipan pazowii-kidanuzu pidannao daida'an.

Judas kaakapaan Jesus

(Matthew 26:14-16; Mark 14:10-11)

³ Sariapa Satan morotinan Judas, Iscariot kia'oraz udakotapa-ka'o. Uruu tawuru'u 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'oraz. ⁴ Sariapa Judas makon faadaanao zowaunaanao di'iti, na'iki kazannaatapauzonao Tominkaru Dapu zowaunaanao di'iti. Na'ia'a naa Judas kadakotinan ĩtuma, na'iki ukowaadan naa ĩ'ati na'apam nii pazaamata-kidan Jesus. ⁵ Tuukii ĩkonaukian, uruu idi ĩkian Judas ati, “Wakawinipinaatan nii pugaru.” ⁶ Kaiman Judas ati puraata taa'azoo-ka'o pa'ati. Uruu dauna'an uabatapan naa na'itim nii Jesus makon. Uruu na'ia'o ni'i

naa uaipan pazaamata-kidan Jesus, iribainao pidannao daida'an.

*Passover wanyukunuunaa
minziiwa-kida-kao*

(Matthew 26:17-25; Mark 14:12-21; John 13:21-30)

⁷ Aizii kaawa'a naa Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-kao Kamoon, na'apain kapam kaznizonao zowiauzo-kao Passover wanyukunuunaa nii. ⁸ Uruu idi Jesus dyuudan Peter na'iki John. Ukian i'ati, "Unao pa'i minziiwa-kida Passover wanyukunuunaa wanikan nii."

⁹ "Na'iam nii puaipan waminziiwa-kidanuzu?" i'kian Jesus ati.

¹⁰ Jesus kian i'ati, "Umako donoi iti. Aizii ukaawan an na'iti, daonaora kapowanka'o wunu moto zo'an ikodapan nii unao. Uda'an uruu padawu'ati, na'iki umorota udawu'ati kabaun nazo iti. ¹¹ Na'iki ukii kadapu'o ati na'ii. 'Tiichaa pishaa-kidan na'iam dii kabaun nazoo wuru'u aroapa-kizaiz unika kizi ni'oraz Passover wanyukunuunaa baokopa patominapa-kidaniinao tuma?" ¹² Sariaapa'o nii kadapu'o tukapa-kidan u'ati udaru'o kabaun nazoo doko ia'o kapam, na'iki ipai'ora'a naa uminziiwa-kida-kao aroapa-kizai nii. Ukau'an na'ii usaabaa ipai wanyukunui," Jesus kian i'ati. ¹³ Udauna'an imako'okan naa donoi iti. Ikaawan na'iti na'apa mishi ipai aimakaan sha'apan Jesus paradan kawana'ati. Uruu idi na'ia'a naa iminziiwa-kidan Passover wanyukunuunaa.

Ubaukapan naa Jesus aroapan Passover Kamoon dono

(Matthew 26:26-30; Mark 14:22-26; 1 Corinthians 11:23-25)

¹⁴ Aizii kamoo tipitan dauna'an, Jesus na'iki ¹² utominapa-kidaniinao sakanatan naa baokopa miisa* ida'a. ¹⁵ Na'ia'a naa Jesus kian i'ati, "Tuukia'o onika'azon unao tuma wuru'u di'oraz Passover wanyukunuunaa

* **22:14** miisa: English ida'an, table.

ōzowii-kaō ual'ii. ¹⁶ Usha'apanum kau'an aona'o nii powa'a ōnikauzon unao tumazu, atii diina'iti zii'i, Tominkaru tukapa-kidan dono'o naa panaobanai-tinan ipai pidannao ati, na'iki uipaian ana'a naa pasha'apatan ipai wuru'u pasha'apata'azoonii kidaz."

¹⁷ Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapa-kidanuz Tominkaru ati. Udauna'an utaan, na'iki udobata-kidan naa wine wuru'u koopo zo'a'oraz ipai wunao kawana'ati'i 12 utominapa-kidaniinaouz. Na'iki ukian i'ati, "Marii ipai unao tuzan di'oraz wine. ¹⁸ Aizii ōgaru, aona'o ni'i naa powa'a ōtuzan wuru'u di'oraz wine, toma-kariwaiz Passover riwunnaa nii, atii diina'iti'o nii zii koshan ōtuzan wine, Tominkaru tukapa-kidan dono'o naa panaobanai-tinan ipai pidannao ati."

¹⁹ Udauna'an uzaamatan naa bread, na'iki utoriinapa-kidanuz Tominkaru ati. Udauna'an udushowan naa bread na'iki utaan naazu patominapa-kidaniinao kawana'ati kida. Na'iki ukian i'ati, "Aizii di'i ōnanaa wuru'u, ōtaaniaz unao dikin ii. Marii kizi pa'i karikaonan unikan bread kaikapa'a, unyukunuitapa-kinaa nii ōgaru."

²⁰ Paaroopan dauna'an uzaamatan koshan wuru'u koopoz, paيدا'o wine idi, na'iki udobata-kidan naa ikawana'atiz. Ukian i'ati, "Di'oraz wine koopo ida'a'oraz kainaabata'o mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz unao ati† ōizain ida'an, umishi-inan nii ōizain shootan ida'an unao ati." ²¹ Jesus kian, "Mazan wuru'u pidan zaamata-kida'o ni'oraz ōgaru ōmin-aroopan, kaina'a uruu kaida'a'a. ²² Mazan mishi, Daonaiora Aokazi Iki'o mawakan nii kaikapa'a, na'apa

---

† 22:20 Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz unao ati: uruu dakota-kaō Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

Tominkaru aipan kawana'ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun pidan baiaapan uzaamata-kidan dikin ii uruu.”
²³ Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao paradan pa'ati-aaka kida. Īaitapa'azon na'ia'oram pidan pabi'i wuru'u zaamata-kida'o ni'oraz uruu.

Jesus kadakotinan naobanai-tinapa-karu dau'u

²⁴ Uruu dauna'an, Jesus tominapa-kidaniinao kashadaakapan naa pa'atiaaka kida. Usha'apanum kau'an ipai ĩdyaun ĩaipinan tuubaruo pidan nii pamin-kaudinannao ai. ²⁵ Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, “Aizii kingnao wuru'u kazowautapainaoz ipai pidannao, ipai amazada kawana'ati, ma'ozaka ĩkazowautapan wuru'u pidannaoz. Na'iki wuru'u naobanai-tinpainao kidaz pidannao, tuukii ĩaipan pidannao dakotan paugaru kamarainpanu'o naobanai nii. ²⁶ Mazan unao, aonaa una'apa'ana'a ĩnao kawan. Mishi'oraiman, na'ia'oram pidan unao bii'i, tuubaruo utaaipinan, marii utaaipinan pidan waranuitapa-kidina'o kawan. Na'ia'oram pidan naobanai-tinpa'o, marii utaaipinan poitorui kawan. ²⁷ Kanom kaina'a tuubaruo nii pidan? Wuru'u sakanatapa'oraz, zaudapa'oraz aimakaan sha'apata-kaop a'ati? Oo wuru'u kaudina'oraz u'ati? Mishi tuubaruo pidan wuru'u sakanatapauzoz. Mazan õgaru kian aonaa una'apan. Usha'apanum kau'an õgaru na'apa poitorui kawan õmashaapan, õkaudinan unao bii'i. ²⁸ Atii di'i aonaa uwa'akan õgaru õbaiatan pu'u kasha'ora kida'o aimakaan. ²⁹ Mazan õzaamatan unao kazowautapa'o nii pidannao diina'iti'i. Na'apa õdaru zaamatan kawan õgaru kazowautapa'o nii ipai papidanannao. ³⁰ Uarooan nii na'iki utuzan nii õtuma õnaobanai-tinapa-kizi ii. Na'iki usakanatan nii umanawunu'o tabai kida ida'a. Na'iki na'ia'o ni'i naa unao kazowautapan ipai daunuuda'u

Israel takaan-daunnao,[‡] wuru'u 12 udainao di'iki'oraz naa ñiribainan.”

Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan pugaru

(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; John 13:36-38)

³¹ Jesus kian koshan, “Simon, puabata õparadan. Satan pishaani'i naa Tominkaru unao dau'an, ukau'an utiwaa-kidapan nii unao, na'apa pidan manaruan kawan zaishi padyukuo ai. ³² Mazan õtoriiapani'i naa pugaru ati Simon, punyukunuu ma'ozaka kizi, aonaa kizi pumuu-dan pumishidapan õgaru. Na'iki puma'ozakada'a naa pa'i ba'oran mishidainao nyukunuu, pupadantan dono õ'ida'ati.”

³³ Sariapa Peter kian u'ati, “Naobanai, õgaru, turuu õtaraa-kidinan na'iki õmawakan putuma.”

³⁴ Jesus kian u'ati, “Peter, aizii wuru wamarutan ida'a, kuruku ka'aranpan ua'ii, pumariidinan nii idikinau õdau'an. ‘Aonaa õaitapan uruu,’ pukian nii õdau'an pidannao ati.”

Jesus kakinaowan patominapa-kidaniinao

³⁵ Jesus kian 12 patominapa-kidaniinao ati, “Tawuru dono'o, õdyuudauzonuz umakon mapuraatan-daun, masaakon-daun, na'iki aonaa una'akan ba'oran udazkidi kida. Kanom ba'oran tuukia'o uaipan uruu dono?”

“Aonaa kanom,” ñkian.

³⁶ Uruu idi Jesus kian ñ'ati, “Mazan aizii kanom kaina'a'o upuraatan, na'iki usaakon, marii una'akanuzu. Aizii kanom aona'o mizaataaka-kinai marii nii u'ida'a, marii usellian pachaakitan patorii-kinaa nii pamarian nii. ³⁷ Usha'apanum kau'an, saada-kariwaiz Tominkaru paradan wuru'u õdaua'oraz mishiinan ni'i naa wuru'u,”

[‡] 22:30 Israel takaan-daunnao: ñnao dau'ati'o Jewnao kii-karu kapam.

ukian i'ati. “Uzowii-kao nii na'apa pidannao sha'a-paapainao kawan oia'o.' Aizi'o ni'i naa pa'an wuru'u saada-kariwaiz Tominkaru paradan, ödaua'oraz mishii-kao,” Jesus kian.

³⁸ Sariapa Jesus poitorunao kian, “Wanaobanaa, putukapa di'i kaina'a dya'utam mizaataaka-kinai marii wa'ida'a.”

“Turua'o nii wuru'u,” Jesus kian i'ati.

Jesus toriinpa'anan

Olive Naawa iti

(Matthew 26:36-46; Mark 14:32-42)

³⁹ Jesus makon naa Olive Naawa iti patominapa-kidaniinao tuma. Ukaduz umako'anpauzon na'iti. ⁴⁰ Aizii ikaawan na'iti, Jesus kian i'ati, “Utoriinapa pa'i aonaa kizi ukaakinpan unyukunuu tiwaa-kidapa-kao an.”

⁴¹ Udauna'an umako'okan naa i'ai, na'apa mani umunapon pidan ka'iitan kawana'ati kabootan kuba. Na'ia'a naa Jesus kodoru'ukan na'iki utoriinpan naa. ⁴² Ukian kaikapa'a: “Ödaru, punyukunuu na'apan an, puzikada shoman ö'ai wuru'u kaziwa'oraz aimaakan baiaapa-kida'azoo-kao ö'ati. Mazan aonaa öaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an.” ⁴³ Sariapa angel aokazi iki'o kaawan Jesus ida'ati, uma'ozakada'anan unyukunuu. ⁴⁴ Tuukii Jesus dopian panyukunuu ii, na'iki kaziwa utaaan unyukunuu. Uruu idi tuukii utoriinpan padaru ati. Atii umashikan sabian na'apa izai kawan.

⁴⁵ Uipaian dauna'an patoriinpan, uru'u naa umakon patominapa-kidaniinao di'iti. Uikoda idyaun ipai ida'awun, panyukunuu kasha'oran idi. ⁴⁶ Ukian i'ati, “Kandii nii uda'awupan? Upokoda, na'iki utoriinapa mishi'oraiman, aonaa kizi ukaakinpan utiwaa-kidapa-kao an,” ukian i'ati.

Jesus zaamata-kao daua'o

(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; John 18:3-11)

⁴⁷ Jesus kadakotinan pu'u zii patominapa-kidaniinao ati, uru'u naa pidannao wa'atin kasaba'u, kasaba'uan Judas dawu'ati. Uruu 12, Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o. Aizii ikaawan, sariapa Judas kissitan Jesus. ⁴⁸ Mazan Jesus kian u'ati, "Judas, pukissitan ida'an pukaakapaan Daonaiora Aokazi Iki'o?"

⁴⁹ Aizii Jesus tominapa-kidaniinao tukapan idi wuru'u aimaakan sha'apanuz na'apa, sariapa i'kian, "Wanaobanaa, turua'a naa wakaiwaan wamarian aizii?" ⁵⁰ Upu'a'a naa mazan bauda'apa pidan Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o, so'ota'akan naa marii za'aba'i, na'iki usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain.

⁵¹ Mazan Jesus kian i'ati, "Turua'a naa!" Udauna'an upishata'akan naa pidan tain na'iki kaiman usaaba'akan powaa itiz.

⁵² Udauna'an Jesus kian naa faadaanao zowaunaanao ati, na'iki kazannaatapauzonao Tominkaru Dapu zowaunaanao ati, na'iki kazowautapauzonao Jewnao ati, "Kaikapa uwa'atin o'ida'ati'i, una'akan marii na'iki chipirari za'aba'i kida, zaamata'ana'o kawan zowii-miki pidan? ⁵³ Ipai kamoo sha'atii otominapa-kidan pidannao Tominkaru Dapu ii, upu'u aonaa uzaamatan o'garu na'ii. Mazan mishi aizii wuru wamarutan ida'a okashaapa-kao na'iki o'taa-kao unao ka'u iti. Usha'apanum kau'an aizii naa Satan ma'ozakatinpan kamoon kaawan."

Peter mariidinan daua'o

(Matthew 26:57-58, 69-75; Mark 14:53-54, 66-72; John 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Udauna'an i'zaamata'akan naa Jesus, na'iki ina'akan naaz umanawunu'o faadaa dapu iti. Peter na'iti kapam umakon idawu'ati, mazan munapo uwa'akinpaanan i'ai.

⁵⁵ Uruu idi na'ia'a naa tikazi pu'ukada-kao panibazoo

ii. Na'iki na'ia'a naa pidannao sakanatapan awauta tikazi dazaba an. Peter na'ii kapam usakanatapan ĩbii ii. ⁵⁶ Udauna'an poitoruiaba tukapankan naa uruu, tikazi maodapan pu'u. Uruu idi sariapa oawunuupan uawun baara iti, na'iki okian, "Di'oraz daonaiora'a, uminauda'uitapauzonii kapam Jesus."

⁵⁷ Mazan sariapa Peter mariidinan, na'iki ukian o'ati, "Aonaa õaitapauzon uruu."

⁵⁸ Masakauda'u uruu dauna'an, daonaiora tukapankan naa kapam Peter. "Pugaru uminauda'u kaduz kapam," ukian.

Mazan Peter kian u'ati, "Aonaa õgaru mani."

⁵⁹ Atii tomunu'iki zaa uruu dauna'an, ba'oran daonaiora paradan ma'ozaka Peter dau'an. "Mishi'o wuru'u Jesus minauda'u kaduz arawu'u, na'iki uruu Galilee Baara san kapam, aonaa umainaabanan," ukian pidannao ati.

⁶⁰ Mazan Peter kian koshan u'ati, "Aonaa õaitapan kanom dau'a kaiwuru'u pukadakotinanuz." Aonaa zii Peter ipaian pakadakotinan, uru'u naa kuruku ka'aranpan.

⁶¹ Upu'a'a naa Jesus tanawatinan, na'iki sariapa uawunuupan Peter di'iti. Uruu idi sariapa Peter nyukunuua'akan uparadan, tawuru'u ukianuz, "Aizii wuru marutan ida'a pumariidinan nii idikinau õdau'an kuruku ka'aranpan ua'ii. 'Aonaa õaitapan uruu,' pukian nii õdau'an." ⁶² Uruu idi sariapa Peter koditan pidannao bii iki, na'iki umakon paniba itinapu. Na'ia'a naa uzaadan tuukii, tuukii.

*Jesus banikiita-kao
na'iki uba'izii-kao*

(Matthew 26:67-68; Mark 14:65)

⁶³ Aizii pidannao wuru'u watchmantapainao kidaz Jesus, ĩbanikiitan naa uruu. Udauna'an ĩtinautapan na'iki ĩta'iautapan naa uruu. ⁶⁴ Udauna'an ĩshibatan na'iki ĩdo'otan naa uawun baara kamicha idi, na'iki ĩkian u'ati, "Aushaa, pukowaada wa'ati na'ia'oram pidan wuru'u

tinika'oraz pugaru?" ⁶⁵ Na'iki dikauda kida manawun ĩmanamiki u'ati.

*Jesus na'aka-kaŋ Jewnao kootowapa-kizi iti
(Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; John 18:19-24)*

⁶⁶ Atii wakanadan. Aizii uruu chaapi'iki, chaapi'ikiiman uru'u naa kazowautapainao Jewnao, na'iki faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, ipai ĩnao baokopatinan. Udauna'an ĩdapada-kidan naa Jesus pakootowapa-kizi iti. ⁶⁷ Na'ia'a naa ĩkian u'ati, "Aizii pukowaada'a naa wa'ati mishi'o wuru'u pugaru Christ?"[§]

Mazan Jesus kian ĩ'ati, "Ōkowaadan an u'ati, aona'o nii umishidan ōparadan. ⁶⁸ Na'iki ōpishaan an unao, aona'o nii udako'atin ōparadan. ⁶⁹ Mazan kadimana'o ni'i naa pa'an Daonaiora Aokazi ĩki'o sakanatan Tominkaru ma'ozaka'o diwa'ora antanapu."

⁷⁰ Uruu idi ipai ĩnao kian u'ati, "Ukau'an mishi'o wuru'u pugaru Tominkaru Dani?"

"Una'apan sha'atii kaiwuru'u upishaanuz ōgaru na'apa," ukian ĩ'ati.

⁷¹ Udako'atin idi ĩparadan na'apa, sariapa ĩkian, "Kandii nii waipan zii dikauda'o aimaakan kowaada-kaŋ udau'u, waabatan pu'u kaimanaiman udako iki na'apam ukian padau'an."

23

*Pilate pishaan dau'o Jesus
(Matthew 27:1-2, 11-14; Mark 15:1-5; John 18:28-38)*

¹ Uruu idi ipai pidannao, wuru'u abatapainao kidaz na'ii kadishia'akan. Udauna'an ĩna'akan naa Jesus Pilate

---

[§] 22:67 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

di'iti. Atii ikaawa-kidan na'itizu. ² Na'ia'a naa ikaakapaan Jesus Pilate ati. “Aushaa puabata wakuwaa di'oraz pidan dau'ana'a, waabatan ukakinaopan pidannao pana'iti karikaonan. Na'iki aonaa uaipan ikawinipinaan tax Rome ia'o naobanai ati. Na'iki tuukii udakotinpan Christ nii. Na'iki udakotinpan king nii Jewnao ati,” ikian Pilate ati.

³ Udauna'an Pilate pishaan naa Jesus, “Mishi pugaru wuru'u king ni'oraz Jewnao ati?”

“Una'apan sha'atii kaiwuru'u puna'apanuz,” Jesus kian u'ati.

⁴ Udauna'an Pilate kian naa faadaanao zowaunaanao ati, na'iki ipai kasaba'ukinpainao pidannao ati, “Aonaa kanom oikodan dikauda'o nii aimaakan usha'apatan. Uruu idi aonaa kanom dikin ii usha'apata-kao.”

⁵ Mazan ma'ozaka pidannao dako'atin uparadan, na'iki ikian u'ati, “Aizii ipai'i naa ukakinaowan pidannao, wuru'u kawii-tinpainao kidaz wawiizi Judea Baara an. Uruu idi tuukia'a naa pidannao kashadaakapan, na'iki aona'a naa powa'a imishidan oo isha'apatina'azon wuru kawana'ati'o Rome iki'o naobanai kakinaori kidaz. Galilee Baara iki'o wuru'u usakadanuz pakakinaopan pidannao, atii di'li, aizii kaawa'a naa uruu da'ati'li,” ikian Pilate ati.

Herod pishaan dau'o Jesus

⁶ Pilate abatan idi ina'apan, sariapa ukian i'ati, “Kanom san uruu, Galilee Baara san?” ⁷ Aizii uaitapan idi Jesus wa'atin Herod kazowautapanii wiizai di'iki, sariapa udyudan una'aka-kao Herod di'iti. Usha'apanum kau'an uruu dono, na'ia'o Herod Jerusalem ii. Uruu dauna'an ina'akan naa Jesus Herod di'iti. ⁸ Tuukii Herod konaukii-kidan patukapan Jesus, usha'apanum kau'an kotua'iki'ora'a naa uabatautan Jesus dau'an. Na'iki tuukia'o utukapa'azon aimaakan wuru'u pabi'inaaka kida'oraz Jesus sha'apaa-pauzon. ⁹ Uruu idi, iriba sodi kida upishaan Jesus, mazan

aonaa bauda'apa udako'atin uparadan. ¹⁰ Mazan up-u'a'a naa faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u maonapadinan Herod dazaba ati, na'iki ikowaada iriba dikauda kida'o aimaakan u'ati, Jesus dau'an. ¹¹ Udauna'an Herod na'iki baokopa pasoldyaanao tuma, imakinaotan na'iki ibanikiitan naa Jesus kakiba'azonnaa kida'o ida'an. Udauna'an ikaiwada-kidan naa u'ati naobanainao kamichan kaduz. Uruu dauna'an Herod dyuudan naa koshan uruu powaa iti Pilate di'iti. ¹² Uruu kamoo dono Herod na'iki Pilate kaimanaakan. Uruu ua'ii aonaa ikaimanaakauzon.

Pidannao aipan Jesus zowii-kao

(Matthew 27:15-26; Mark 15:6-15; John 18:39—19:16)

¹³ Udauna'an Pilate dapadan naa faadaanao zowau-naanao, na'iki naobanai-tinpainao kida pidannao, na'iki ba'oran pidannao kida. ¹⁴ Aizii ibaokopatinan dauna'an, uru'u naa ukian i'ati, "Unao zaamatanii, na'iki ukaawakidanii wuru'u di'oraz daonaiora'a. Na'iki ipai unao ukowaadan o'ati, ukakinaopan pidannao pana'iti. Na'iki ipai'i naa amazada kawana'ati pidannao to'oran naobanai Rome iki'o ati. Aizii di'i utukapa na'apam okootowapakidanuz, unao abatapan pu'u. Mazan aonaa oikodan dikauda'o nii aimaakan usha'apatan, unao kowaadan kawan o'ati. ¹⁵ Aizii Herod na'apa kapam, aonaa kanom uikodan dikauda'o nii usha'apatan. Uruu idi'o wuru'u udyuudanuz uruu powaa ati da'ati'i. Aonaa kanom dikauda'o nii wuru daonaiora sha'apatanu'u. Ukau'an aonaa kanom dikin ii uzowii-kao. ¹⁶ Uruu idi oba'izii-kidan nii karikaonan uruu, udauna'an marina'a naa umuuda-kao." ¹⁷ [Passover Kamoon dono, karikaonan da'i Pilate koditakidauzon i'ati bauda'apa pidan, taraa-kizai iki.]*

* **23:17** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

¹⁸ Mazan pidannao kadakoinan u'ati aonaa masakauda'u mani. “Marii uzowii-kao, pukodita-kida pa'an Barabbas wa'ati,” ĩkiainan u'ati. ¹⁹ Aizii Barabbas, wuru'u utaratapa-kaoaz, uzauda-kao idi'o utoman to'orataaka-karu pidannao ati, ĩto'ora-kinaa nii Rome iki'o naobanainao ati, wuru'u Jerusalem iainao kidaz. Uruu dono bauda'apa pidan zowii-kao. Uruu idi Barabbas zauda-kao udikin ii.

²⁰ Tuukii padamata Pilate tiwaan pakodita-kidan Jesus, uruu idi na'apa koshan ukian ĩ'ati kiwiini'o kawan.

²¹ Mazan ma'ozaka ĩkadakoinan u'ati. “Marii utauka-kao cross di'iti! Marii utauka-kao cross di'iti!” ĩkiainan u'ati.

²² Upu'u Pilate tiwaan paparadan ĩ'ati. Uruu idikin-aturan naa uparadan na'apa ĩ'ati. “Kanom mooko dikauda'o nii usha'apata? Aonaa kanom ōikodan dikauda'o nii usha'apatan. Ukau'an aonaa kanom dikin ii uzowii-kao. Uruu idi ōba'izii-kidan nii karikaonan uruu na'iki udauna'an marina'a naa umuuda-kao,” ukian pidannao ati.

²³ Mazan powa'a zii ĩkadakoinan u'ati diiwa'o ida'an. “Marii utauka-kao cross di'iti,” ĩkiainan u'ati. ĩkadakoinan u'ati, atii ĩdikintan uruu. ²⁴ Uruu idi na'apa'a naa Pilate dyuudan Jesus sha'apata-kao, pidannao aipan kawana'ati. ²⁵ Na'iki ukodita-kidan naa ĩ'ati pidan wuru'u zauda-kariwaiz umizaataakapa-kidan pidannao, na'iki uzowian pidan. Udauna'an utaa'akan naa Jesus pidannao ka'u iti, marii kizi'i naa ĩsha'apatan uruu Jewnao aipan kawana'ati.

Jesus tauka-kao cross di'iti

(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; John 19:17-27)

²⁶ Udauna'an soldyaanao na'aka'akan naa Jesus. Aizii ĩmakopa-kizi an ĩikodan pidan kaawa'aka'o zii Jerusalem ati. Simon kia'o u'uu, Cyrene san wuru'u pidanaz. Sari-apa soldyaanao zaamatan Simon na'iki idyuudan naa

uwaodatan Jesus dawu'ati wuru'u cross ni'oraz atamun tu'uz. ²⁷ Na'iki iriba, iriba pidannao makon tazatap-pan Jesus dawu'ati. Aizii zunnao na'ii kapam ĩbii ii, tuukii ĩmuraan Jesus. ²⁸ Mazan Jesus kian ĩ'ati, “Zunnao, Jerusalem sanaabanao, aonaa uzaada'ana'a ōdau'an. Mishi'oraiman uzaada pa'an unao dau'an, na'iki udainao dau'an. ²⁹ Usha'apanum kau'an kaina'a'o nii kamoo kaawan, uruu dono pidannao kian nii. ‘Konaukia'o nii pa'an zunnao aona'oraz na'apainim ĩkaudaniizon, aona'oraz ĩbiida-kidauzon koraidaonaa.’ ³⁰ Uruu dono tuukia'o nii pidannao aipan midukuonao dikitan paugaru, na'iki tuukia'o nii ĩaipan naawazi dizan paugaru. ³¹ Aizii di'i wuru'u utukapaniaz dikauda'o aimaakan sha'apata-kao ō'ati kaikapa'a, aonaa kanom dikin ia'o mani, aitanimana'o nii manawun dikauda'o aimaakan baiaapa-kidakao Jerusalem sannao ati, ĩsha'apaapan dikin ii oii kida'o aimaakan.”

³² Kaina'a kapam soldyaanao na'akan dya'utam daonaioranao zowii-karu nii, ĩnao zaamata-kao ĩsha'apatan idi dikauda kida'o aimaakan. ³³ Udauna'an ĩkaawan naa wuru di'iti'i amazada dakotapa-kariwaiz Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa kii. Na'ia'a naa ĩtaukan Jesus cross di'iti. Na'iki dya'utam daonaioranao tauka-kao udazaba'a. Bauda'apa udiwa'ora antanapu, ba'oran uwashabaron antanapu. ³⁴ Pataukinapa kizi iki Jesus kian padaru ati, “Ōdaru, pumainaabata wuru'u dikauda'o aimaakan ĩsha'apataniaz ō'ati kaikapa'a, usha'apanum kau'an aonaa ĩaitapan kanom ni'o wuru'u pasha'apaapanuz aimaakan kaikapa'a.” Udauna'an soldyaanao makinaotinan naa, patukapa-kinaa nii na'ia'oram nii pidan zaamata Jesus kamichan pa'idiwau nii.

³⁵ Uruu dono iriba pidannao awunuutapan Jesus tauka-kao. Aizii Jewnao naobanaanao, tuukii pa'an ĩbanikiitan uruu. Kaikapa'a wuru'u ĩkianuz. “Uruu kazannaapa'o

ba'oran pidannao. Aizii watukapa kizi'i naa mooko, umishiin an uruu Christ, Tominkaru zaamataniaz, na'iki udyuudaniaz kazannaata'o nii papidanannao, marii aizii ukazannaatinan paaipan ati," ikian udau'an.

³⁶ Aizii soldyaanao na'apa kapam ibanikiitan uruu. Udauna'an itaan naa uriwun nii mawinipina'o wine idi.

³⁷ Na'iki ikian u'ati, "Umishiin an mishi pugaru wuru'u king ni'oraz Jewnao ati, pukazannaatinan nii puaipan ati."

³⁸ Aizii atamun ida'a, uzowau paawa'a itaukan pasaadanii. Kaikapa'a wuru'u isaadaniaz: "Dii wuru'u King, Jewnao ati."

³⁹ Aizii bauda'apa wuru'u tauka-kariwainaouz Jesus dazaba'a, uparadan dikauda'o ida'an Jesus ati. "Umishiin an pugaru Christ,[†] pukazannaatina'a naa aizii puaipan ati, na'iki pukazannaata waunao kapam," ukian.

⁴⁰ Mazan sariapa uiriban to'orauanuzu. Na'iki ukian u'ati, "Aonaa mooko pukichana'ikin puparadan Tominkaru dau'an kaikapa'a? Aonaa mooko pudi'itapan na'apam pupataka'uta-kao na'iki pumawakan nii na'apa uruu kawan. ⁴¹ Mazan aonaa kanom dikin ia'o mani upataka'uta-kao, aonaa kanom oia'o nii usha'apatan. Mazan waunao, wapataka'uta-kaoaz kaikapa'a, washa'apatan idi'o oia'o." ⁴² Udauna'an ukian Jesus ati, "Jesus, punyukunuuapa pa'i o'garu punaobanaita-kao ana'a naa."

⁴³ Jesus kian u'ati, "Okowaadan nii pu'ati mishi'o: aizii na'ia'o nii kapam pugaru otuma konaukii-kizai aokazi ii."

Jesus mawakan daua'o
(*Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; John 19:28-30*)

[†] **23:39** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

⁴⁴ Aizii sakitapa kamoo, ipai amazada maruta'akan uruu wiizai di'ii, atii daawadata kamoo. Uruu dauna'an zii koshan amazada kanadan. ⁴⁵ Aizii Tominkaru Dapu nazo ii masha'apakiaka kamicha mada wuru'u awautapa'oraz unazoo kida,[‡] kuzuuta'akan pazikon an, doko iki atii uwaranu iti. ⁴⁶ Upu'a'a naa Jesus kadako'okan naa diiwa'o ida'an. “Ōdaru, puka'u iti ōtaan ōdorona,” ukian. Mazan umawaka'akan naa.

⁴⁷ Na'ia'o soldyaanao zowaunaa awunuutapan, uruu idi ipai uabatan, na'iki utukapan na'apam aimaakan sha'apan. Uruu idi tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru na'iki ukian, “Mishi'o mishi kaimana'o pidan arawu'u,” ukian. ⁴⁸ Na'iki ipai pidannao wuru'u awunuutapainao kidaz na'ii, ipai kapam itukapan wuru'u aimaakan kida sha'apanuz. Tuukii iidi'itinpan na'iki ikasha'oran aimaakan sha'apata-kao idi na'apa. Udauna'an ikiwan naa. ⁴⁹ Aizii pidannao wuru'u aitapainao kidaz Jesus, na'iki wuru'u tominpauzonao kidaz u'idi'iki, na'ii kapam iawunuutapan. Na'iki zunnao wuru'u wa'atiinaouz utuma Galilee Baara iki, na'ii kapam baokopa ituma, munapo ikadishitapan na'iki iawunuutapan.

Na'apam Jesus dida-kao

(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; John 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Uruu dono na'ia'o pidan, Joseph kia'o u'uu. Ari-mathea iki'o, Judea Baara ia'oraz wiizai. Kaimana'o pidan uruu, na'iki sha'apata'o ipai aimaakan Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki tuukia'o uzaudapan Tominkaru naobanai-tinan kamoona kaawan. Padamata Jewnao, kazowautapaniinao pidannao tuma'o uzaamatinpan, mazan upu'u aonaa unyukunuu na'apan iparadan kawana'ati,

---

[‡] 23:45 kamicha mada wuru'u awautapa'oraz unazoo kida: Putukapa kaarita token ii 'Tominkaru Dapu' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

na'iki aonaa unyukunuu na'apan wuru dau'ana'a ĩsha'ap-
atanuz Jesus kaikapa'a. ⁵² Sariapa umakon upishaa'an
Pilate Jesus nanaa dau'an. Na'apa Pilate nyukunuu.
⁵³ Uruu idi umakon naa Jesus tauka-kizinao iti, na'iki
na'a'a naa utoka-kidan unanaa. Na'iki upapidan naazu
baraka'o kamicha mada idi. Kaina'a ukichadanii kuba,
mawakainao uun nii, na'iki aona'o zii kapam ukaiwauzo-
kao. Na'iti'i naa una'akan Jesus nanaa na'iki na'ia'a naa
umuudanuz. ⁵⁴ Friday wachuupunin wuru'u udida-kaoz,
Jewnao sookapauzon kamoon maonapatan pu'a'a naa. §

⁵⁵ Aizii zunnao wa'atiinaouz Jesus tuma Galilee Baara
iki, na'iti ĩmakon baaranai iti. Uruu idi ĩtukapa na'iam
naa unanaa muuda-kao. ⁵⁶ Uruu dauna'an ĩkiwan naa
pamashaadinapa kizi iti, ĩtoma'anan naa kaduunuribai
pakaduunuu-kinaa nii Jesus nanaa. Ba'oran kamoo uruu
Sookapa-karu Kamoon wuru'u, uruu idi aonaa kanom
ĩsha'apatan uruu kamoo dono, Moses kakinaori kian
kawana'ati.

24

Jesus kadishitan daua'o pamawaka-kizi iki
(*Matthew 28:1-10; Mark 16:1-8; John 20:1-10*)

¹ Aizii chaapi'ikiiman Sunday dono, zunnao
makon baaranai iti. ĩna'akan kaduunuribai, ĩtomanii
pakaduunuu-kinaa nii Jesus nanaa. ² Aizii ĩkaawan
baaranai paniinomizinaa di'iti, aona'a naa utaratinpan,
zikada'aka-kaoa'a naa udaru'o kuba, baaranai taratapa-
kinaoaz. ³ Uruu idi sariapa zunnao morota'akan baaranai
paniinomizinaa shaawata. Mazan aona'aka'a naa
Naobanai Jesus nanaa nii. ⁴ Tuukii ĩdi'itinpan, uruu
idi ĩkadishitapan naa na'ii, aonaa ĩaitapan na'apam

---

§ 23:54 Jewnao aitaazon pakamoon sakadinan, kamoo tipitan di'iki, na'iki
uipain nii ba'oran kamoo tipitan di'iti.

pasha'apatinan. Upu'a'a naa itukapan dya'utam daonaioranao, wizi'i kida'o ikamichan kadishitapan na'a padazaba'a.

⁵ Tuukii itarian, upu'u mazan imapotinan i'ati patarian bii'i. Na'iki daonaioranao kian i'ati, "Kandii nii udorotan kakupa'o pidan mawakainao pidannao bii an?" ⁶ Aona'a naa uruu nii da'a'a, kadishita'aka'a naazu. Kaikapa sha'atii tawuru'u ukiauzonuz unao ati, tawuru'u Galilee Baara ia'oraz zii. ⁷ 'Daonaiora Aokazi Iki'o zaamata-kaao nii, udauna'an utaa-kaao nii oiainao pidannao ka'u iti, udauna'an utauka-kaao nii cross di'iti, atii umawakan. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an ukadishitan nii pamawaka-kizi iki, kii sha'atii tawuru'u ukiauzonuz," ikian i'ati.

⁸ Sariapa mishi zunnao nyukunuua'akan Jesus paradan. ⁹ Udauna'an ikiwa'akan naa atii ikaawan 11 Jesus tominapa-kidaniinao di'iti. Ipai daunuuda'u ikowaadan i'ati na'iki ba'orainao ati na'apa patukapan kawana'ati aimakaan sha'apan. ¹⁰ Kaikapauda'u'o wuru'u zunnaouz, Mary Magdala sanaaba, Joanna, Mary, James daroz, na'iki kaina'a ba'oran zunnao ituma. Ipai baokopa inao wuru'u kakuwaapainao Jesus tominapa-kidaniinao ati. ¹¹ Mazan aonaa imishidan zunnao paradan, usha'apanum kau'an iabatanuz mariidin-karu kawan karikaonan. ¹² Mazan Peter sariapa pa'an udima'akan baaranai iti. Ukaawan na'iti sariapa uawunuupan baaranai paniinomizinaa shaawata, mazan utukapa soo kamicha mada karikaonan, wuru'u Jesus nanaa shibata-kinaoaz. Udauna'an ukiwan naa, tuukii udi'itinpan patukapan idi aimakaan na'apa.

*Jesus chi'ikapan patominapa-kidaniinao daawata
(Mark 16:12-13)*

¹³ Uruu kamoo dono dya'utam daonaioranao tomin-pauzonao Jesus di'iki makopaanan wiizai Emmaus iti.

Munapo za'o wuru'u wiizaiz Jerusalem iki. ¹⁴ Aizii wuru'u daonaioranaouz ikadakotinaanan pamakopa-kizi an, ipai wuru dau'a'a aimaakan sha'apata-kariwaiz na'iki kowaada-kariwai kidaz Jesus dau'an. ¹⁵ Aizii ikadakotinaanan pu'u, masha'apakiaka Jesus kaawa'akan na'iki uchi'ikapaanan naa idaawata. ¹⁶ Itukapa padamata Jesus, mazan aonaa itaitapan uruun. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai itaitapan ai uruu. ¹⁷ Sariapa upishaan idyaun. Ukian, "Kanom daua'o kaiwuru'u ukadakotinaananuz umakopan pu'u?"

Sariapa imashaada'akan, na'iki utukapa iawun baara kasha'ora pa'idiwaru. ¹⁸ Bauda'apa dako'atin uparadan, Cleopas kia'o u'uu, ukian u'ati, "Soo bauda'apa pugaru Jerusalem ida'a maaitapa-ka'o wuru dau'ana'a aimaakan sha'apata-kariwai kidaz diiki'i'i?"

¹⁹ "Na'apa'oram wuru'u aimaakan kida sha'apata-kariwaiz?" ukian i'ati.

"Tawuru'u kasha'ora kida'oraz aimaakan sha'apata-kao Jesus ati, Nazareth sanaz. Tominkaru prophetin uruu. Mishi Tominkaru tukapa-kidan uruu kaimana'o, na'iki umanawunu'o pidan, ipai wuru ida'ana'a usha'apatanii kidaz aimaakan na'iki ukakuwaatinan ida'an ma'ozaka. Ipai pidannao na'apa kapam itukapan uruu, kaimana'o, na'iki umanawunu'o mishi pidan. ²⁰ Wafaadaannao zowaunaanao, na'iki kazowautapainao Jewnao wuru'u zaamata-kida'oraz uruu. Udauna'an itaan naa uruu Rome iki'o naobanai ka'u iti, izowii-kidan naaz cross paawa'a. ²¹ Wa'itiiman shaa uru'o nii wuru'u kazannaata'oraz Israelitenao patarubanao ai. Aizii di'i uikoda'aka'a naa idikinauda'u kamoo umawakan dauna'an. ²² Na'iki powa'a zii kaina'a aimaakan di'itinapa-kidan waunao tuukii. Aizii chaapi'iki, waunao bii ikiinao zunnao makonkan ubaaranaa ii. ²³ Aona'a naa ikodan unanaa na'ii. Mazan ikaawan powaa ati ikowaadan wa'ati, patukapan dya'utam

angelnao. Na'iki angelnao kowaadan i'ati kadishita'aka'a naa Jesus powaa iti. ²⁴ Zunnao kaawan dauna'an, sariapa waunao bii iki'o daonaioranao makon kapam baaranai iti. Na'iki ipai itukapan aimakaan na'apa zunnao kowaadan kawan. Mazan aonaa iikodan Jesus na'ii."

²⁵ Udauna'an Jesus dako'atin iparadan na'iki ukian i'ati, "Maam, na'apa dii manawun umaaitapakan aimakaan, na'iki kasha'apannaa umishidan tawuru'u kotua'o Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz?

²⁶ Aonaa mooko uaitapan wuru'u Christ, Tominkaru dyuudaniaz kazannaata'o nii papidanannao, baiaapan nii ipai wuru'u na'apa kida'oraz aimakaan? Uruu dauna'an umakon nii aokazi iti, na'iki karikaonanu'o ni'i naa ukonaukiitin-kida-kao na'ii," ukian i'ati. ²⁷ Udauna'an ukowaadan na'iki unyukunuu-kidan i'ati ipai na'apa'oram manawun tawuru'u Moses na'iki prophetnao saadanii kidaz padau'an, Tominkaru Paradan ida'a'oraz.

²⁸ Ukadakotinaanan i'ati, atii na'apa i'imaonapatan wuru di'iti'i pamakopa-kiziz wiizai. Mazan itukapan Jesus sariapa pa'an udobatan. ²⁹ Uruu idi tuukii imashaatan uruu. "Puna'a'a naa zii shoman puda'awu aka watuma, wachuupun naa pa'i wuru'u, na'iki taa'azo'o naa wamarutan," ikian u'ati. Uruu idi umakon ituma. ³⁰ Aizii kabaunu'ia'a naa, uruu i'aroo'pa'azon naa. Uruu idi Jesus sakanatan ituma. Na'iki sariapa uzaamatan bread, udauna'an utoriinapa-kidan naaz. Uruu dauna'an udushowan naa bread ikawana'ati. ³¹ Uruu ida'a zii i'awun da'ata-kao i'aitapa-kinnaa nii Jesus. i'awunuupan u'idi'iti sariapa i'aitapa'akan uruu. Mazan upu'a'a naa umainaabatina'akan i'awun za'a. ³² Sariapa ikian pa'atiaaka kida, "Ei, uruu idi'o tawuru'u kaimanaiman uparadan pishatan wanyukunuu, ukadakotinaananz wa'ati dunapota. Na'iki unyukunuu-kidanuzu wa'ati ipai daunuuda'u na'apam saadauzo-kariwaiz Tominkaru paradan kian."

³³ Udauna'an ĩminziiwa'akan naa, na'iki ĩpadanta'akan naa koshan Jerusalem iti. Aizii ĩkaawan na'iti ĩkoda wuru'u 11 Jesus tominapa-kidaniinao, kasaba'ukinpan baokopa, ba'orainao kida tuma. ³⁴ Na'iki ĩabatan ĩkadakotinan. “Mishi'o wuru'u wanaobanaa kadishitan, na'iki ukakudanuz naa powaa iti. Simon Peter tuka-pa'aka'a naa kapam uruu,” ĩkian.

³⁵ Udauna'an ĩnao kowaadan naa kapam ipai daunuu-da'u na'apam Jesus chi'ikapaanan patuma dunapota. ĩkowaadan ĩ'ati aonaa ĩaitapanuz, atii udushowan ida'an zii bread ĩ'ati, ĩaitapan uruu.

*Jesus aidinan
patominapa-kidaniinao ati*

(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; John 20:19-23; Acts 1:6-8)

³⁶ Aizii wuru'u dya'utamainaouz daonaioranao kakuwaapatinan pu'u zii pairibanna atı, upu'a'a naa Jesus kaawa'akan ĩ'ida'ati masha'apakiaka. Na'iki ukian ĩ'ati, “Marii kaiman-karu mashaapan unao tuma.” ³⁷ Mazan tuukii ĩtarian, ĩ'itiiman shaa udoronaa nii karikaonan wuru'u patukapaniaz. ³⁸ Mazan Jesus kian ĩ'ati, “Kandii nii utarian? Na'iki kandii nii aonaa umishidan utukapan õgaru?” ³⁹ Aushaa utukapa mooko õka'u di'i, utukapa õkidiba, mishi õgaru wuru'u. Uwa'ati da'ati'i upishata kizi õgaru, upishata õmada, utukapa kizi mishi õgaru wuru'u. Aizii doronai aonaa udunaa nii oo uniwa'uz nii, wuru kawanu'u upishatanuz õgaru,” ukian ĩ'ati. ⁴⁰ Uruu idi utukapa-kidan naa ĩ'ati paka'u na'iki pakidiba.

⁴¹ Tuukii ĩkonaukian na'iki tuukii ĩdi'itinpan, aonaa ĩmishidan wuru'u patukapanuz Jesus. Uruu idi ukian ĩ'ati, “Kaina'a aimakaan da'a'a nika-karu nii?” ⁴² Sariapa ĩtaan u'ati kopau waraka-kariwai'i naa. ⁴³ Uruu idi uzaa-matanuz na'iki uaroopan naa ĩawun za'a.

⁴⁴ Udauna'an Jesus kian naa ï'ati, "Aizii di'i wuru'u utukapaniaz ipai aimakaan kida sha'apan kaikapa'a. Uru'u naa tawuru'u òkowaadauzoniaz unao ati, wachi'ika-pauzon dono'oraz baokopa. Kaikapa sha'atii tawuru'u òkiauzonuz unao ati. 'Ipaì wuru'u Moses saadanii kidaz òdau'an, na'iki wuru'u Tominkaru prophetinnoo saadanii kidaz, na'iki wuru'u saada-kariwai kidaz òdau'an Psalms ida'a, ipai'o nii zii uruu kida mishii-kaò, kii sha'atii tawuru'u òkiauzonuz u'ati," Jesus kian ï'ati. ⁴⁵ Na'iki utaan naa ïaitapa-kinnaa nii na'apa'oram manawun wuru'u saada-kariwaiz Tominkaru paradan ida'a. ⁴⁶ Udauna'an ukian naa ï'ati, "Kaikapa sha'atii tawuru'u Tominkaru paradan saada-kariwai kida kianuz. 'Zowii-karu nii wuru'u Tominkaru dyuudaniaz kazannaata'o nii papi-danannao, mazan idikinauda'u kamoo umawakan dau-na'an ukakudan nii powaa iti, na'iki ukadishita-kidakaò nii pabaaranaa iki. ⁴⁷ Marii pa'i kuwai kowaadapakaò u'uu ida'an ipai pidannao ati, ipai imi'i baara an, marii ukowaada-kaò Jerusalem sannao ati kiwiin. Kaikapa'o wuru'u kuwaiz: pidan tanawatinan an pa'oian ai, Tominkaru mainaabatan nii ï'oian.' ⁴⁸ Ukau'an òdyuudan ukakuwaapan ipai wuru dau'a'a utukapanii kidaz sha'apan ò'ati. ⁴⁹ Na'iki òdyuudan nii unao ida'ati tawuru'u òdaru kowaadauzoniaz pataa'azon unao ati. Mazan un-a'a'a naa zii pa'i uzaudapa da'a'a Jerusalem ida'a, atii òdyuudan aokazi iki wuru'u òdaru dyuuda'azooniaz unyukunuu ma'ozaka-kinnaa nii."

*Jesus na'aka-kaò aokazi iti
(Mark 16:19-20; Acts 1:9-11)*

⁵⁰ Udauna'an Jesus na'akan naa ïdyaun Jerusalem iki atii Bethany iti. Na'ia'a naa usawadan paka'u ï'idi'iti, na'iki utoriinpan Tominkaru ati, marii kizi utaan

kaimana'o mashaapa-karu ñnyukunuu iti. ⁵¹ Utoriinapa-kidan pu'u ñdyaun, uru'u naa usawatina'akan, na'iki una'aka'aka-kaoa'a naa aokazi iti. ⁵² Sariapa ñkodoru'ukan u'ati, ñawun doko iti. Uruu idi tuukii ñkonaukian, udauna'an ñkiwa'akan naa konaukii Jerusalem iti. ⁵³ Aizii Jerusalem ia'a naa, ipai kamoo ñmako'anpan Tominkaru Dapu iti, ñtoriinpan na'iki ñkonaukii-kidan Tominkaru.

Kaimana'o Tominkaru Paradan New Testament in Wapishana (GY:wap:Wapishana)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wapishana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Wapishana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Oct 2021 from source files dated 3 Dec 2020

198b856d-ac64-5e95-afee-2b1cb3b356c1